बजेट तथा कार्यक्रमको वार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन

(आर्थिक वर्ष २०७९/०८०)

कर्णाली प्रदेश सरकार

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

२०८०, भाद्र

मन्तव्य

कर्णाली प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७४ को दफा २० बमोजिम आ.व. २०७९/०८० को बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको वार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा समीक्षा अवधिमा बजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन, वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत प्राप्त अनुदान, खर्चको स्थिति तथा राजस्व सङ्कलन, बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका समस्या र चुनौती तथा आगामी दिनमा गर्नुपर्ने सुधार सम्बन्धी सिफारिस सहित बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको वार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

बजेटको ठुलो हिस्सा विनियोजन भएका मन्त्रालयमा प्राविधिक जनशक्तिको अभाव, कर्णाली प्रदेशको विशिष्ट भौगोलिक अवस्था र बजेट तर्जुमा गर्दा अवण्डा बजेट खर्चको लागि कार्यविधि, मापदण्ड तथा निर्देशिका निर्माण गर्नुपर्ने जस्ता कारणले लक्ष्य बमोजिम बजेट खर्च हुन सकेको छैन। तथापी आ.व. २०७८/०७९ को तुलनामा आ.व. २०७९/०८० मा सार्वजनिक खर्चमा वृद्धि भएको छ।

आगामी आर्थिक वर्षहरूमा बजेट प्रणालीमा प्रस्ताव गरिएका कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा वित्तीय सुशासनको क्षेत्रमा सुधारका प्रयासहरूबाट बजेट कार्यान्वयनमा थप प्रगति हाँसिल हुने अपेक्षा गरेको छु। प्रदेशमा बजेट प्रणालीको संस्थागत विकासको लागि मन्त्रालय प्रयासरत रहेको छ। यसबाट बजेट प्रणाली थप व्यवस्थित, कार्यान्वयन योग्य, वस्तुपरक र पारदर्शी हुनेछ। आगामी वर्षहरूमा बजेट तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सम्बद्ध सबैलाई अनुरोध गर्दछु।

अन्त्यमा, यो प्रतिवेदन तयारीका लागि आवश्यक तथ्याङ्क र सूचना उपलब्ध गराई सहयोग पुऱ्याउनु हुने सबै मन्त्रालय, निकायहरू र प्रतिवेदन तयारीको कार्यमा संलग्न हुनुहुने यस मन्त्रालयका सबै कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

वेदराज सिंह

मन्त्री

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

कर्णाली प्रदेश सरकार

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

मन्तव्य

कर्णाली प्रदेश सरकार स्थापना पश्चात दोस्रो पटक बजेट तथा कार्यक्रमको वार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। आ.व. २०७९/०८० को समष्टिगत आर्थिक परिसूचक, राजस्व परिचालन, खर्च व्यवस्थापनको अवस्था, आर्थिक तथा सामाजिक विकासका प्रमुख सूचकहरू र आगामी आर्थिक वर्षहरूमा बजेट तथा कार्यक्रमको शीघ्र कार्यान्वयनको लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने रणनीति जस्ता विषयवस्तु समावेश गरी प्रदेश सरकारको वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ।

यस प्रतिवेदनमा चालु आर्थिक वर्षमा प्रदेशका सबै मन्त्रालय र निकायहरूको विनियोजित बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवस्था, हालसम्मका उपलब्धि, समस्या र चुनौती तथा आगामी दिनमा अवलम्बन गर्नुपर्ने रणनीतिको बारेमा संक्षिप्त चर्चा गर्ने प्रयास गरिएको छ। आ.व. २०७९/०८० को प्रगति विवरणलाई विश्लेषण गर्दा आ.व. २०७८/०७९ भन्दा थप सुधार भए पनि आगामी वर्षहरूमा थप प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ। सबै विषयगत मन्त्रालय र निकायहरूको मन्त्रालयस्तरीय समीक्षामा प्राप्त सुझावहरूको आधारमा सबै मन्त्रालय तथा निकायको कार्यसम्पादनमा सुधार गरी आगामी आर्थिक वर्षमा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता वृद्धि हुने अपेक्षा गरेको छु।

अन्त्यमा, बजेट तथा कार्यक्रमको वार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन सूचना र तथ्याङ्कको आधारमा अध्ययन, अनुसन्धान र जानकारी राख्न चाहने सबैको लागि अत्यन्तै उपयोगी हुने विश्वास लिएको छु। यो प्रतिवेदन तयार गर्न आवश्यक सूचना एवम् तथ्याङ्क उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने सबै विषयगत मन्त्रालय र निकायहरू तथा प्रतिवेदन तयारीमा सङ्लग्न यस मन्त्रालयका सम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु।

दीर्घ बहादुर पोखरेल
का.मु. प्रदेश सचिव

तालिका सूची

तालिका १:	समष्टिगत खर्चको तुलनात्मक स्थिति	९
तालिका २:	कर्णाली प्रदेश सरकारको स्रोतगत खर्चको विश्लेषण	१४
तालिका ३:	प्रदेश सभा सचिवालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	१६
तालिका ४:	प्रदेश लोक सेवा आयोगको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	२०
तालिका ५:	प्रदेश लोक सेवा आयोगबाट राजस्व सङ्कलनको विवरण	२०
तालिका ६:	मुख्य न्यायाधिवक्ता कार्यालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण (रकम रु. हजारमा)	२४
तालिका ७:	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	२७
तालिका ८:	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको बजेट उपशीर्षक अनुसार खर्चको विवरण	२८
तालिका ९:	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	३५
तालिका १०:	आ.व. २०७९/०८० मा सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानको लक्ष्य र प्राप्तिको विवरण	३६
तालिका ११:	आ.व. २०७८/०७९ र २०७९/०८० मा आन्तरिक राजस्व सङ्कलनको विवरण	३७
तालिका १२:	आ.व. २०७८/०७९ सम्मको कर्णाली प्रदेश सरकारको मन्त्रालयगत बेरुजु सम्बन्धी विवरण	३८
तालिका १३:	आ.व. २०७८/०७९ सम्मको कर्णाली प्रदेश सरकारको बेरुजु सम्बन्धी विवरण (सम्परीक्षण नभएको)	३९
तालिका १४:	आ.व. २०७८/०७९ सम्मको कर्णाली प्रदेश सरकारको बेरुजु सम्बन्धी विवरण (सम्परीक्षण भएको)	४०
तालिका १५:	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	४७
तालिका १६:	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको बहुवर्षीय आयोजनाहरूको प्रगति विवरण	४८
तालिका १७:	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयमार्फत बजेट कार्यान्वयनबाट हासिल भएका मुख्य उपलब्धिहरू	४९
तालिका १८:	जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	५४

तालिका १९:	जलस्रोत तथ ऊर्जा विकास मन्त्रालयको बहुवर्षीय आयोजनाहरूको प्रगति विवरण	५४
तालिका २०:	जलस्रोत तथ ऊर्जा विकास मन्त्रालयको हालसम्म प्राप्त उपलव्धिको विवरण	५५
तालिका २१:	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	६०
तालिका २२:	कर्णाली प्रदेशबाट निर्यात भएका प्रमुख कृषि उपज सम्बन्धी विवरण	६१
तालिका २३:	कर्णाली प्रदेशबाट निर्यात भएका प्रमुख पशुपन्छीजन्य उपज सम्बन्धी विवरण	६२
तालिका २४:	आन्तरिक मामिला तथ कानुन मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	६७
तालिका २५:	आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयको राजस्व सङ्कलनको विवरण	६७
तालिका २६:	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	७३
तालिका २७:	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालयबाट भएका भौतिक निर्माण सम्बन्धी विवरण	७५
तालिका २८:	पूर्वाधार विकास निर्देशनालय/कार्यालय मार्फत आ.व. २०७८/०७९ र २०७९/८० मा जिल्लागतरुपमा कुल राजस्व सङ्कलनको विवरण	७६
तालिका २९:	यातायात कार्यालयहरूबाट आ.व. २०७९/०८० मा भएको सवारी दर्ता सम्बन्धी विवरण	७७
तालिका ३०:	सामाजिक विकास मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	८२
तालिका ३१:	सामाजिक विकास मन्त्रालयको बहुवर्षीय आयोजनाहरूको प्रगति विवरण	८३
तालिका ३२:	कर्णाली प्रदेश योजना आयोगको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण	८७
तालिका ३३:	कर्णाली प्रदेश योजना आयोगको बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम सम्बन्धी विवरण	८८
तालिका ३४:	स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरणको विवरण	९४

चार्ट सूची

चार्ट १: कर्णाली प्रदेश सरकारको आ.व. २०७८/०७९ र २०७९/०८० को बजेट विनियोजन र खर्चको तुलनात्मक स्थिति (प्रतिशतमा) १०

चार्ट २: कर्णाली प्रदेश सरकारको आ. व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजनको तुलनामा मासिक खर्चको स्थिति (प्रतिशतमा) १०

चार्ट ३: आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजनको तुलनामा मन्त्रालयगत खर्चको स्थिति (प्रतिशतमा) १३

चार्ट ४: प्रदेश सभा सचिवालयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) १७

चार्ट ५: प्रदेश लोक सेवा आयोगको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) २०

चार्ट ६: मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यलयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) २४

चार्ट ७: मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) २८

चार्ट ८: आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) ३५

चार्ट ९: आ.व. २०७९/०८० मा सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानहरूको हिस्सा ३६

चार्ट १०: आ.व. २०७९/०८० मा मासिकरुपमा आन्तरिक राजस्व सङ्कलनको विवरण (रकम रु. करोडमा) ३८

चार्ट ११: उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) ४८

चार्ट १२: जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) ५४

चार्ट १३: भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) ६१

चार्ट १४: आन्तरिक मामिला तथ कानुन मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) ६७

चार्ट १५: भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) ७३

चार्ट १६: सामाजिक विकास मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) ८२

चार्ट १७: कर्णाली प्रदेश योजना आयोगको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा) ८८

विषयसूची

कार्यकारी सारांश १

परिच्छेद-एकः समष्टिगत आर्थिक, वित्तीय तथा सामाजिक स्थिति ४-८

१.१ राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक अर्थतन्त्र र सामाजिक स्थिति ४

परिच्छेद-दुईः बजेट खर्च र स्रोत परिचालनको विश्लेषण ९-१४

२.१ समष्टिगत खर्च स्थिति ९

२.१.१ आ. व.२०७९/०८० मा मन्त्रालयगत/निकायगत खर्चको विवरण १२

२.१.२ स्रोतगत खर्च विश्लेषण १४

परिच्छेद-तीनः क्षेत्रगत र मन्त्रालयगत उपलब्धि विश्लेषण १५-८९

३.१ प्रदेश सभा सचिवालय १५

३.२ प्रदेश लोक सेवा आयोग १९

३.३ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय २२

३.४ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय २६

३.५ आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय ३३

३.६ उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय ४४

३.७ जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय ५१

३.८ भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय ५८

३.९ आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय ६४

३.१० भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय ७१

३.११ सामाजिक विकास मन्त्रालय ७८

३.१२ कर्णाली प्रदेश योजना आयोग ८६

परिच्छेद-चारः बजेट प्रणाली तथा सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा भएका सुधारका प्रयास ९०-९३

४.१ वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन र वित्तीय हस्तान्तरण ९१

४.२ आ.व.२०७८/०७९ को बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी अख्तियारी र मार्गदर्शनका प्रमुख विषय ९२

४.३ समीक्षा अवधिमा गरिएका प्रमुख प्रयास ९३

४.३.१ समपूरक र विशेष अनुदान सम्बन्धी प्रणाली ९३

४.३.२ सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा गरिएका अन्य सुधार ९३

परिच्छेद-पाँचः स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण तथा खर्चको स्थिति **९४-९८**

५.१ स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरण ९४
५.२ स्थानीय तहमा राजस्व बाँडफाँट ९४
५.३ वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा भएका उपलब्धि र समीक्षा ९५
५.४ वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयनमा देखा परेका समस्या ९५
५.५ समाधानका उपाय ९७

परिच्छेद-छः बजेट कार्यान्वयन र स्रोत व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने प्रयास **९९-१०६**

६.१ तत्काल गर्नुपर्ने कार्य ९९
६.१.१ बजेट कार्यान्वयन ९९
६.१.२ स्रोत व्यवस्थापन १००
६.१.२.१ राजस्व व्यवस्थापन १००
६.२ दीर्घकालमा गर्नुपर्ने कार्य १०१
६.२.१ बजेट तर्जुमा १०१
६.२.२ बजेट कार्यान्वयन १०२
६.२.३ स्रोत व्यवस्थापन १०३
६.२.४ वित्तीय उत्तरदायित्व र जवाफदेहिताको परिपालना १०४
६.२.५ सार्वजनिक सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउन १०४
६.२.६ सूचना प्रविधिको प्रयोग १०५

अनुसूचीहरू **१०७-१२४**

अनुसूची-१ : आय व्ययको विवरण १०७
अनुसूची-२ : बजेट तथा खर्च (चालु र पुँजीगत) १०८
अनुसूची-२(क) : प्रदेश र स्थानीय तहबाट कार्यान्वयन हुने बजेट र सोको प्रगति १०९
अनुसूची-३ : राजस्व तथा अनुदान प्राप्ति ११०
अनुसूची-४ : हालसम्म स्वीकृत बहुवर्षीय आयोजनाको विवरण ११३

आ.व. २०७९/०८० मा थप भएका बहुवर्षीय आयोजनाहरूको विवरण १२४

कार्यकारी सारांश

१. कर्णाली प्रदेश विनियोजन ऐन, २०७९ का सिद्धान्त, उद्देश्य, प्राथमिकता र प्रमुख नीति बमोजिम आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको एक वर्ष पूरा भएको छ।

२. आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को सुरु कुल विनियोजन रु. ३२ अर्ब ६१ करोड ६१ लाख ६३ हजार भएकोमा सङ्घ सशर्त अनुदानमा रु. ३५ करोड ५७ लाख ८० हजार थप भइ रु. ३२ अर्ब ९७ करोड १९ लाख ४३ हजार (TSA System मा देखिएको बजेटको अङ्क) कायम भएको छ। सो आर्थिक वर्षमा रु.२२ अर्ब २८ करोड ०९ लाख ८४ हजार अर्थात ६८.३१ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. समीक्षा अवधिमा कुल खर्च मध्ये चालु तर्फ रु. ९ अर्ब ४९ करोड ४८ लाख १४ हजार खर्च भएको छ भने पुँजीगत तर्फ रु. १२ अर्ब ७८ करोड ६१ लाख ७२ हजार खर्च भएको छ। जुन सुरु विनियोजित बजेटको क्रमशः ७२.३७ र ६५.५८ प्रतिशत खर्च हो।

४. समीक्षा अवधिमा आन्तरिक राजस्व तर्फ कुल रु. ७१ करोड २९ लाख ७४ हजार प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. ६३ करोड ६१ लाख १८ हजार प्राप्त भएको छ। जुन वार्षिक अनुमानको ८९.२२ प्रतिशत हुन्छ। आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा कुल राजस्व रु. ६० करोड प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोमा रु. ६६ करोड ८ लाख ८० हजार प्राप्त भएको थियो। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले निर्धारण गरेको सरकारी वित्तीय मानदण्ड (GFS, 2014) बमोजिम अभिलेख कायम गरिएको छ।

५. आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा सङ्घीय सरकारबाट वित्तीय समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदान गरी कुल रु. १८ अर्ब ३० करोड ६१ लाख वित्तीय हस्तान्तरणबाट प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोमा समीक्षा अवधिमा रु.१३ अर्ब ५२ करोड १ लाख ६७ हजार अर्थात ७३.२७ प्रतिशत प्राप्त भएको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा रु. १५ अर्ब ५५ करोड ६३ लाख प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोमा रु. १६ अर्ब ४९ करोड १९ लाख ८१ हजार अर्थात् अनुमानको १०६ प्रतिशत प्राप्त भएको थियो।

६. समीक्षा अवधिमा वित्तीय हस्तान्तरण अर्थात् नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम रु. १३ अर्ब ५२ करोड १ लाख ६७ हजार प्राप्त भएकोमा सो रकम कुल हस्तान्तरित अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त जम्मा रकम रु. २१ अर्ब ४२ करोड ७ लाख ६७ हजारको ६३.१५ प्रतिशत हुन आउँछ। सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरण मध्ये समानीकरण अनुदान ६९.४२ प्रतिशत, सशर्त अनुदान २५.१० प्रतिशत, समपूरक अनुदान २.९८ प्रतिशत र विशेष अनुदानले २.५० प्रतिशत हिस्सा रहेको छ।

वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन

१. समीक्षा अवधिमा प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको तथा प्रचलित कानुन बमोजिम स्थानीय तहबाट बाँडफाँट भइ प्राप्त राजस्व तर्फ समीक्षा अवधिमा कुल राजस्व रु. ७१ करोड २९ लाख ७४ हजार सङ्कलन हुने अनुमान गरिएकोमा रु. ६३ करोड ६१ लाख १८ हजार प्राप्त भएको छ। जुन वार्षिक अनुमानको ८९.२२ प्रतिशत हो।
२. प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहलाई वित्तीय हस्तान्तरण अन्तरगत वित्तीय समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदान गरी सुरु बजेट मार्फत जम्मा रु. ४ अर्व १ करोड ५७ लाख २९ हजार अनुमान गरिएकोमा रु. ४ अर्ब ३२ करोड ६९ लाख ८७ हजार अर्थात सुरु विनियोजनको १०७.७५ प्रतिशत हस्तान्तरण भएको छ।
३. स्थानीय तहहरुलाई वित्तीय समानीकरण अनुदान तर्फ रु. ८० करोड, सशर्त अनुदानतर्फ रु. ३ अर्ब ५ करोड २ लाख ७५ हजार, समपूरक अनुदान तर्फ रु. ५१ करोड २० लाख र विशेष अनुदान रु. ३० करोड ५० लाख हस्तान्तरण गरिएको छ।
४. समीक्षा अवधिमा प्रदेश सरकारले सार्वजनिक ऋण परिचालन गरेको छैन।

बजेट प्रणाली र वित्तीय व्यवस्थापनमा सुधार

१. कर्णाली प्रदेश समपूरक र विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ (चौथो संशोधन सहित) बमोजिम अनलाइन प्रणाली मार्फत आयोजनाहरुको माग र छनौट कार्य गरिएको,
२. प्रदेश सुशासन केन्द्रबाट प्रदेश र स्थानीय तहका कर्मचारीहरुको क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको,
३. आयोजनाहरुको बहुवर्षीय ठेक्कालाई व्यवस्थित र परिणाममुखी बनाउनका लागि आधार र मापदण्ड सहितको कर्णाली प्रदेश बहुवर्षीय ठेक्का बन्दोबस्त सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७ कार्यान्वयनमा रहेको,
४. प्रदेश सरकारको बेरुजुको अभिलेख अद्यावधिक गरी सोको फछ्यौंट र सम्परीक्षणलाई व्यवस्थित र वैज्ञानिक बनाउन प्रदेश बेरुजु व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (Province Beruju Management Information System) प्रदेश सरकारको निर्णय बमोजिम कार्यान्वयनमा ल्याइएको,
५. कर्णाली प्रदेश वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७८ कार्यान्वयनमा रहेको।

बजेट कार्यान्वयन र व्यवस्थापनमा तत्काल गर्नुपर्ने सुधार

१. क्रियाकलापमा आधारित बजेट तर्जुमाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने,
२. समीक्षा अवधिमा बजेट खर्चको आधारमा आगामी आर्थिक वर्षहरुमा संशोधित कार्ययोजना बनाई बजेट कार्यान्वयन प्रभावकारी बनाउन नियमित रुपमा छलफल गरी समस्या समाधान गर्ने,

३. अध्ययन र पूर्वतयारी बिना बजेट विनियोजन गरिएका आयोजना कार्यान्वयनमा जान नसक्ने भएमा सोको यकिन गरी आयोजना वा कार्यक्रममा विनियोजित बजेट समर्पण गर्ने वा प्रचलित कानुन बमोजिम विगतको भुक्तानी दिनुपर्ने बाँकीको व्यवस्थापन गर्न रकमान्तर प्रस्ताव गर्ने,
४. चालु आर्थिक वर्षमा सिर्जित दायित्व आगामी आर्थिक वर्षमा नसार्ने गरी भुक्तानी व्यवस्थापन गर्ने,
५. सङ्घीय सरकारबाट सशर्त अनुदानमा सञ्चालित आयोजनामा थप रकम आवश्यक पर्ने भए सोको विवरण तयार गरी सङ्घीय अर्थ मन्त्रालयमा अनुरोध गर्ने,
६. राजस्व परिचालनका सम्बन्धमा स्थानीय तहसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरी राजस्व बाँडफाँट भइ आउनुपर्ने रकमको अनुमान गर्ने,
७. परियोजना बैङ्क तयार गर्ने,
८. प्रदेशमा अत्यावश्यक सडक, पुल, खानेपानी, सिंचाइ लगायतका पूर्वाधार निर्माणको लागि पूर्वतयारी गर्ने,
९. समीक्षा अवधिमा समपूरक र विशेष अनुदानतर्फ खर्च हुन नसकी बाँकी रहेको अवस्थामा सो रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्न लगाउने,
१०. प्रदेश सरकारले अनुदान वापत प्राप्त गरेको रकम खर्च हुन नसकी बाँकी रहेमा सङ्घीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्ने व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्नुपर्ने।

परिच्छेद- एक

समष्टिगत आर्थिक, वित्तीय तथा सामाजिक स्थिति

१.१ राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक अर्थतन्त्र र सामाजिक स्थिति

१. विगत चार वर्षदेखि विश्व अर्थतन्त्र कोभिड-१९ को संक्रमणले प्रभावित भएको छ। आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा पनि कर्णाली प्रदेश कोभिड-१९ को प्रभावबाट अछुतो रहन सकेन। समीक्षा अवधिसम्म आर्थिक गतिविधि चलायमान हुँदै गएका छन्।

२. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष (IMF) का अनुसार नेपालको अर्थतन्त्र सन् २०२३ मा कुल गार्हस्थ उत्पादनको ४.४ प्रतिशत बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ।

३. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर (उपभोक्ताको मूल्यमा) १.८६ प्रतिशत रहने अनुमान छ भने आधारभूत मूल्यमा आर्थिक वृद्धिदर २.१६ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षको आर्थिक वृद्धिदर (उपभोक्ताको मूल्यमा) ५.६१ प्रतिशत रहेको थियो।

४. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उपभोक्ताको मूल्यमा) रु. ५३ खर्ब ८१ अर्ब ३४ करोड हुने अनुमान रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादन रु. ४९ खर्ब ३३ अर्ब ७० करोड रहेको थियो।

५. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कर्णाली प्रदेशको आर्थिक वृद्धिदर (उपभोक्ताको मूल्यमा) १.९१ प्रतिशत रहने अनुमान छ भने आधारभूत मूल्यमा आर्थिक वृद्धिदर २.१८ प्रतिशत रहने अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आर्थिक वृद्धिदर (उपभोक्ताको मूल्यमा) ५.३२ प्रतिशत रहेको थियो।

६. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कर्णाली प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उपभोक्ताको मूल्यमा) रु. २ खर्ब २१ अर्ब ५२ करोड रहने अनुमान छ भने आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन रु. २ खर्ब १ अर्ब ९० करोड रहेको थियो।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कर्णाली प्रदेशको अंश ३.९४ प्रतिशत रहेको थियो भने आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा यो अंश बढेर ४.१० प्रतिशत पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा पनि यस्तो अंश ४.१० प्रतिशत रहेको थियो।

८. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कर्णाली प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रको योगदान क्रमशः ३१.० प्रतिशत, १०.१ प्रतिशत र ५८.९ प्रतिशत

रहने अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस्तो योगदान क्रमशः ३२.६ प्रतिशत, १०.६ प्रतिशत र ५६.८ प्रतिशत रहेको थियो।

९. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कर्णाली प्रदेशको कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ०.६० प्रतिशत र गैर कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ३.२३ प्रतिशत रहने अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ३.१७ प्रतिशत र ६.१५ प्रतिशत रहेको थियो।

१०. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कर्णाली प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः ०.६० प्रतिशत, -१.२६ प्रतिशत र ४.६२ प्रतिशत रहने अनुमान छ भने आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ३.२० प्रतिशत, ७.६९ प्रतिशत र ५.६८ प्रतिशत रहेको थियो।

११. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा नेपालको प्रतिव्यक्ति आय (प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय उत्पादन) १ हजार ३ सय ९९ अमेरिकी डलर रहने अनुमान छ भने आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा पनि नेपालको प्रतिव्यक्ति आय १ हजार ३ सय ९९ अमेरिकी डलर रहेको थियो।

१२. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कर्णाली प्रदेशको प्रतिव्यक्ति आय (प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन) ९९७ अमेरिकी डलर रहने अनुमान छ भने आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा कर्णाली प्रदेशको प्रतिव्यक्ति आय ९८९ अमेरिकी डलर रहेको थियो।

१३. बहुआयामिक गरिबी दर राष्ट्रिय औषतमा १७.४० प्रतिशत रहेको छ भने कर्णाली प्रदेशको बहुआयामिक गरिबी दर ३९.५ प्रतिशत छ।

१४. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा कर्णाली प्रदेशमा ३९.०० प्रतिशत प्रत्यक्ष लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विनियोजन भएको छ भने गत आर्थिक वर्ष ४२.४१ प्रतिशत प्रत्यक्ष लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विनियोजन भएको थियो।

१५. हालसम्म कर्णाली प्रदेशका सबै स्थानीय तहमा वाणिज्य बैङ्कको शाखा पुगेको छ।

१६. २०७९ फागुनसम्म कर्णाली प्रदेशमा वाणिज्य बैङ्कको सङ्ख्या २०२, विकास बैङ्कको सङ्ख्या २१, वित्त कम्पनीका ३ तथा लघुवित्त संस्थाका २३७ गरी कुल ४६३ बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाका शाखा पुगेका छन्। गत आर्थिक वर्ष बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाका कुल शाखा ४५१ रहेको थियो।

१७. २०७९ फागुनसम्म कर्णाली प्रदेशमा जीवन तथा निर्जीवन बिमकको शाखा सङ्ख्या १५५ रहेको छ जसमध्ये जीवन बिमकको शाखा सङ्ख्या ११० र निर्जीवन बिमकको शाखा सङ्ख्या ४५ रहेको छ।

१८. २०७९ फागुनसम्म कर्णाली प्रदेश अन्तर्गतका बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले प्रति शाखा सेवा प्रवाह गरेको जनसङ्ख्या ३ हजार ६ सय ४७ रहेको छ जुन गत वर्षको सोही अवधिमा ३ हजार ७ सय ५८ रहेको थियो।

१९. राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार नेपालको जनसङ्ख्या २ करोड ९१ लाख ६४ हजार ५ सय ७८ रहेको छ भने दश वर्षको अवधिमा नेपालको जनसङ्ख्या १०.०८ प्रतिशतले बढेको छ। नेपालको जनसङ्ख्याको वार्षिक औषत वृद्धिदर ०.९२ प्रतिशत रहेको छ।

२०. नेपालको कुल जनसङ्ख्यामा १ करोड ४२ लाख ५३ हजार ५ सय ५१ अर्थात ४८.८७ प्रतिशत पुरुष र १ करोड ४९ लाख ११ हजार २७ अर्थात ५१.१३ प्रतिशत महिला रहेको छ भने लैङ्गिक अनुपात ९५.५९ रहेको छ।

२१. कर्णाली प्रदेशको कुल जनसङ्ख्या १६ लाख ८८ हजार ४ सय १२ रहेको छ भने दश वर्षको अवधिमा कर्णाली प्रदेशको जनसङ्ख्या ७.५१ प्रतिशतले बढेको छ। यस प्रदेशको वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर ०.७० प्रतिशत रहेको छ।

२२. कर्णाली प्रदेशको कुल जनसङ्ख्यामा ८ लाख २३ हजार ७ सय ६१ अर्थात ४८.७९ प्रतिशत पुरुष र ८ लाख ६४ हजार ६ सय ५१ अर्थात ५१.२१ प्रतिशत महिला रहेको छ भने लैङ्गिक अनुपात ९५.२७ रहेको छ ।

२३. कर्णाली प्रदेशका जिल्लाहरु मध्ये सबैभन्दा बढी लैङ्गिक अनुपात हुम्ला जिल्लामा १०१.३७ र सबैभन्दा कम दैलेख जिल्लामा ९१.८२ रहेको छ।

२४. कर्णाली प्रदेशका १० जिल्लाहरु मध्ये सबैभन्दा बढी जनसङ्ख्या सुर्खेतमा र सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या डोल्पामा रहेको छ। विगत १० वर्षमा सबैभन्दा बढी जनसङ्ख्या वृद्धि सुर्खेत जिल्लामा भएको छ भने दैलेख र सल्यानमा जनसङ्ख्या घटेको छ।

२५. कर्णाली प्रदेशमा परिवारको सङ्ख्या ३ लाख ६६ हजार २ सय ५५ रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार कर्णाली प्रदेशमा परिवारको सङ्ख्या २ लाख ९८ हजार ३ सय ५९ रहेको थियो।

२६. नेपालको कूल जनसङ्ख्या मध्ये ६६.२ प्रतिशत सहरी जनसङ्ख्या र ३३.८ प्रतिशत ग्रामीण जनसङ्ख्या रहेको छ। कर्णाली प्रदेशको कूल जनसङ्ख्या मध्ये सहरी जनसङ्ख्या ५२.१ प्रतिशत र ग्रामीण जनसङ्ख्या ४७.९ प्रतिशन रहेको छ।

२७. कर्णाली प्रदेशका २५ वटा नगरपालिका मध्ये सबैभन्दा बढी वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा १ लाख ५३ हजार ८ सय ६३ र सबैभन्दा कम ठुलीभेरी नगरपालिकामा ९ हजार ८ सय ६१ जनसङ्ख्या रहेको छ।

२८. नेपालमा महिला परिवारमूली भएका परिवार ३१.५५ प्रतिशत रहेको छ भने कार्णली प्रदेशमा महिला परिवार मूली भएका परिवार ३२.०७ प्रतिशत रहेको छ।

२९. नेपालमा घरको छाना खर/पराल/छवाली भएको परिवार ३.९ प्रतिशत रहेको छ भने कर्णाली प्रदेशमा घरको छाना खर/पराल/छवाली भएको परिवार ६.५ प्रतिशत रहेको छ।

३०. नेपालमा खाना पकाउन इन्धनको रुपमा अक्सर काठ/दाउरा प्रयोग गर्ने परिवार ५१.० प्रतिशत रहेको छ भने कर्णाली प्रदेशमा खाना पकाउन इन्धनको रुपमा अक्सर काठ/दाउरा प्रयोग गर्ने परिवार ८२.२ प्रतिशत रहेको छ।

३१. नेपालमा बत्ती बाल्न अक्सर बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार ९२.२ प्रतिशत रहेको छ भने कर्णाली प्रदेशमा बत्ती बाल्न अक्सर बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार ४९.६ प्रतिशत रहेको छ। त्यस्तै कर्णाली प्रदेशमा बत्ती बाल्न अक्सर सोलार/सौर्य उर्जा प्रयोग गर्ने परिवार ४७.९ प्रतिशत रहेको छ।

३२. नेपालमा मोबाइल फोन (साधारण) प्रयोग गर्ने परिवार ७३.२ प्रतिशत रहेको छ भने कर्णाली प्रदेशमा मोबाइल फोन (साधारण) प्रयोग गर्ने परिवार ८२.२ प्रतिशत रहेको छ।

३३. नेपालमा अन्य लिङ्गी (यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यक) को सङ्ख्या २ हजार ९ सय २८ रहेको छ जुन कुल जनसङ्ख्याको ०.०१ प्रतिशत हुन आउछ। कर्णाली प्रदेशमा अन्य लिङ्गी को सङ्ख्या ८१ (२.८ प्रतिशत) रहेको छ।

३४. नेपालको (५ वर्ष वा सो भन्दा माथि) कुल साक्षरता दर ७६.२ प्रतिशत रहेको छ। जसमा पुरुष साक्षरता दर ८३.६ प्रतिशत र महिला साक्षरता दर ६९.४ प्रतिशत रहेको छ। कर्णाली प्रदेशको (५ वर्ष वा सो भन्दा माथि) कुल साक्षरता दर ७६.१ प्रतिशत रहेको छ। जसमा पुरुष साक्षरता दर ८३.३ प्रतिशत र महिला साक्षरता दर ६९.४ प्रतिशत रहेको छ।

३५. कर्णाली प्रदेशका १० जिल्ला मध्ये सबैभन्दा बढी साक्षरता दर भएको जिल्ला सुर्खेत (८२.७ प्रतिशत) र सबैभन्दा कम साक्षरता दर भएको जिल्ला हुम्ला (६३.८४ प्रतिशत) रहेको छ।

३६. कर्णाली प्रदेशका ७९ वटा स्थानीय तहहरु मध्ये सबैभन्दा बढी साक्षरता दर भएको स्थानीय तह वीरेन्द्रनगर नगरपालिका (८७.१६ प्रतिशत) र सबैभन्दा कम साक्षरता दर भएको स्थानीय तह शे-फोक्शुण्डो गाउँपालिका (४५.०३ प्रतिशत) रहेको छ।

३७. विगत १० वर्षमा कर्णाली प्रदेशका ७९ स्थानीय तह मध्ये ५५ स्थानीय तहको जनसङ्ख्या बढेको छ भने २४ स्थानीय तहको जनसङ्ख्या घटेको छ।

३८. कर्णाली प्रदेशका ७९ स्थानीय तह मध्ये सबैभन्दा बढी जनसङ्ख्या वृद्धिदर भएको स्थानीय तह वीरेन्द्रनगर नगरपालिका (वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर ४.०९ प्रतिशत) र सबैभन्दा बढी जनसङ्ख्या घटेको स्थानीय तह भैरवी गाउँपालिका (वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर -१.१८ प्रतिशत) रहेको छ।

३९. नेपालमा मातृ मृत्युदर (प्रति लाखमा) १५१ रहेको छ भने कर्णाली प्रदेशको मातृ मृत्युदर १७२ रहेको छ।

४०. नेपालमा ५ वर्ष वा सो भन्दा कम उमेरका बालबालिकाको सङ्ख्या ३० लाख ७ हजार ६ सय ४८ रहेकोमा ७४.० प्रतिशतले जन्म दर्ता गरेका छन्। त्यस्तै कर्णाली प्रदेशमा ५ वर्ष वा सो भन्दा कम उमेरका बालबालिकाको सङ्ख्या २ लाख ४ हजार ६ सय ३८ रहेकोमा ८७.३ प्रतिशतले जन्म दर्ता गरेका छन्।

४१. कर्णाली प्रदेशका १० जिल्ला मध्ये सबैभन्दा बढी जन्मदर्ता भएको जिल्ला कालिकोट (९४.४ प्रतिशत) र सबैभन्दा कम जन्मदर्ता भएको जिल्ला सुर्खेत (७६.८ प्रतिशत) रहेको छ।

४२. नेपालको कुल जनसङ्ख्या मध्ये २.२२ प्रतिशतमा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता रहेको छ। कर्णाली प्रदेशको कुल जनसङ्ख्या मध्ये ३.१२ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता हरेको छ।

४३. कर्णाली प्रदेशका १० जिल्ला मध्ये सबैभन्दा बढी अपाङ्गता भएको जिल्ला जाजरकोट (४.९४ प्रतिशत) र सबैभन्दा कम अपाङ्गता भएको जिल्ला जुम्ला (२.२९ प्रतिशत) रहेको छ।

परिच्छेद- दुई

बजेट खर्च र स्रोत परिचालनको विश्लेषण

२.१ समष्टिगत खर्च स्थिति

कर्णाली प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा क्षेत्रगत नीति र कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनका लागि पुँजीगततर्फ रु. १९ अर्व ४९ करोड ६० लाख २४ हजार (५९.७७ प्रतिशत) र चालुतर्फ (वित्तीय हस्तान्तरण समेत) रु. १३ अर्व १२ करोड १ लाख ३९ हजार (४०.२३ प्रतिशत) बजेट विनियोजन भएको थियो।

कुल विनियोजन मध्ये समीक्षा अवधिमा चालुतर्फ (वित्तीय हस्तान्तरण समेत) रु. ९ अर्व ४९ करोड ४८ लाख १४ हजार अर्थात् ७२.३७ प्रतिशत र पुँजीगत तर्फ रु. १२ अर्व ७८ करोड ६१ लाख ७२ हजार अर्थात् ६५.५८ प्रतिशत खर्च भएको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा चालुतर्फ (वित्तीय हस्तान्तरण समेत) रु. ९ अर्व ९ करोड ३६ लाख ६६ हजार अर्थात ६१.०६ प्रतिशत र पुँजीगततर्फ रु. १५ अर्व १८ करोड ८२ लाख ४ हजार अर्थात ७०.१४ प्रतिशत खर्च भएको थियो।

कर्णाली प्रदेश सरकारको बजेटको ठुलो अंश विनियोजन हुने विषयगत मन्त्रालयहरुमा प्राविधिक जनशक्तिको अभावमा तोकिएको समयमा आयोजनाको ठेक्का सम्झौता लगायतका खरिद कार्य हुन नसकेको, एवम् निर्माण व्यवसायी र उपभोक्ता समितिहरुले समेत सम्झौता बमोजिम निर्धारित समयावधिमा भौतिक उपलब्धि हासिल गर्न नसकेको कारण अपेक्षित बजेट खर्च हुन सकेन। साथै अधिकांश कार्यक्रमहरु कार्यविधि तथा मापदण्ड निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने, बढी लागतका आयोजनाहरुको बहुवर्षीय ठेक्का स्वीकृति प्रदान र अन्य प्रकृयागत ढिलाई प्रमुख कारण रहेका छन्। आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ र २०७९/०८० को शीर्षकगत विनियोजन र खर्चको तुलनात्मक विवरण तालिका १ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १ः समष्टिगत खर्चको तुलनात्मक स्थिति

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	खर्च शिर्षक	विनियोजन		खर्च		खर्च प्रतिशत	
		२०७८/७९	२०७९/८०	२०७८/७९	२०७९/८०	२०७८/७९	२०७९/८०
१	चालु	१४८९२७२३	१३१२०१३९	९०९३६६६	९४९४८१४	६१.०६	७२.३७
२	पुँजीगत	२१६५३९१३	१९४९६०२४	१५१८८२०४	१२७८६१७२	७०.१४	६५.५८
३	जम्मा	३६५४६६३६	३२६१६१६३	२४२८१८७०	२२२८०९८६	६६.४४	६८.३१

स्रोतः *प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS)/प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश, २०८०/०४/११।*

चार्ट १: कर्णाली प्रदेश सरकारको आ.व. २०७८/०७९ र २०७९/०८० को बजेट विनियोजन र खर्चको तुलनात्मक स्थिति (प्रतिशतमा)

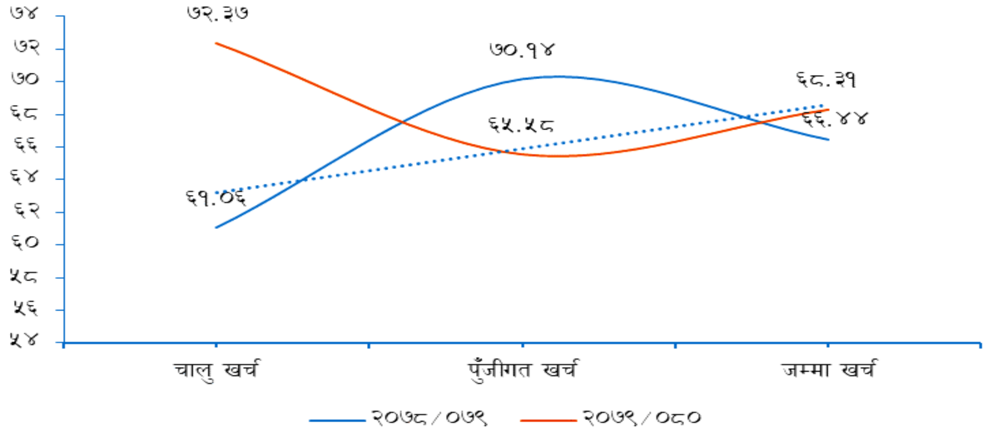

***स्रोतः** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

माथिको चार्ट अनुसार पुँजीगत खर्चको तुलनामा चालु खर्चको भार बढी देखिएको छ। चालु प्रकृतिका खर्चहरु, विषयगत मन्त्रालयका विभिन्न शीर्षकमा सीप विकास, जनचेतना अभिवृद्धि, सचेतना कार्यक्रम र उत्पादनसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरुमा विनियोजित रकम र स्थानीय तहमा पुँजीगत कार्यको लागि हस्तान्तरण हुने रकम समेत चालु खर्चमा लेखाङ्कन हुने भएकोले पुँजीगत खर्चको अंश न्यून देखिएको हो। कर्णाली प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को आय र व्ययको विवरण अनुसूची-१ मा उल्लेख छ।

चार्ट २: कर्णाली प्रदेश सरकारको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजनको तुलनामा मासिक खर्चको स्थिति (प्रतिशतमा)

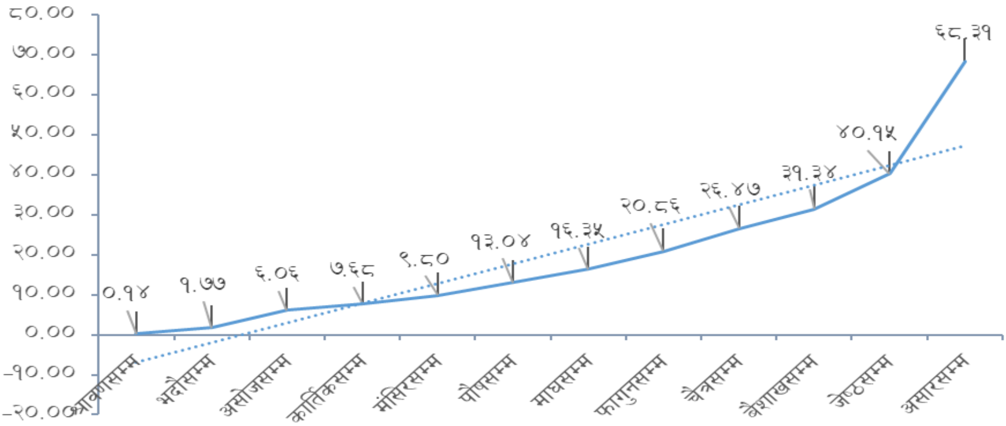

***स्रोतः** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

कर्णाली प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को पहिलो महिना श्रावणमा सुरु बजेट विनियोजनको ०.१४ प्रतिशत खर्च भएको छ भने भदौ महिनासम्मम १.७७ प्रतिशत खर्च भएको छ। कुल विनियोजन मध्ये जेष्ठ महिनामा ८.८१ प्रतिशत खर्च भएको छ भने असार महिनामा २८.१६ प्रतिशत खर्च भएको छ।

लक्ष्य अनुसार खर्च हुन नसक्नुका कारणहरु

- बजेटको ठूलो अंश रहेका मन्त्रालय तथा मातहतका निकायहरुमा तोकिएको कार्यसम्पादनका लागि दरबन्दी अनुसार आवश्यक जनशक्ति अभाव भइ अपेक्षित रुपमा विकास आयोजनाहरु सम्पन्न नभएको,
- बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड तयारीको कार्यले बढी समय खर्चिनु परेको र सोही बमोजिम अवण्डा रकमको समयमा बाँडफाँट हुन नसकेकोले खर्च न्यून भएको,
- पुँजीगत प्रकृतिका निर्माण सम्बन्धी आयोजनाहरुको समयमै टेन्डर, खरिद सम्झौता र आयोजना कार्यान्वयन हुन नसकेको,
- मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, प्रदेश योजना आयोग, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र विषयगत मन्त्रालयबाट अनुगमन संयन्त्र प्रभावकारी हुन नसकेको,
- बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको क्रममा योजनावद्ध रुपमा प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरु छनौट नभइ विभिन्न स-साना कार्यक्रमहरुमा बजेट विनियोजन हुने प्रवृत्तिले कार्यचाप बढ्न गइ तोकिएको समयमा कार्य सम्पन्न हुन नसकेको,
- मातहत कार्यालयहरुबाट कार्यान्वय हुने कार्यक्रमहरुको बजेट विषयगत मन्त्रालयमा राख्ने र ढिलो विनियोजन गर्ने प्रवृत्तिले गर्दा समयमै बजेट कार्यान्वयन नभएको,
- कतिपय आयोजनाहरुको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन, जग्गा प्राप्ति लगायतका पूर्वतयारी बिना बजेट विनियोजन गर्ने प्रवृतिले कार्यन्वयन हुन नसकेको,
- आयोजनाको लागत बढी हुने तर विनियोजन न्यून भएका कतिपय आयोजनालाई बहुवर्षीय वा स्रोत सुनिश्चितताको लागि विषयगत मन्त्रालयहरुले स्वीकृति प्राप्तिको लागि समयमा प्रदेश योजना आयोगमा प्रस्ताव नगर्ने र प्रक्रियागत ढिलाईका कारण बजेट खर्च हुन नसकेको,
- स्थानीय तहबाट कार्यान्वयन हुने सशर्त अनुदानका आयोजना/कार्यक्रमहरु स्थानीय तहको समन्वयमा छनौट नभएको कारण कार्यान्वयनमा स्थानीय तहहरुको अपनत्व र सहभागिता न्यून भइ अपेक्षित रुपमा वित्तीय तथा भौतिक प्रगति हुन नसकेको,
- बजेट कार्यान्वयनको क्रममा अन्तर-निकाय साझेदारी, समन्वय र सहकार्यमा कमी हुँदा बजेट तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुनुको साथै समयमा कार्यान्वयन वा अन्तरविरोधको समस्या हुनु,

- समीक्षा अवधिमा सङ्घ र प्रदेशको निर्वाचन भएकोले यसले बजेट कार्यान्वयन तालिकामा असर परेको,
- आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म आयोजना संशोधन तथा रकमान्तरले कार्यसम्पादनमा असर गरेको,
- Over Site Agency का कारणले कतिपय आयोजना कार्यान्वयन अगाडी बढ्न नसक्नु।

२.१.१ आ.व. २०७९/०८० मा मन्त्रालयगत/निकायगत खर्चको विवरण

- प्रदेश सभाको सुरु बजेट विनियोजन रु. १७ करोड १९ लाख ७९ हजार भएकोमा आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म रु. १० करोड २० लाख ७८ हजार अर्थात ५९.३५ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- प्रदेश लोक सेवा आयोगको जम्मा बजेट रु. ११ करोड ४२ लाख ६८ हजार विनियोजन भएकोमा रु. ८ करोड ३५ लाख ७७ हजार अर्थात ७३.१४ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको जम्मा बजेट रु. १ करोड ८२ लाख ३६ हजार विनियोजन भएकोमा रु. १ करोड ५८ लाख २२ हजार अर्थात ८६.७६ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको जम्मा बजेट रु. ६७ करोड ३५ लाख ९९ हजार विनियोजन भएकोमा रु. ३० करोड ७४ लाख ७२ हजार अर्थात ४५.६५ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको जम्मा बजेट रु. २० करोड ९६ लाख ९५ हजार विनियोजन भएकोमा रु. १४ करोड ३५ लाख १३ हजार अर्थात ६८.४४ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको जम्मा बजेट रु. २ अर्व १३ करोड ७४ लाख १ हजार विनियोजन भएकोमा रु. १ अर्व ४२ करोड ५ लाख ६० हजार अर्थात ६६.४६ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालयको कुल विनियोजन रु. ३ अर्व ७९ करोड ३२ लाख भएकोमा रु. ३ अर्ब ३९ करोड ६६ लाख ८९ हजार अर्थात ८९.५५ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको सुरु विनियोजन रु. २ अर्व ३८ करोड २६ लाख भएकोमा रु. १ अर्ब ६९ करोड ६९ लाख २३ हजार अर्थात ७१.२२ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयको सुरु विनियोजन रु. २९ करोड ६८ लाख ९३ हजार भएकोमा रु. १८ करोड २६ लाख ६२ हजार अर्थात ६१.५२ प्रतिशत रहेको छ।

- भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालयको सुरु विनियोजन रु. १० अर्ब ९२ करोड ९ लाख ५८ हजार भएकोमा रु. ६ अर्ब १३ करोड २७ लाख ६५ हजार अर्थात ५६.१६ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- सामाजिक विकास मन्त्रालयको सुरु विनियोजन रु. ५ अर्व ८९ करोड ५१ लाख ४० हजार भएकोमा रु. ४ अर्व ३९ करोड ३४ लाख अर्थात ७४.५३ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- कर्णाली प्रदेश योजना आयोगको सुरु विनियोजन रु. ३ करोड ६४ लाख ६५ हजार भएकोमा रु. १ करोड ८१ लाख ८५ हजार अर्थात ४९.८७ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- वित्तीय व्यवस्था तर्फ कुल विनियोजन रु. २५ करोड भएकोमा रु. ६ करोड ३ लाख ५० हजार अर्थात २४.१४ प्रतिशत प्रदेश सरकारबाट जगदुल्ला हाइड्रोपावर कम्पनीमा शेयर लगानी गरिएको छ।

चार्ट ३: आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजनको तुलनामा मन्त्रालयगत खर्चको स्थिति (प्रतिशतमा)

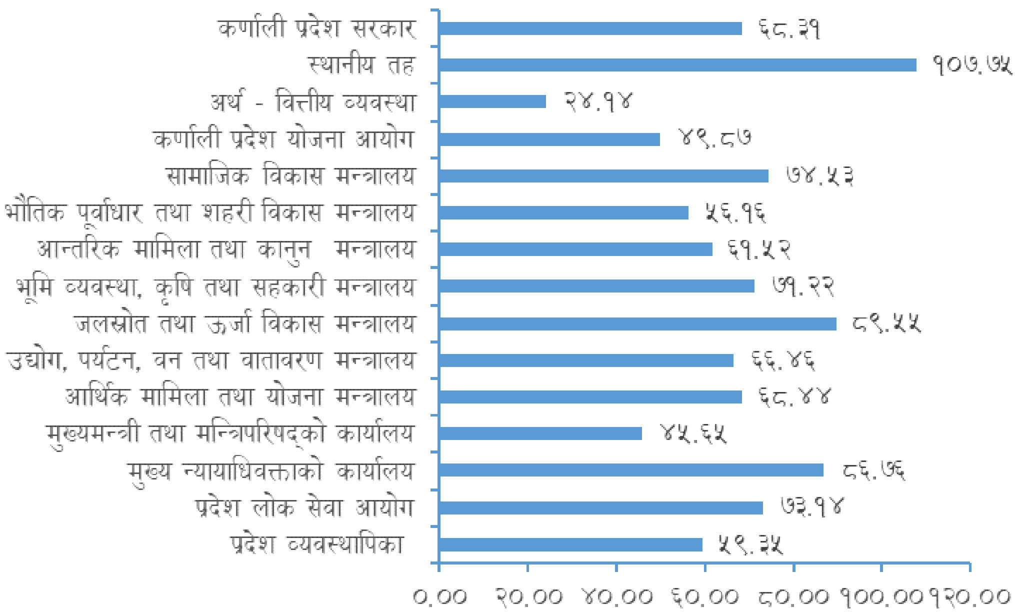

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

२.१.२ स्रोतगत खर्च विश्लेषण

प्रदेश सरकारको स्रोततर्फ विनियोजित बजेट रु. १४ अर्ब २८ करोड ९५ लाख ५९ हजार मध्ये समीक्षा अवधिमा रु. १० अर्ब ५३ करोड ४४ लाख ६३ हजार अर्थात ७३.७२ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ। त्यसैगरी सङ्घीय स्रोत तर्फको रु. १८ अर्ब ३२ करोड ६६ लाख ४ हजार मध्ये ११ अर्ब ७२ करोड ७० लाख ३६ हजार अर्थात ६३.९९ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ।

तालिका २: कर्णाली प्रदेश सरकारको स्रोतगत खर्चको विश्लेषण

(रकम रु. हजारमा)

खर्च व्यहोर्ने स्रोत	आ.व. २०७८/०७९			आ.व. २०७९/०८०			प्रतिशतमा परिवर्तन	
	विनियोजन	खर्च	खर्च प्रतिशत	विनियोजन	खर्च	खर्च प्रतिशत	विनियोजन	खर्च
प्रदेश	२०९९०३३६	१४१६९०८८	६७.५	१४२८९५५९	१०५३४४६३	७३.७२	-३१.९२	-२५.६५
सङ्घ	१५५५६३००	१०११२७८१	६५.०१	१८३२६६०४	११७२७०३६	६३.९९	१७.८०८	१५.९६
जम्मा	**३६५४६६३६**	**२३९९७०६०**	**६६.४४**	**३२६१६१६३**	**२२२६१४९९**	**६८.२५**	**-१०.७५**	**-७.२३**

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

परिच्छेद- तीन

क्षेत्रगत र मन्त्रालयगत उपलब्धि विश्लेषण

३.१ प्रदेश सभा सचिवालय

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको धारा ५६(२) बमोजिम राज्यशक्तिको प्रयोग सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले कानुन बमोजिम हुने व्यवस्था रहेको र धारा १७५ बमोजिम पहिलो हुने निर्वाचित र समानुपातिक निर्वाचन प्रणालीबाट निर्वाचित सदस्यबाट प्रदेश सभाको गठन हुने प्रावधान बमोजिम संविधानको अनुसूची-४ मा उल्लिखित कर्णाली प्रदेशको १० जिल्ला (सुर्खेत, दैलेख, जाजरकोट, सल्यान, रुकुम-पश्चिम, कालिकोट, जुम्ला, मुगु, हुम्ला र डोल्पा) का ४० जना माननीय सदस्यहरु सम्मिलित कर्णाली प्रदेश सभा गठन भएको छ। पहिलो हुने निर्वाचित हुने निर्वाचन प्रणालीबाट निर्वाचित २४ जना, समानुपातिक निर्वाचन प्रणालीबाट निर्वाचित १६ जना गरी जम्मा ४० जना माननीय प्रदेश सभा सदस्यहरुको प्रतिनिधित्व रहेको छ। यस प्रदेश सभाको पहिलो बैठक २०७५ साल माघ २१ गते बसेको थियो।

कर्णाली प्रदेश सभाको दोस्रो कार्यकालमा नेपाली काँग्रेसबाट १४ जना, नेकपा (माओवादी केन्द्र) बाट १३ जना, नेकपा (एमाले) बाट १० जना, राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीबाट १ जना, नेकपा (एकीकृत समाजवादी) बाट १ जना र स्वतन्त्रबाट १ गरी जम्मा ४० जना माननीय सदस्यहरुको प्रतिनिधित्व रहेको छ।

कर्णाली प्रदेश सभाको दोस्रो कार्यकालमा सभामुख माननीय श्री नन्दा गुरूङ्ग र उपसभामुख माननीय श्री यसोदा न्यौपाने रहनु भएको छ। कर्णाली प्रदेश सभाको पहिलो कार्यकालमा सभामुख माननीय श्री राजबहादुर शाही, र उपसभामुख माननीय श्री पुष्पा घर्ती विष्ट रहनु भएको थियो ।

२. दीर्घकालीन सोच

प्रदेश सरकारको लागि आवश्यक ऐन-कानुन र नीति नियम निरन्तर निर्माण, परिमार्जन र व्यवस्थापन।

३. ध्येय

जनप्रतिनिधिमूलक संस्थाको हैसियतले जनताको हितलाई ध्यानमा राखी जनचाहना अनुरुप नीति, ऐन र नियमहरु बनाउने।

४. कार्यक्षेत्र

प्रदेश सरकारसँग सम्बद्ध सम्पूर्ण विषयहरु नै प्रदेश सभाको कार्यक्षेत्र रहेको छ। यसका साथै प्रदेश सभाको प्रमुख कार्य सरकार निर्माण गर्नु, प्रादेशिक कानुन बनाउनु, प्रदेश सरकारको काम कारबाहीको निगरानी गर्नु र प्रादेशिक जनसरोकारका विषय प्रदेश सभामा छलफल गर्नु रहेको छ। नेपालको संविधानको भाग १३ मा प्रदेश कार्यपालिका, भाग १४ मा प्रदेश व्यवस्थापिका, भाग १५ मा प्रदेश व्यवस्थापन कार्यविधि र भाग १६ मा प्रदेश आर्थिक कार्यप्रणाली सम्बन्धी व्यवस्थामा उल्लेख भए अनुसार प्रदेश सभाले आवश्यक कानुन बनाउनु पर्ने हुन्छ।

प्रदेश सभाले संविधानको विभिन्न भागमा उल्लेख भएका माथिका विषयको कानुनका साथसाथै संविधानको अनुसूची ६, ७ र ९ मा उल्लेख भएका एकल र साझा अधिकारका विषयमा पनि कानुन बनाउनु पर्ने हुन्छ।

तालिका ३ः प्रदेश सभा सचिवालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	१४१४७९	८९०९३	६३.००
पुँजीगत	३०५००	१२९८५	४२.५७
जम्मा	**१७१९७९**	**१०२०७८**	**५९.३५**

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट ४: प्रदेश सभा सचिवालयको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

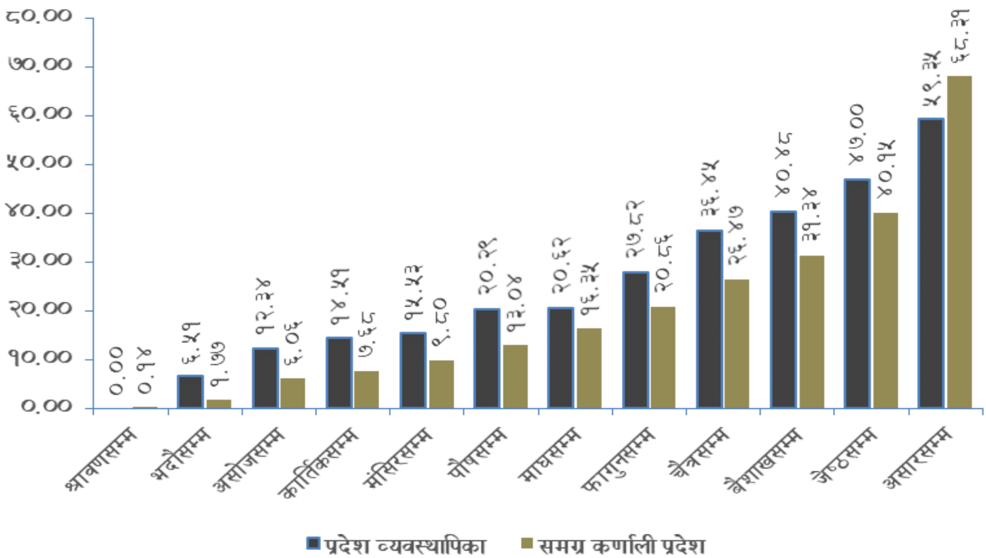

***स्रोतः** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

५. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका समस्या/चुनौती

- प्राविधिक जनशक्ति नहुँदा पुँजीगत खर्च तोकिएको समयमा अपेक्षित रुपमा हुन नसकेको,
- दरबन्दी अनुसार कर्मचारीको पदपूर्ति नहुनु,
- आवश्यकतानुसार कर्मचारीको उत्प्रेरणा, मनोबल तथा क्षमता अभिवृद्धिमा लगानी गर्न नसकिनु,
- प्रदेश सभाको निर्वाचनको कारण जिल्लास्तरमा प्रदेश सभाका विभिन्न समिति र माननीय सदस्यहरुको निर्धारित विकास आयोजनाहरुको अनुगमन तथा अन्य तोकिएका कार्यक्रमहरु सञ्चालन हुन नसकेको,

६. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरु

- कर्णाली प्रदेशका पहिलो कार्यकालका माननीय पदाधिकारी तथा सचिवालयका कर्मचारीहरूबिचको अन्तर्क्रिया कार्यक्रम,
- कर्णाली प्रदेशसभाको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको सीमा भित्र रही आवश्यक खरिद कार्य सम्पन्न गरिएको,
- मन्त्रालयबाट प्राप्त विधेयकहरूको आनुषाङ्गिक गर्ने कार्य,

- भरबेटिम लेखन, रुजु, छपाई र प्रकाशन,
- अन्य प्रदेशका सचिवालय र सङ्घीय संसदका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुबिच अनुभव आदान-प्रदान कार्यक्रम,
- सचिवालयका कर्मचारीमार्फत् विधेयक उपर छलफल र सुझाव सङ्कलन,
- प्रदेश सभाका कर्मचारीको अन्तर प्रदेश अन्तरक्रिया गोष्ठी,
- पर्खाल निर्माण, फिल्ड निर्माण तथा मर्मत संभार कार्य सम्पन्न भएको।

३.२ प्रदेश लोक सेवा आयोग

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सेवाको पदमा उपयुक्त उम्मेदवार छनौटमा स्वच्छता तथा निष्पक्षता कायम गरी योग्यता प्रणालीलाई प्रवर्द्धन गर्दै सार्वजनिक प्रशासनलाई सक्षम, सुदृढ र सेवामुखी बनाउने उद्देश्यका साथ कर्णाली प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७५ को दफा ३ वमोजिम प्रदेश लोक सेवा आयोग, कर्णाली प्रदेश गठन भएको हो।

कर्णाली प्रदेशमा मिति २०७७ साल फागुन ६ गते प्रदेश लोक सेवा आयोगका अध्यक्ष तथा सदस्यको नियुक्ति समेत भइ आयोगले पूर्णता पाएको छ। आयोगको कार्य सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि वीरेन्द्रनगर नगरपालिका वडा नं. ७ कालुङ्चोक, सुर्खेतमा आयोगको कार्यालय स्थापना भएको छ।

२. कार्यक्षेत्र

- प्रदेश सेवा र स्थानीय सेवाको पदमा कर्मचारी नियुक्तिका लागि उपयुक्त उम्मेदवारको छनौट गर्न परीक्षा सञ्चालन गर्ने,
- प्रदेश प्रहरी सेवाको पदपूर्तिका लागि लिइने लिखित परीक्षा सञ्चालन गर्ने,
- प्रदेश प्रहरी सेवाको पदमा नियुक्ति र बढुवा गर्दा अपनाउनु पर्ने सिद्धान्तको विषयमा आयोगको परामर्श लिनु पर्ने,
- प्रदेश सेवाको पदमा नियुक्ति, बढुवा र विभागीय कारबाही गर्दा अपनाउनु पर्ने सिद्धान्तको विषयमा आयोगको परामर्श लिनु पर्ने,
- प्रदेश सेवाको पदमा स्थायी नियुक्ति गर्दा आयोगको परामर्श लिनुपर्ने।
- देहायका विषयमा आयोगको परामर्श लिनु पर्नेछः-

  (क) प्रदेश सेवाको शर्त सम्बन्धी कानुनको विषयमा,

  (ख) प्रदेश सेवाको पदमा छ महिना भन्दा बढी समयका लागि नियुक्ति गर्दा उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा,

  (ग) कुनै एक प्रकारको प्रदेश निजामती सेवा वा स्थानीय सरकारी सेवाको पदबाट अर्को प्रकारको प्रदेश निजामती सेवा वा स्थानीय सरकारी सेवाको पदमा वा प्रदेशका अन्य सरकारी सेवाबाट प्रदेश निजामती सेवा वा स्थानीय सरकारी सेवाको पदमा सरुवा वा बढुवा गर्दा उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा, र

  (घ) प्रदेश निजाती सेवाका कर्मचारीलाई दिइने विभागीय सजायको विषयमा।

तालिका ४: प्रदेश लोक सेवा आयोगको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	१००४६८	७४१०९	७३.७६
पुँजीगत	१३८००	९४६९	६८.६२
जम्मा	**११४२६८**	**८३५७७**	**७३.१४**

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट ५: प्रदेश लोक सेवा आयोगको आ.व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

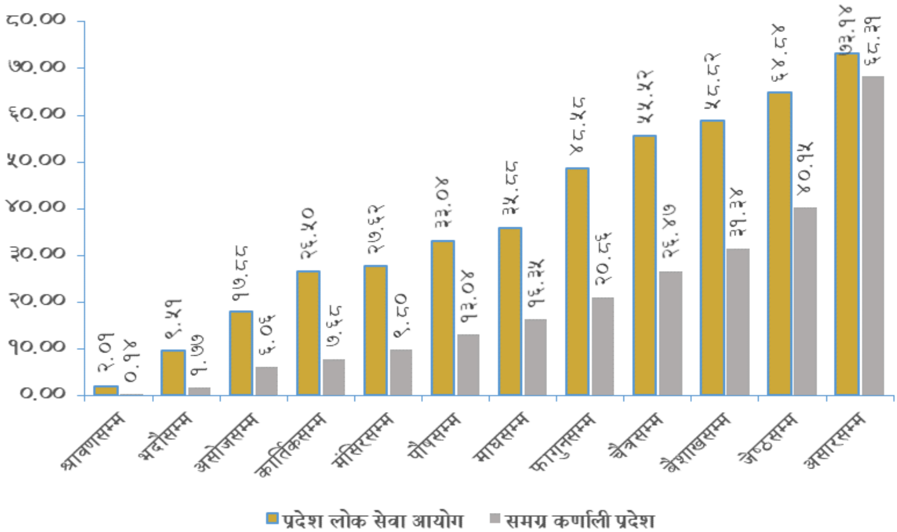

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका ५: प्रदेश लोक सेवा आयोगबाट राजस्व सङ्कलनको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

सि. नं.	राजस्व शीर्षक	आ.व. २०७८/०७९	आ.व. २०७९/०८०	परिवर्तन (प्रतिशतमा)
१	१४२२४- परीक्षा शुल्क	४६९०५	५७८९२	२३.४२
२	१४२२९- अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	३५	३०८	
३	१४३१२-प्रशासनिक दण्ड, जरिमाना र जफत	२५१	५.७	
४	१५१११- बेरुजु		१९.७	
	जम्मा	**४७१९१**	**५८२२५.४**	**२३.३८**

३. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका चुनौतीहरु

- जनशक्ति व्यवस्थापन,
- विशेषज्ञ सेवा प्राप्ति।

४. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरु

- आयोगले ५८ बैठक बसी ६२ निर्णय गरेको,
- पदपूर्तिका विषयमा प्रदेश तथा स्थानीय तह गरी १३ वटा निरीक्षण तथा अनुगमन गरिएको,
- दरखास्त व्यवस्थापनमा अनलाइन प्रणाली प्रयोगमा आएको,
- आ.व. २०७९/०८० मा रु ५ करोड ८२ लाख २५ हजार ३ सय ५० राजस्व सङ्कलन भएको,
- आ.व. २०७८/०७९ मा ८६१ पदको नियुक्तिको लागि सिफारिस,
- ६२ पदनामका ९७१ पदको विज्ञापन प्रकाशन भएको,
- ३४ पदनामका ४८५ पदको लिखित परीक्षा सञ्चालन भएको,
- १७ पदनामको १३५ पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिस भएको,
- २३ पदनामको ३१२ पदको लिखितको नतिजा प्रकाशन भएको,
- सहायक तहको ३ र अधिकृत तहको ३२ पदनामको पाठ्यक्रम स्वीकृत भएको।

३.३ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको धारा १६० मा महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने गरी प्रत्येक प्रदेशमा एक मुख्य न्यायाधिवक्ता रहने र निजको नियुक्ति सम्बन्धित मुख्यमन्त्रीको सिफारिसमा प्रदेश प्रमुखबाट हुने र मुख्यमन्त्रीले चाहेको अवधिसम्म पदमा बहाल रहने व्यवस्था रहेको छ। निज प्रदेश सरकारको मुख्य कानुनी सल्लाहकार हुने, प्रदेश सरकारको हक हित वा सरोकार रहेको संविधान वा कानुनको व्याख्या सम्बन्धी कुनै जटिल संवैधानिक वा कानुनी प्रश्न समावेश भएको वा सार्वजनिक महत्त्व वा सार्वजनिक सरोकारको विचाराधीन मुद्दामा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारको तर्फबाट उपस्थित भइ बहस पैरवी गर्ने गराउने, प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकेका अधिकारीलाई कानुनी राय प्रदान गर्ने लगायतका काम, कर्तव्य र अधिकार मुख्य न्यायाधिवक्तामा निहित रहेको छ। मुख्य न्यायाधिवक्तामा निहित अधिकार मातहतका अधिकृत कर्मचारीहरूलाई सुम्पन सक्ने व्यवस्था समेत रहेको छ।

२. दीर्घकालीन सोच

प्रदेश सरकार र प्रदेश सरकारका निकायहरुलाई संवैधानिक तथा कानुनी विषयमा राय र परामर्श दिने, प्रदेश सरकारसँग सम्बन्धित विषयमा अड्डा अदालतमा प्रदेश सरकार वादी वा प्रतिवादी भएको अवस्थामा वहस पैरवी गर्ने, लिखित जवाफ प्रस्तुत गर्ने लगायत प्रदेश सरकार मातहतका जिल्ला र स्थानीय तह समेतमा विद्यमान प्रचलित कानुन तथा प्रदेश कानुनका विषयमा प्रशिक्षण तथा कानुनी सचेतना कार्यक्रम लागु गर्ने, प्रदेश सरकारसँग सम्बन्धित चासो र आम सरोकारका विषयमा नेपाल सरकारका सम्बन्धित मन्त्रालय निकाय तथा पदाधिकारीसँग छलफल अन्तक्रिया गरी संविधान र कानुनको कार्यान्वयनका विषयमा देखिएका जटिलताको समाधान गर्ने समेत दीर्घकालीन सोच रहेको छ।

३. ध्येय

संवैधानिक र कानुनी विषयमा अध्ययन अनुसन्धान, प्रशिक्षण, अन्तरक्रिया, छलफल गर्ने र कानुनी सचेतना कार्यक्रम प्रत्येक आर्थिक वर्षमा सञ्चालन गर्ने समेत ध्येय रहेको छ।

४. कार्यक्षेत्र

- प्रदेश सरकारसँग सम्बन्धित संविधान वा कानुनको व्याख्या सम्बन्धी कुनै जटिल संवैधानिक वा कानुनी प्रश्न समावेश भएको वा सार्वजनिक महत्त्व वा सार्वजनिक सरोकारको विचाराधीन मुद्दामा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारको तर्फबाट उपस्थित भइ बहस पैरवी तथा प्रतिरक्षा गर्ने,

- प्रदेश सरकार र मातहतका निकायका नाममा अदालतबाट भएका आदेश वा फैसलाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न गराउन प्रदेश स्थित मन्त्रालय, सचिवालय, विभाग वा कार्यालयलाई पत्राचार गरी कानुन कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने गराउने,
- प्रचलित प्रदेश कानुनको कार्यान्वयनको क्रममा कुनै कठिनाई आई परेमा वा प्रदेशको कार्यक्षेत्रको कुनै विषयमा तत्काल कानुन बनाउनु पर्ने वा भइरहेको कानुन संशोधन गर्न वा बनिरहेको कानुन लागू गर्नुपर्ने देखिएमा प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,
- प्रदेश सरकारका मन्त्रालय, सचिवालय, विभाग वा अन्य प्रदेश सरकारका कार्यालयबाट अदालतमा प्रस्तुत हुने लिखित जवाफ लगायतका कानुनी मस्यौदामा स्तर कायम गर्न त्यस्ता कार्यालयबिच आवश्यक समन्वय गर्ने र त्यस्ता कार्यालयलाई आवश्यक निर्देशन दिने,
- प्रदेशस्थित हिरासत थुनुवा कक्षमा रहेका थुनुवालाई आफन्तसँग वा कानुन व्यवसायी मार्फत् भेटघाट गर्न नदिएको वा मानवोचित व्यवहार नभएको उजुरी परेमा वा जानकारी हुन आएमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयसँग समन्वय गरी सम्बन्धित अधिकारीलाई आवश्यक निर्देशन दिने,
- प्रदेश सरकारलाई सरोकार पर्ने मुद्दामा प्रतिरक्षाको माग भइ आएमा प्रतिरक्षा गर्ने,
- प्रदेश सरकारको हक हित वा सार्वजनिक हितमा असर पर्ने गरी भएको निर्णय वा आदेश विरुद्ध मुद्दा दायर, पुनरावेदन वा पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिन वा उपचार प्राप्त गर्न कुनै अधिकारी तोकिएको रहेनछ भने मुख्य न्यायाधिवक्ता वा निजले तोकेको कर्मचारीले गर्न सक्नेछ,
- प्रदेश कानुन बमोजिम स्थापित संस्था वा निकायले गरेको कुनै निर्णय वा काम कारवाहीबाट प्रदेश सरकारको हकहित प्रतिकूल भएको वा संविधान वा प्रचलित कानुनको उल्लङ्घन वा सार्वजनिक हित विपरित भएको छ भन्ने लागेमा कानुनी उपचार प्राप्त गर्न सक्ने,
- बहस, पैरवी तथा प्रतिरक्षा सम्बन्धी फैसला/आदेशको कार्यान्वयन भए नभएको अवलोकन गर्ने।

तालिका ६: मुख्य न्यायाधिवक्ता कार्यालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	१५९३६	१३५६२	८५.१०
पुँजीगत	२३००	२२६०	९८.२६
जम्मा	**१८२३६**	**१५८२२**	**८६.७६**

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट ६: मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

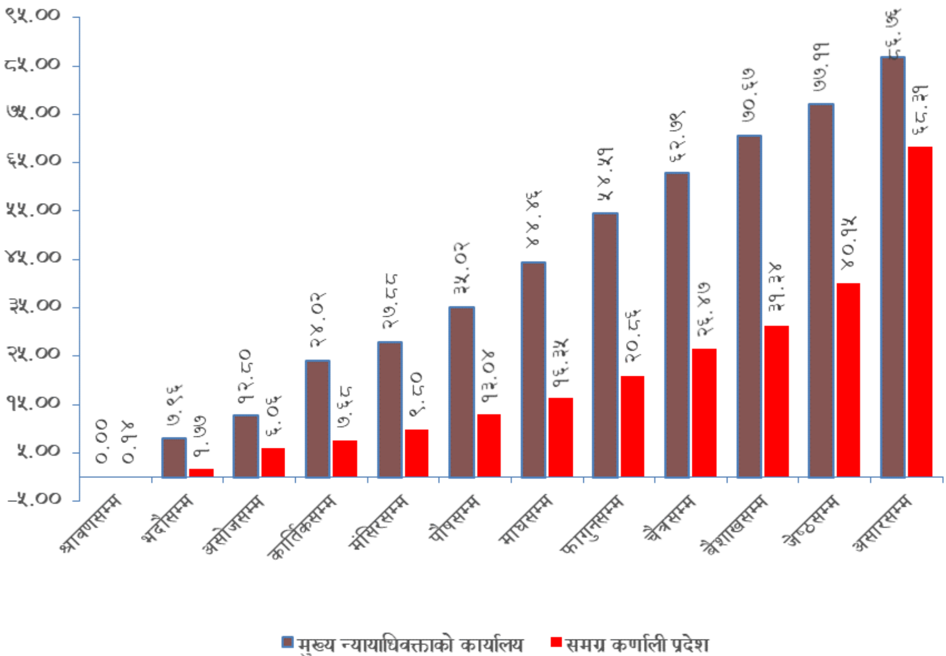

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

५. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरु

- अन्तर प्रदेश अनुभव आदानप्रदानबाट सात वटै प्रदेशको ऐन तथा निर्देशिकाहरूमा एकरूपता कायम हुनुका साथै बहस पैरवी तथा प्रतिरक्षामा सहजता भइ कार्यसम्पादनमा एकरूपता कायम भएको,

- प्रदेश सरकार अन्तर्गतका सरकारी कार्यालयहरूसँग प्रभावकारी समन्वय कायम भइ कार्यसम्पादनमा सहजता भएको,
- कारागार तथा प्रहरी हिरासतमा रहेका कैदी र थुनुवाहरूको मानव अधिकारको अवस्थाबारे जानकारी भइ भौतिक अवस्थाको सुधारका लागि प्रदेश सरकार र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पहल भएको,
- समुदायमा सरोकारवालासँग मुख्य न्यायाधिवक्ता कार्यक्रमबाट मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको पहिचान प्रदेश सरकार अन्तरगतका विभिन्न मन्त्रालय/आयोग/ कार्यालयहरुसँग तहगत, निकायगत र कार्यगत समन्वय कायम हुँदा कार्य सम्पादनमा सहजता भएको,
- प्रहरी हिरासत तथा कारागारमा रहेका थुनुवा तथा कैदी बन्दीहरुको मानव अधिकारको अवस्था बारे जानकारी लिई सुधारका लागि प्रदेश सरकार तथा महान्यायाधिवक्ता समक्ष अवगत गराएको र अनुगमनकै क्रममा कुनै ठाउँमा सुधारको लागि सुझाब दिई तत्काल कार्यान्वयन भएको (कँक्रिबिहारको वन हिरासत)
- Library र meeting हलको निर्माणबाट कर्मचारीहरुको क्षमता विकासमा टेवा पुगेको,
- Compound wall निर्माणबाट कार्यालय परिसरमा छाडा चौपाया तथा अनाधिकृत व्यक्तिहरुको प्रवेश निषेध भएको,
- अन्तर प्रदेश अवलोकन भ्रमण कार्यक्रमबाट अनुभवको आदान प्रदान भइ सात वटै प्रदेशका मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयका ऐन कानुन र निर्देशिकाहरु निर्माणमा एकरुपता कायम भएको,
- प्रदेश सरकार अन्तरगतका विभिन्न मन्त्रालय/आयोग/कार्यालयहरुका तर्फबाट अदालतहरुमा पेश हुने लिखित जवाफको ढाँचामा एकरुपता र गुणस्तरीयता कायम हुनुको साथै रिट निवेदनको प्रतिरक्षामा सहजता एवम् मुद्दा सफलताको दरमा वृद्धि भएको,
- सातै प्रदेशलाई विपक्षी बनाई सर्वोच्च अदालतमा दायर भएका रिट निवेदनहरुमा सात वटै प्रदेशका मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको साझा धारणा कायम गर्ने सहमति भएको।

३.४ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान बमोजिम सङ्घीयता कार्यान्वयनसँगै प्रदेश सरकारको सर्वोच्च प्रशासकीय निकायको रुपमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय रहेको छ। वि.सं. २०७४ साल फागुन ३ गते प्रदेश मन्त्रिपरिषद्को गठन भएसँगै यस कार्यालयले मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को प्रशासकीय निकायको रुपमा कार्य गर्दै आएको छ। प्रदेशको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन गर्ने संवैधानिक जिम्मेवारी पूरा गर्न यस कार्यालयको स्थापना भएको हो।

यस कार्यालयको प्रदेश मन्त्रिपरिषद्, प्रदेश निजामती तथा अन्य सरकारी सेवा, सुशासन, मानव अधिकार, प्रदेश सरकारका निकायहरुबिच समन्वय, निर्देशन र सुपरीवेक्षण, अन्तर-सरकार समन्वय लगायतका कार्यजिम्मेवारी रहेको छ।

२. दीर्घकालीन सोच

स्वच्छ, सक्षम, जवाफदेही र सुशासनयुक्त प्रशासन र शासन।

३. ध्येय

प्रदेश शासकीय र प्रशासकीय सक्षमता तथा जवाफदेहिता मार्फत् सार्वजनिक सेवामा प्रभावकारिता ल्याउने।

४. कार्यक्षेत्र

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस कार्यालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरु देहाय बमोजिम रहेका छन्ः-

- प्रदेश मन्त्रिपरिषद् तथा मुख्यमन्त्रीको कार्यालय सम्बन्धी,
- प्रदेशभित्रको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन,
- प्रदेश सरकारको कार्यविभाजन तथा कार्यसञ्चालन,
- प्रदेश सरकारको नीति तर्जुमा, स्वीकृति, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन,
- प्रदेश सरकारको कार्य सम्पादन नियमावली तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- प्रदेश मन्त्रालयहरुको कार्यको समन्वय, सुपरीवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र नियन्त्रण,
- प्रदेश मन्त्रिपरिषद्का निर्णयको कार्यान्वयन र अनुगमन,
- प्रदेश मन्त्रिपरिषद्मा पेश हुने नियम र आदेशको तर्जुमा, स्वीकृति तथा प्रमाणीकरण,

- प्रदेशभित्रको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, शान्ति सुव्यवस्था एवम् प्रशासनिक गतिविधिहरुको अद्यावधिक जानकारी र सम्बोधन,
- मानव अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन,
- सुशासन, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र प्रशासन सुधार,
- संवैधानिक निकाय तथा आयोग, प्रदेश लोक सेवा आयोग र अन्य सङ्घीय तथा प्रादेशिक आयोगसँगको सम्पर्क र समन्वय,
- सङ्घीय सरकारको स्वीकृति बमोजिम द्विपक्षीय वा बहुपक्षीयस्तरमा भएका सन्धि, सम्झौता वा सहमति कार्यान्वयन,
- प्रदेश प्रमुखको निर्देशन कार्यान्वयन र प्रतिवेदन,
- अन्तरप्रदेश परिषद् र सङ्घ तथा अन्य प्रदेश र स्थानीय तहसँगको समन्वय र अन्तरसम्वन्ध,
- प्रदेशस्तरका आयोग तथा निकायहरुको गठन एवम् सञ्चालन र पदाधिकारीहरुको नियुक्ति एवम् सेवा, सुविधा सम्बन्धी नीति तथा कानुनको तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- निर्वाचन कार्यमा सहयोग र समन्वय,
- प्रदेशस्तरीय मानव संसाधन विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- प्रदेश निजामती सेवा र अन्य प्रदेश सरकारी सेवा सञ्चालन सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा एवम् कार्यान्वयन र अभिलेख व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरका सरकारी निकायको सँगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण र व्यवस्थापन परीक्षण,
- प्रदेशस्तरीय तालिम, नीति तथा मापदण्ड निर्धारण र स्तरीकरण तथा राष्ट्रिय र प्रदेशस्तरका तालिम केन्द्रसँगको सम्पर्क एवम् समन्वय,
- प्रदेशस्तरमा सार्वजनिक सेवा वितरणको न्यूनतम मापदण्ड निर्धारण र सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण तथा सेवा प्रवाहको अनुगमन,
- गाउँपालिका र नगरपालिकाको कर्मचारी र कार्यालयको व्यवस्था सम्बन्धी कानुन तर्जुमा।

तालिका ७: मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	५०५८६२	२४५७३१	४८.५८
पुंजीगत	१६७७३७	६१७४१	३६.८१
जम्मा	**६७३५९९**	**३०७४७१**	**४५.६५**

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट ७: मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

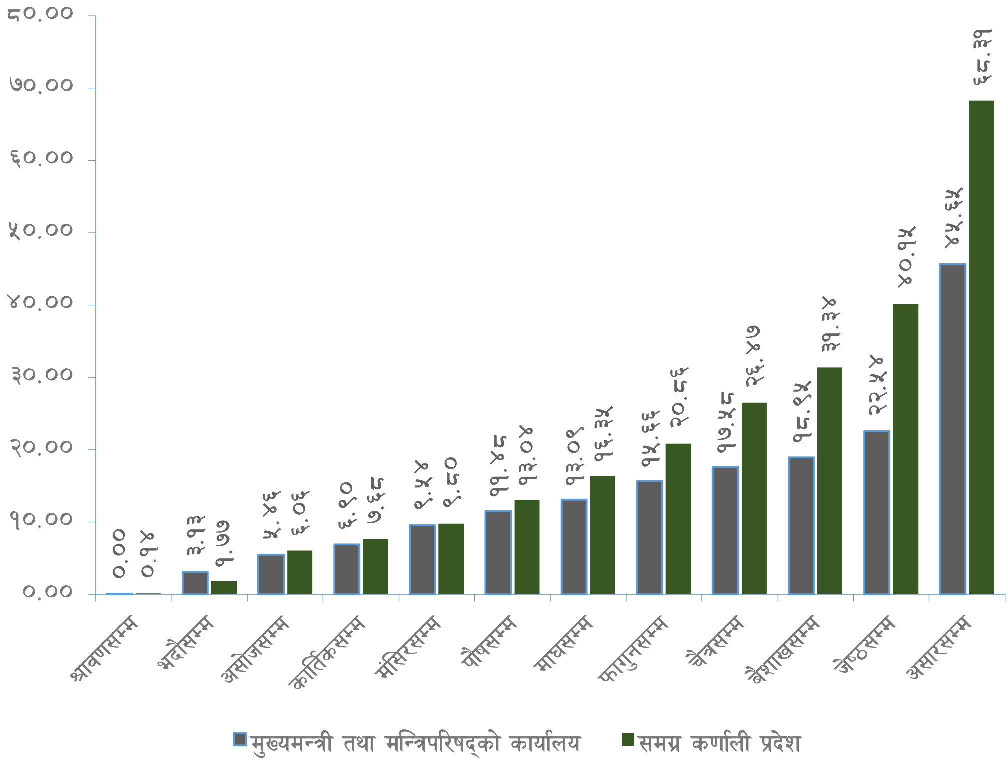

***स्रोतः** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका ८: मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको बजेट उपशीर्षक अनुसार खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	बजेट कोड	बजेट उपशिर्षक	बजेट			खर्च			खर्च प्रतिशत		
			चालु	पुंजीगत	जम्मा	चालु	पुंजीगत	जम्मा	चालु	पुंजीगत	जम्मा
१	३०१०००१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१९५४५२	४९२३७	२४४६८९	११४१६३	९३८९	१२३५५२	५८.४१	१९.०७	५०.४९
२	३०१००१०२	मुख्यमन्त्री रोजगार, उद्यमशीलता तथा आयआर्जन कार्यक्रम	२९०१०	६५५००	९४५१०	९५५	४५९५०	४६९०५	३.२९	७०.१५	४९.६३

क्र. सं.	बजेट कोड	बजेट उपशिर्षक	बजेट			खर्च			खर्च प्रतिशत		
			चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा
३	३०१९११२०	स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान (सङ्घ शसर्त अनुदान)	१६००		१६००	१६००		१६००	१००		१००
४	३०१९११२१	प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम (सङ्घ शसर्त अनुदान)	२७९८००	५३०००	३३२८००	१२९०१३	६४०२	१३५४१५	४६.११	१२.०८	४०.६९
कुल जम्मा			५०५८६२	१६७७३७	६७३५९९	२४५७३१	६१७४१	३०७४७२	४८.५८	३६.८१	४५.६५

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

५. कार्य सम्पादनको क्रममा देखिएका समस्या/चुनौतीहरु

- कार्यविधिगत अस्थिरता,
- आयोजना संशोधन तथा रकमान्तर,
- कर्णाली अनुगमन प्रणाली प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन हुन नसक्नु,
- स्थानीय तहमा एकीकृत आयोजना अनुगमन प्रणाली स्थापना गर्न नसकिनु,
- कार्यान्वयनको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन गर्न नसकिनु,
- अनुगमन भएका आयोजनाहरूको समीक्षा नहुनु,
- स्थानीय तहबाट तोकिएको समयमा कार्यक्रम कार्यान्वयन र सोको प्रगति प्रतिवेदन उपलव्ध नहुनु,
- सबै स्थानीय र वडा तहसम्म कार्यक्रम रहेकोले अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमा पहुँच पुऱ्याउन नसकिएको।

६. तत्काल गर्नुपर्ने सुधारका क्षेत्रहरु

- कार्यविधि निर्माण गर्दा वस्तुगत विश्लेषण गरी गर्नुपर्ने,
- अनुगमन प्रणालीलाई यथार्थपरक बनाउन विवरण प्रविष्टिमा जोड दिनुपर्ने,
- मन्त्रालयहरूको शासकीय अनुगमन मूल्याङ्कन गरी बजेट कार्यान्वयनमा अवरोध पुऱ्याउने तत्व पहिचान गरी त्यस्ता तत्वलाई तत्काल हटाउनु पर्ने,
- प्रदेश मन्त्रालयगत समन्वय र सहकार्यलाई थप चुस्त बनाउनु पर्ने,
- प्रदेश सरकारको योजना तर्जुमा प्रकृया व्यवस्थित गरी क्रियाकलापमा आधारित बजेट तर्जुमा प्रणाली विकास गर्नुपर्ने।

७. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरु

- ३० वटा मन्त्रिपरिषद् बैठकबाट ७४ वटा निर्णय भएको,
- ११ वटा कार्यविधि स्वीकृत भएको, ३ वटा विधेयक तर्जुमाका लागि सैद्धान्तिक सहमति दिइएको, ४ वटा नियमावली र ५ वटा निर्देशिका स्वीकृत भएको, ७ वटा विधेयक प्रदेश सभामा पेश गर्नका लागि र ५ वटा विधेयक तर्जुमाका लागि सैद्धान्तिक सहमति दिइएको,
- मन्त्रिपरिषद् बैठक प्रत्येक बुधवार बस्ने र प्रमाणीकरण र सञ्चार समयमा हुने प्रणाली विकास भएको,
- कर्णाली प्रदेश सरकारको वार्षिक तथा चौमासिक समीक्षा नियमित रुपमा सम्पन्न भएको,
- कर्णाली प्रदेश सरकारको प्रथम पाँच वर्षे उपलब्धी पुस्तिका प्रकाशन गरिएको,
- सम्वत् २०७९ मंसिर २१ गते कर्णाली प्रदेशका सबै स्थानीय तहका उपप्रमुख/उपाध्यक्षहरुको सहभागितामा लैङ्गिक हिंसा निवारण तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न गरी लैङ्गिक हिंसा तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी कर्णाली घोषणापत्र जारी गरिएको,
- माननीय मुख्यमन्त्रीज्यूबाट भएको ६१ बुँदे निर्देशन कार्यान्वयनका लागि सोको कार्ययोजना बनाई सबै मन्त्रालयमा पठाइएको,
- बादी समुदायको आर्थिक तथा सामाजिक विकासका सम्बन्धमा अध्ययन गरी सोको प्रतिवेदन माननीय मुख्यमन्त्रीज्यू समक्ष बुझाइएको,
- न्यायिक समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूलाई डोल्पाको दुनैमा तीन दिने क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिको,
- विभिन्न विधेयक, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्डका विषयमा मस्यौदा तथा राय प्रदान गरिएको,
- विभिन्न मुद्दामा लिखित जवाफको मस्यौदा तयारी तथा दर्ता,
- PLGSP को कार्यक्रमलाई मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यक्रमसँग Alliance गरिएको,
- मिति २०७९/०५/२७ मा प्रदेश समन्वय समिति र २०७९/०५/२८ मा प्रदेश समन्वय परिषद्को नियमित बैठक सम्पन्न भएको,
- संघीय समपूरक तथा संघीय विशेष अनुदान अन्तर्गतका आयोजनाहरु सिफारिस गरी पठाइएकोमा (संघीय समपूरक अन्तर्गत १६ वटा र संघीय विशेष अन्तर्गत १० वटा आयोजनाहरु) आयोजनाहरु छनौट भइ कार्यान्वयन भएको,

- सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को नियम २५ को उपनियम १ (क) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्रदेशमा सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन तथा नियमावलीको व्यवस्थालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न शासकीय सुधार तथा समन्वय महाशाखा सचिवको संयोजकत्वमा तीन सदस्यीय प्रदेश अनुगमन इकाई गठन भएको,
- मानव अधिकार सम्बन्धी पाँचौ राष्ट्रिय कार्ययोजना कार्यान्वयन सम्बन्धमा कर्णाली प्रदेशका सबै जिल्ला समन्वय समिति र स्थानीय तहहरुसँग समन्वय र पत्राचार भएको,
- करिब ६०० जना माध्यमिक तहका विद्यार्थीहरु आधारभूत कानुनी व्यवस्थाको बारेमा सचेतीकरण भएको,
- संघीयता कार्यान्वयनको अवस्थाको सम्बन्धमा राष्ट्रिय सभाको विशेष समितिबाट आयोजना गरिएको कार्यक्रममा समन्वय र सहयोग भएको। संघीयता कार्यान्वयनको लागि आवश्यक सुझावहरु विषयगत मन्त्रालयसमेतको समन्वयमा उक्त समितिलाई उपलब्ध गराइएको,
- मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको अगुवाई र समन्वयमा प्रदेशस्तरमा लैङ्गिकताको अधारमा हुने हिंसा रोक्न तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धमा साझा घोषणापत्र जारी भएको,
- कार्यालयको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन सम्बन्धी अवधारणा पत्र तयार भएको,
- विविध कारणले स्थगन भएका आ.व. २०७९/०८० को मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गतका आयोजनाहरु कार्यान्वयनको लागि सबै स्थानीय तहहरुलाई लेखि पठाइएको। मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत बजेट पठाउन छुट भएका ३७ वडामा बजेट पठाइएको,
- प्रदेश कानुनहरुको मस्यौदा तयार गर्ने कार्यमा छलफल भइरहेको तथा ऐन, नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि, परिपत्र, सचिव बैठक आदिको एकीकृत दस्तावेजको संग्रह प्रकाशन गर्ने तयारीमा रहेको,
- कर्णाली समृद्धि कार्यक्रम अन्तर्गत रोजगार सम्बन्धी कार्यक्रमलाई एकीकृत र समन्वयात्मक रुपमा सञ्चालन गर्न बेरोजगार व्यक्तिको तथ्याङ्क सङ्कलनका लागि प्रश्नावली तयार पारी मुख्यमन्त्री रोजगार सूचना प्रणालीमा अद्यावधिक गर्ने कार्य भइरहेको,
- मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय लगायत प्रदेश मन्त्रालयहरुको एकीकृत प्रशासकीय भवन निर्माण गर्न सुर्खेत उपत्यका नगर विकास समितिको स्वामित्वमा

रहेको जग्गा उपयोगको लागि लिने प्रयोजनार्थ सबै प्रक्रिया पूरा गरी मालपोत कार्यालय सुर्खेतमा पेश भएको,

- नमूना कार्यालय छनौटको लागि कर्णाली प्रदेश कार्यालय मापदण्डको मस्यौदा तयार गरी रायको लागि पठाइएको,
- कर्णाली सेवा पुरस्कार प्रदान गर्ने कार्यको लागि प्रदेश सरकारका निकायहरुमा कर्मचारीको मनोनयन सिफारिसको लागि माग गरिएको,
- स्तनपानकक्षको प्रारम्भिक कार्य सम्पन्न गरिएको,
- कार्यालय भवनको तला तथा कोठाहरु थप गरिएको,
- कर्णाली प्रदेश सरकारको सङ्गठन तथा व्यवस्थापन परीक्षण अन्तिम चरणमा पुगेको।

३.५ आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि

वि.सं. २०७४ माघ २४ गते प्रदेश सरकारको स्थापना सँगै आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको स्थापना भएको हो। यस मन्त्रालयको मुख्य जिम्मेवारी आर्थिक मामिला र योजना गरी दुईवटा प्रमुख विषयहरु रहेका छन्। यसै सन्दर्भमा वार्षिक बजेट तर्जुमा गर्ने, आर्थिक नीति तथा सोको लागि आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्ने, आर्थिक तथा वित्तीय अनुशासन कायम राख्दै सार्वजनिक खर्चलाई प्रभावकारी बनाउने र स्रोत परिचालन भरपर्दो र दिगो बनाउने उद्देश्यमा केन्द्रित रही मन्त्रालयले कार्य सम्पादन गर्दै आएको छ।

सङ्घीयताको अभ्यासको प्रारम्भिक चरणमा नयाँ-नयाँ सिकाई तथा अनुभव, नीतिगत तथा कानुनी अन्यौलता, समन्वयको उपयुक्त संयन्त्रको अभाव र जनशक्तिको अभाव लगायतका समस्याहरुसँग जुध्दै प्रदेश स्थापनाको छोटो अवधिमा नै कानुनी र संरचनात्मक ठोस आधारहरु तयार भइ समृद्धिको दिशामा अगाडि बढेको छ। आगामी दिनमा नेपाल सरकारबाट निर्धारण भएका समृद्धिका ११ र सुखका २३ गन्तव्य सूचकको आधारमा आफ्नै मौलिक विशेषता तथा नागरिकको अपेक्षा बमोजिम "समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीबासी" को दीर्घकालीन सोच बमोजिम प्रदेशको समृद्धि र सन्तुलित विकासमा मन्त्रालयले महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने मन्त्रालयको रणनीति छ।

२. दीर्घकालीन सोच

समृद्ध कर्णाली सुखारी कर्णालीबासीको सपना साकार पार्ने।

३. ध्येय

प्रदेशको सर्वाङ्गीण विकासको लागि आर्थिक नीति तथा योजना तर्जुमा गरी आवश्यक साधन स्रोतको व्यवस्था सहित वित्तीय अनुशासन कायम गर्दै प्रदेशवासीको समृद्धिको चाहना पूरा गर्ने।

४. कार्यक्षेत्र

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरु देहाय बमोजिम रहेका छन्-

- प्रदेशको आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आर्थिक नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशस्तरको आर्थिक स्रोतको बाँडफाँट, लगानी प्रक्षेपण र वित्तीय व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरको आर्थिक स्थायित्व र मूल्य स्थिरता सम्बन्धी नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,

- सङ्घको स्वीकृतिमा वैदेशिक सहयोग, वैदेशिक ऋण र अनुदान प्राप्ति, उपयोग, लेखाङ्कन र प्रतिवेदन,
- प्रदेशस्थित सरकारी सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र सरकारी बाँकी रकमको लगत तथा असुल उपर,
- प्रदेशस्तरीय विकास नीति, प्राथमिकता, आवधिक तथा क्षेत्रगत योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन,
- राष्ट्रिय तथा अन्तर प्रदेश विकास योजनाको समन्वय र सशर्त अनुदानको सदुपयोग,
- प्रदेश राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कानुनको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेश सार्वजनिक खर्च सम्बन्धी नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा स्थानीय तह अनुदान,
- सङ्घीय नीति अनुरुप सह-वित्तीयकरण,
- प्रदेश आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धी नीति तथा कानुनको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा प्रदेशको बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियमन र आर्थिक अनुशासन,
- प्रदेश सञ्चित कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन र प्रदेश लेखा नियन्त्रण एवम् व्यवस्थापन,
- प्रदेश पूरक अनुमान तथा पेश्की खर्च र प्रदेश आकस्मिक कोष सम्बन्धी,
- प्रदेश सरकारी लगानी र लाभांशको लेखा व्यवस्थापन,
- प्रदेशगत विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कार्य सञ्चालन कोष र अन्य सरकारी कोष तथा सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र लेखा परीक्षण,
- घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन शुल्क, कृषि तथा आयमा कर, सेवा शुल्क, दस्तुर र दण्ड जरिवाना सङ्कलन, बाँडफाँट र उपयोग सम्बन्धी नीति तथा कानुन तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सङ्घीय कानुन अनुसार प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी र शुल्क सङ्कलन, नियमन र हस्तान्तरण,
- राजस्व चुहावट नियन्त्रण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सङ्घसँगको अन्तर सरकारी वित्तीय सम्पर्क, सम्बन्ध र सहकार्य,
- तथ्याङ्क, सूचना प्रणाली तथा अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड एवम् योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा सङ्घ र स्थानीय तहसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य,
- बिमा र बिमा व्यवसायको सञ्चालन, व्यवस्थापन, प्रवर्द्धन तथा विस्तार र नियमन,

- प्रदेशस्तरका सार्वजनिक संस्थान, वित्तीय संस्था, समिति, प्रतिष्ठान तथा कम्पनी आदिको सञ्चालन, व्यवस्थापन, सुधार र नियमन,
- आर्थिक विकासमा निजी, सहकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रसँगको समन्वय र सहकार्य।

तालिका ९: आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	१५५३६०	११९५८१	७७.००
पुँजीगत	५४३३५	२३९३२	४४.००
जम्मा	**२०९६९५**	**१४३५१२**	**६८.४४**

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट ८: आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

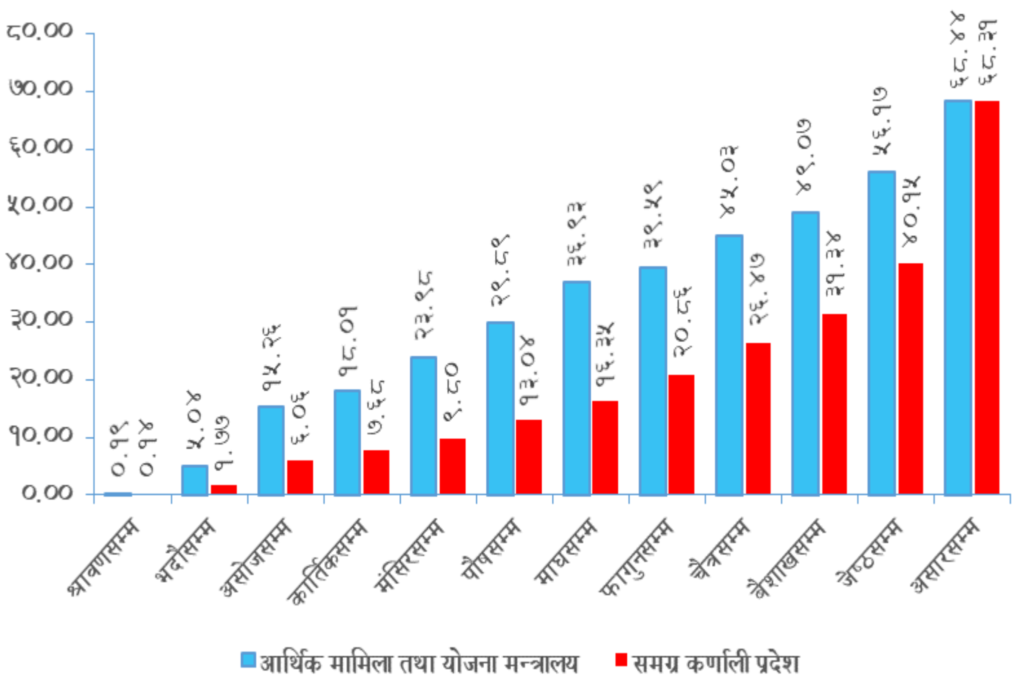

स्रोतः *आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय।*

तालिका १०: आ. व. २०७९/०८० मा सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानको लक्ष्य र प्राप्तिको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र.सं.	अनुदानको प्रकार	वार्षिक लक्ष्य	वार्षिक प्राप्ति	प्राप्ति (प्रतिशतमा)
१	वित्तीय समानीकरण अनुदान	१०७२६४००	९३८५६००	८७.५०
२	सशर्त अनुदान चालु	१९३२९००	१३२८३८१	६८.७२
३	सशर्त अनुदान पुँजीगत	३७६३८००	२०६२९३५	५४.८१
४	समपूरक अनुदान	१२१५०००	३३८४९१	२७.८६
५	विशेष अनुदान	६६८०००	४०४७६१	६०.५९
जम्मा		१८३०६१००	१३५२०१६८	७३.८६

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट ९: आ. व. २०७९/०८० मा सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानहरुको हिस्सा (रकम रु. हजारमा)

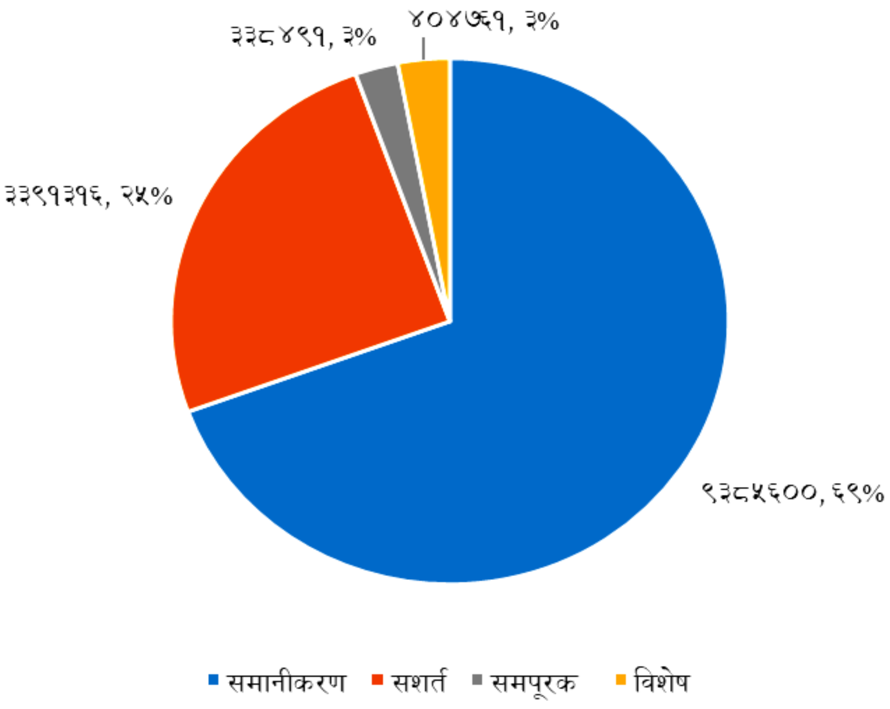

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका ११: आ.व. २०७८/०७९ र २०७९/०८० मा आन्तरिक राजस्व सङ्कलनको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	राजस्व शिर्षक	आ.व. २०७८/०७९	आ.व. २०७९/०८०	परिवर्तन (प्रतिशतमा)
१	११३१५-बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१४४१८१	१०४२१६	-२७.७२
२	११४५२-पुर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	३८	२५७	५७६.८१
३	११६११-व्यवसायीले भुक्तानी गर्ने	१५४१	१००७	-३४.६५
४	१४१५१-सरकारी सम्पतिको बहालबाट प्राप्त आय	११४	१९९	७४.७१
५	१४१५७-बाँडफाँट भइ प्राप्त दहत्तर बहत्तरको विक्रीबाट पाप्त हुने आय	३०३०२	११०८३	-६३.४२
६	१४१५९-अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँट नहुने रोयल्टी	४०३	३६१	-१०.३०
७	१४२११-कृषि उत्पादनको विक्रीबाट प्राप्त रकम	१५२८	१८८३	२३.२३
८	१४२१२-सरकारी सम्पतिको विक्रीबाट प्राप्त रकम	२९९४	१३३०	-५५.५७
९	१४२१३-अन्य विक्रीबाट प्राप्त रकम	२६३४	२०५१	-२२.१३
१०	१४२२३-शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	६३१	६०१	-४.८३
११	१४२२४-परीक्षा शुल्क	४७१७८	५८०१२	२२.९६
१२	१४२२५-यातायात क्षेत्रको आम्दानी	१०८७९	९५१३	-१२.५६
१३	१४२२९-अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	२१२१५	१९४६३	-८.२६
१४	१४२५३-व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१७२८६	११४४३	-३३.८०
१५	१४२५४-रेडियो/एफ.एम.सञ्चालन दस्तुर	१५३५	१५३२	-०.१८
१६	१४२५६-चालक अनुमति पत्र, सवारी दर्ता किताब (Blue book) सम्बन्धी दस्तुर	५७७९८	५५१९१	-४.५१
१७	१४२६४-वन क्षेत्रको अन्य आय	१७६३६	८७३०	-५०.५०
१८	१४३११-न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत		३१४	
१९	१४३१२-प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१७१८९	८५३६	-५०.३४
२०	१४३१३-धरौटी सदर स्याहा	५५६	३०	-९४.५९
२१	१४५२९-अन्य राजस्व	२६३	१४५४	४५२.७२
२२	१५१११-बेरूजु	७४५८१	५१५४२	-३०.८९
२३	१५११२-निकासा फिर्ता	३५४५२	५३५७८	५१.१३
२४	१५११३-अनुदान फिर्ता	४९५६५	५१७१८	४.३४
२५	३३३४१-सवारी साधन कर	९५४१९	११७३००	२२.९३
२६	३३३६१-वन क्षेत्रको रोयल्टी		६४७७५	
	कुल जम्मा	**६३०९१८**	**६३६११८**	**०.८२**

***स्रोतः** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट १०: आ. व. २०७९/०८० मा मासिकरुपमा आन्तरिक राजस्व सङ्कलनको विवरण (रकम रु. करोडमा)

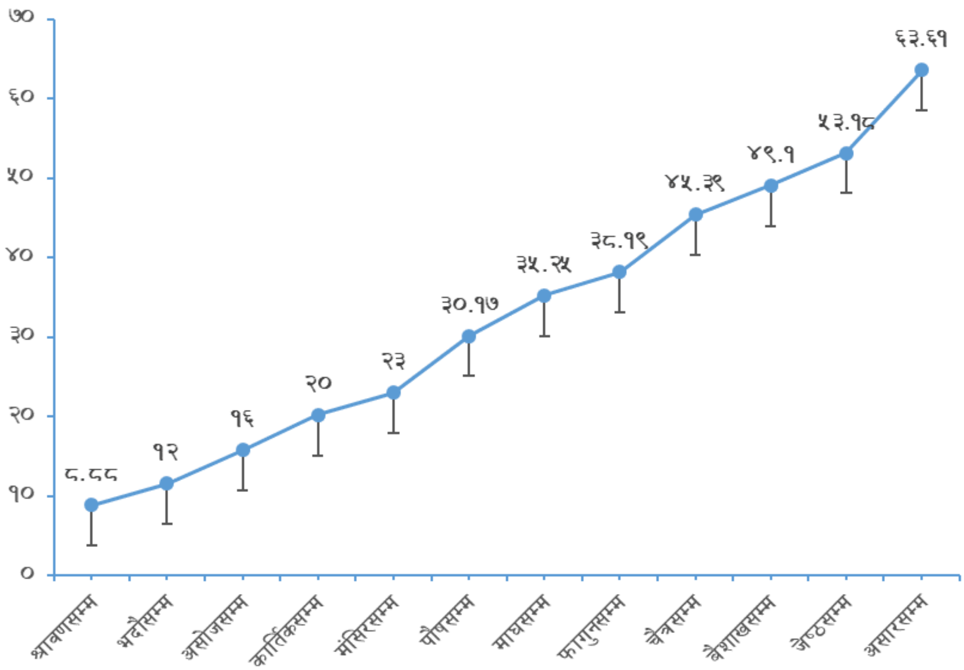

***स्रोतः** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका १२: आ.व. २०७८/०७९ सम्मको कर्णाली प्रदेश सरकारको मन्त्रालयगत बेरुजु सम्बन्धी विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	मन्त्रालय/निकायको नाम	आ.व. २०७७/७८ सम्म जम्मा बेरुजु	आ.व. २०७८/७९ मा सम्परीक्षण भएको	सम्परीक्षण पछि आ.व. २०७७/७८ सम्म जम्मा बेरुजु	आ.व. २०७८/७९ मा जम्मा बेरुजु	आ.व. २०७८/७९ सम्म जम्मा बेरुजु	आ.व. २०७८/७९ सम्म जम्मा बेरुजु मध्ये पेश्की
१	**सरकारी कार्यालयतर्फः**	२७३०८२७	१४३६४७	२५८७१८०	१३४६६८६	३९३३८६६	७७०६९८
१.१	प्रदेश सभा सचिवालय	३९५२	९३८	३०१४	०	३०१४	०
१.२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	५५	०	५५	८५३	९०८	०
१.३	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रलय	१२३	०	१२३		१२३	०
१.४	आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	३८४६०	०	३८४६०	१२३१०	५०७७०	३३५८

क्र. सं.	मन्त्रालय/निकायको नाम	आ.व. २०७७/७८ सम्म जम्मा बेरुजु	आ.व. २०७८/७९ मा सम्परीक्षण भएको	सम्परीक्षण पछि आ.व. २०७७/७८ सम्म जम्मा बेरुजु	आ.व. २०७८/७९ मा जम्मा बेरुजु	आ.व. २०७८/७९ सम्म जम्मा बेरुजु	आ.व. २०७८/७९ सम्म जम्मा बेरुजु मध्ये पेश्की
१.५	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२७६२५७	३२४४६	२४३८११	२७१५२	**२७०९६३**	२५९८९
१.६	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रलाय	२९००३५	१५५०४	२७४५३१	६४११२	**३३८६४३**	१००३६१
१.७	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय	१६२६१८७	३४२४५	१५९१९४२	७१९९९५	**२३११९३७**	४८४४७०
१.८	जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय	०	०	०	३६४६३१	**३६४६३१**	७४००
१.९	सामाजिक विकास मन्त्रालय	४९५६३१	६०४६३	४३५१६८	१५७६३३	**५९२८०१**	१४९१२०
१.१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	०	०	०	०	**०**	०
१.११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१२७	५१	७६	०	**७६**	०
१.१२	कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	०	०	०	०	**०**	०
२	**समिति तथा अन्य संस्थातर्फः**	**६७९०३**	**०**	**६७९०३**	**३४१७१६**	**४०९६१९**	**०**
२.१	प्रदेश अस्पताल, सुर्खेत	६७९०३	०	६७९०३	३३९१८०	**४०७०८३**	
२.२	मेहलकुना अस्पताल, सुर्खेत	०	०	०	२५३६	**२५३६**	
	जम्मा	**२७९८७३०**	**१४३६४७**	**२६५५०८३**	**१६८८४०२**	**४३४३४८५**	**७७०६९८**

***स्रोतः** महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन, २०७९ ।*

तालिका १३: आ.व. २०७८/०७९ सम्मको कर्णाली प्रदेश सरकारको बेरुजु सम्बन्धी विवरण (सम्परीक्षण नभएको)

(रकम रु. हजारमा)

क्र.सं.	बेरुजु वर्गीकरण	२०७४/०७५	२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९
१	असुल गर्नुपर्ने	१०५	४०२४१	१४५८९८	१५२८८०	१०७०३९
२	नियमित गर्नुपर्ने	७२	२४७४०९	५४०७४०	१२६२५०१	१३३३८८८
३	पेश्की	०	२२९३४३	१४८१४३	१८६४२८	२४७४७५
	जम्मा	**१७७**	**५१६९९३**	**८३४७८१**	**१६०१८०९**	**१६८८४०२**

***स्रोतः** महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन, २०७९ ।*

तालिका १४: आ.व. २०७८/०७९ सम्मको कर्णाली प्रदेश सरकारको बेरुजु सम्बन्धी विवरण (सम्परीक्षण भएको)

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	विवरण	२०७४/०७५	२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	जम्मा
१	प्रदेश सरकारी कार्यालय	१०५	४७१७०५	७२०१५३	१३९५२१७	१३४६६८६	३९३३८६६
२	अन्य संस्था तथा समिति	७२	४८८६	०	६२९४५	३४१७१६	४०९६१९
	जम्मा	**१७७**	**४७६५९१**	**७२०१५३**	**१४५८१६२**	**१६८८४०२**	**४३४३४८५**

स्रोत: *महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन, २०७९ ।*

५. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखा परेका समस्या/चुनौती

- प्रदेश सरकार सङ्घीय सरकार अन्तर्गतका कार्यालयहरुको भौतिक संरचना निर्माणका लागि उत्साहित हुने गरेकोले सङ्घीय सरकारबाट आएको अनुदान केन्द्रकै संरचना निर्माणमा जाने गरेको,
- अस्थिर सँगठन संरचना रहेको हुँदा बजेट प्रविष्टि, रकमान्तर र भुक्तानी प्रणालीमा कठिनाई,
- एकमुष्ट रुपमा राखिएको बजेट समयमा बाँडफाँट हुन नसक्दा समयमा बजेट कार्यान्वयन हुन नसकेको, यसले पुँजीगत खर्च वृद्धिमा अवरोध सिर्जना गरेको,
- कार्यालय प्रमुख लगायत प्राविधिक जनशक्तिको अभाव भएको, निमित्तको भरमा प्रदेशका कार्यालयहरु रहेका, ७ वटा प्रदेश लेखा इकाई कार्यालयहरु पनि निमित्तको भरमा सञ्चालनमा रहेको,
- बजेट कार्यान्वयनका लागि निर्माण गरिएका कार्यविधिका कतिपय प्रावधानहरुमा एकरुपता नभएको,
- अन्तर मन्त्रालय समन्वयको अभाव,
- टुक्रे तथा साना कार्यक्रम स्थानीय तहमा सशर्त अनुदान मार्फत हस्तान्तरण गर्न नसकिएको,
- बजेट कार्यान्वयनमा सम्बन्धित जि.स.स. र स्थानीय तहसँगको समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउन नसकिएको,

- संघीय सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदानका कार्यक्रमहरु समयमा बाँडफाँट हुन नसक्दा कार्यान्वयनमा समस्या देखिएको,
- एकपटक बाँडफाँट भएको आयोजनाहरु पुनः कार्यक्रम संशोधन र रकमान्तरका लागि आउने गरेका जुन विनियोजन ऐनको प्रतिकूल हो,
- चालु आ.व. मा कम रकम विनियोजन भएका आयोजनाको स्रोत सुनिश्चितता र बहुवर्षीय स्वीकृतिका लागि प्रस्ताव आउने गरेको तर कूल लागत अनुमानको एक चौथाइ रकम चालु आ.व. मा विनियोजन हुनुपर्नेमा सो नभएको।

६. सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरु

- कार्यविधि निर्माण गर्दा वस्तुगत विश्लेषण गरी गर्नुपर्ने,
- बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका जटिलताहरु पहिचान गरी हटाउन सहजीकरण गर्नुपर्ने,
- प्रदेश मन्त्रालयगत समन्वय र सहकार्यलाई थप चुस्त बनाउनु पर्ने,
- मन्त्रालयहरुले आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट प्राप्त अख्तियारी र मार्गदर्शन बमोजिम मातहतका कार्यालयहरुमा बजेट मार्गदर्शन पठाउनु पर्ने र बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना स्वीकृत गराई सोको पालना गर्नुपर्ने,
- एकीकृत र बहुसरोकारवाला सम्मिलित अनुगमन संयन्त्र निर्माण गरी नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने,
- बजेटको त्रैमासिक विभाजनको पालनालाई अनिवार्य बनाउने,
- बजेट कार्यान्वयनमा जि.स.स, स्थानीय तह र नागरिक समाजसँग प्रभावकारी समन्वय गर्ने,
- बजेट कार्यान्वयनका छुट्टाछुट्टै कार्यविधि बनाउनु भन्दा एउटै छाता कार्यविधि बनाउदा उपयुक्त हुने,
- एउटै प्रकृतिको कार्यक्रम विभिन्न मन्त्रालयबाट सम्पादन हुँदै आएकोमा त्यसलाई एकद्वार प्रणालीबाट गर्ने,
- कुनै एउटा विषयगत मन्त्रालयको कार्यक्रम अन्य मन्त्रालयको मातहतको निकायबाट सम्पादन गर्दा प्रभावकारी हुन्छ भने सोको लागि समेत अख्तियारी प्रदान गर्ने,
- जिल्लास्थित प्रदेश सरकारका कार्यालयहरुबिच समन्वय गर्ने,
- अबण्डा बजेटलाई असोज मसान्तभित्र बाँडफाँट गरी कार्यान्वयन गरिनुपर्ने,
- बहुवर्षीय ठेक्का लागेका आयोजनाको प्रगति न्यून हुँदा स्रोत परिचालनमा कठिनाई भएकोले त्यस्ता आयोजनाको Payment Schedule गराइ कार्यान्वयन गरिनुपर्ने।

७. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्य

- बजेट कार्यान्वयनको लागि ५२ बुँदे मार्गदर्शन सहितको खर्च गर्ने अख्तियारी तथा बजेट कार्यान्वयन कार्यतालिका विषयगत मन्त्रालयलाई पठाइएको,
- स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएको बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि ३० बुँदे मार्गदर्शन सहितको खर्च गर्ने अख्तियारी स्थानीय तहमा पठाइएको,
- आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को बजेट तथा कार्यक्रमको वार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरी प्रकाशन गरिएको र विषयगत मन्त्रालयहरुमा पठाइएको,
- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को बजेट तथा कार्यक्रमको अर्धवार्षिक मूल्याङ्कन पुस्तिका तयार गरी प्रकाशन गरिएको,
- कर्णाली प्रदेश वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि २०७८ बमोजिम मन्त्रालयको आ.व. २०७८/०७९ को वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको,
- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को प्रथम, दोस्रो र तेस्रो त्रैमासिकमा सम्पादन भएका कार्यहरुको सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन बमोजिम स्वतः प्रकाशन गरिएको,
- मन्त्रालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्वीकृत गरिएको,
- कर्णाली प्रदेश सार्वजनिक खरिद नियमावलीको पहिलो संशोधन गरिएको,
- विषयगत मन्त्रालयबाट माग भएका ऐन, नियम, कार्यविधि उपर राय सहमति प्रदान गरिएको, (जस्तैः कर्णाली प्रज्ञा प्रतिष्ठान स्थापना र सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०७९, कर्णाली प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८०, कर्णाली प्रदेश खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी विधेयक तर्जुमा गर्ने अवधारणा पत्र र स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०८० आदि)
- मन्त्रालय भवनको तला थप सम्बन्धी कार्य सम्पन्न भइ बजेट तथा कार्यक्रम शाखालाई स्थानान्तरण गरिएको,
- शिशुस्याहार कक्ष तथा स्तनपान कक्ष निर्माण गरिएको साथै शौचालयमा Automated Sanitary Pad Vending Machine जडान गरिएको,
- मन्त्रालयको GESI अडिट सम्पन्न गरिएको,
- बजेट तर्जुमा गर्दा SDG Coding सम्बन्धी स्रोत पुस्तिका तयार गरिएको,
- प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको प्रशासनिक भवन निर्माण सम्पन्न भइ नयाँ भवनबाट कार्यसञ्चालन भइरहेको,
- प्रदेश लेखा इकाई कार्यालयहरुबाट आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को प्रदेश अन्तरगतका कार्यालयहरुको आन्तरिक लेखा परीक्षण सम्पन्न भएको,
- प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट हिसाब भिडान कार्य सम्पन्न भएको,
- संघीय सरकारलाई फिर्ता गर्नुपर्ने आ.व. २०७८/०७९ को अनुदान फिर्ता गरिएको,

- आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को बजेट तर्जुमा कार्य सम्पन्न गरी देहायका पुस्तिकाहरु प्रकाशन गरिएको,
    - कर्णाली प्रदेश विनियोजन विधेयक, २०८० का सिद्धान्त, उद्देश्य, प्राथमिकता र प्रमुख नीतिहरु
    - बजेट वक्तव्य, २०८०
    - कर्णाली प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८०
    - कर्णाली प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८०
    - मन्त्रालयगत प्रगति विवरण २०७९/०८०
    - आर्थिक सर्वेक्षण, २०७९/०८०
    - वार्षिक विकास कार्यक्रम पुस्तिका २०८०/०८१
    - अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण २०८०/०८१
    - आय व्ययको अनुमानित विवरण २०८०/०८१
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व विधेयक, २०८० को मस्यौदा तर्जुमा गरिएको,
- सङ्घीय सरकारको अनुरोध बमोजिम विभिन्न खर्च शीर्षकहरुमा विनियोजित बजेट खर्च कटौति तथा रोक्का गरिएको,
- अति आवश्यक कार्यक्रमहरु सञ्चालनका लागि विषयगत मन्त्रालय, सचिवालय र कार्यालयबाट अनुरोध भइ आएकोमा औचित्यताका आधारमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सहमति प्रदान गरिएको,
- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को बजेट तथा कार्यक्रम मन्त्रालयहरुको आवश्यकता/माग अनुसार तथा प्रचलित कानुन बमोजिम रकमान्तर तथा कार्यक्रम संशोधन गरी बजेट कार्यान्वयनमा सहजता प्रदान गरिएको।

३.६ उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि

प्रदेशलाई औद्योगिकीकरणतर्फ उन्मुख गराई औद्योगिक विकास गर्न आवश्यक नीति, ऐन, नियम तर्जुमा गर्दै औद्योगिक क्षेत्रमा निजी, स्वदेशी, तथा विदेशी लगानी आकर्षित गर्नको लागि औद्योगिक पूर्वाधारको निर्माण गर्दै लैजाने, मौजुदा पूर्वाधारको उपयोग गर्ने, कच्चा पदार्थको प्रशोधन गरी निर्यातजन्य पदार्थको उत्पादन तथा निर्यात गर्ने, लघु, घरेलु, तथा साना उद्योगहरुको माध्यमबाट गरिबी न्यूनीकरण गरी प्रादेशिक अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउँदै, वाणिज्य क्षेत्रलाई सबल तुल्याउँदै आन्तरिक, अन्तर प्रादेशिक तथा बाह्य व्यापारको सहजीकरण, प्रवर्द्धन र नियमन गर्दै, कर्णाली प्रदेशमा रहेको मूर्त तथा अमूर्त साँस्कृतिक तथा धार्मिक र प्राकृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण र विकास गर्दै प्रदेशको आर्थिक विकासको प्रमुख आधारको रुपमा रहेको पर्यटन क्षेत्रको माध्यमबाट रोजगारीको सृजना, आर्थिक क्रियाकलापमा वृद्धि र समग्र प्रादेशिक आर्थिक विकास र समुन्नतिमा टेवा पु¥याउदै, वन, वातावरण तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षणको माध्यमबाट खेतीयोग्य भूमिको संरक्षण र उत्पादकत्वमा वृद्धि, पानी मुहान, वन्यजन्तु र जैविक विविधताको संरक्षण र वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्दै स्रोतको दिगो उपयोग मार्फत् अर्थतन्त्रमा योगदान पु¥याउने लक्ष्यका साथ मिति २०७४/११/०३ गते यो मन्त्रालयको स्थापना भएको हो।

२. दीर्घकालीन सोच

दिगो वन व्यवस्थापन, उद्योग, उद्यमशीलता, पर्यटन र सन्तुलित पर्यावरण मार्फत् प्रदेशको समृद्धि।

३. ध्येय

व्यवस्थित वन क्षेत्र, उद्योग, उद्यमशीलता, पर्यटनको विकास र सन्तुलित पर्यावरण मार्फत् प्रदेशको आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक समृद्धिमा योगदान पु¥याउने।

४. कार्यक्षेत्र

कर्णाली प्रदेश सरकारको कार्य विभाजन नियमावली, २०७४ बमोजिम मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र र जम्मेवारी देहाय अनुसार रहेका छन्ः-

- व्यापार/वाणिज्य र बजार प्रतिस्पर्धा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन एवम् नियमन र सिन्डिकेट तथा कार्टेलिङ नियन्त्रण,

- प्रादेशिक व्यापार सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण, प्रवर्द्धन, सहजीकरण, बजार अनुगमन, समन्वय, तथ्याङ्क प्रणाली, बौद्धिक सम्पत्ति संरक्षण, अध्ययन तथा अनुसन्धान र नियमन,
- ढुवानी, परिवहन प्रणाली तथा कार्गो व्यवस्थापन,
- नेपाल सरकारको सहमतिमा आर्थिक तथा औद्योगिक विषयका करारजन्य सम्झौता,
- व्यापारिक फर्महरूको दर्ता, नवीकरण, खारेजी र नियमन,
- खानी तथा खनिज पदार्थको अन्वेषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र नियमन एवम् पूर्वाधार विकास, अनुसन्धान, सर्वेक्षण, लगत सङ्कलन, अभिलेखाङ्कन, अन्वेषण, उत्खनन्, प्रादेशिक प्रयोगशालाको स्थापना तथा सञ्चालन र सङ्घसँग समन्वय,
- भौगर्भिक अध्ययन तथा अनुसन्धान र नक्सा सम्बन्धी कार्य,
- कलकारखाना र औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- उद्योग दर्ता, अनुमति, नवीकरण एवम् खारेजी र औद्योगिक विकास तथा औद्योगिक व्यवसायको प्रवर्द्धन र नियमन,
- प्रदेशस्तरको उद्योग क्षेत्रको भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बन्धी योजना तर्जूमा र कार्यान्वयन तथा औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रको स्थापना, सञ्चालन र विस्तार,
- औद्योगिक वस्तुको निर्यात प्रवर्द्धन,
- सार्वजनिक सेवा, अत्यावश्यक सेवा र वस्तु आपूर्ति सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- उपभोक्ताहरुको अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन, उपभोक्ता जागरण कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमन,
- मुल्य र कालोबजारी तथा कृत्रिम अभाव नियन्त्रण एवम् नियमन,
- सङ्घीय मापदण्ड अनुसार स्ट्याण्डर्ड वर्गीकरण, गुणस्तर परीक्षण र नियमन,
- उपभोक्ता अदालत गठन र सञ्चालन,
- अत्यावश्यक वस्तुहरुको प्रादेशिक माग र आपूर्ति सम्बन्धी सूचना सङ्कलन, विश्लेषण, प्रक्षेपण र आपूर्ति व्यवस्था, मौज्दातको व्यवस्था र आपूर्तिमा अन्तर प्रादेशिक र स्थानीय तहबिच समन्वय,
- लक्षित क्षेत्र र वर्गका लागि वस्तु र सेवामा प्रादेशिक अनुदान र नियमन,
- करार, साझेदारी र एजेन्सी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
- सङ्घसँगको समन्वयमा कम्पनी स्थापना सम्बन्धी नीति तथा कानुन तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन र कम्पनी प्रशासन,
- दामासाहिमा परेका उद्योग, व्यावसायिक कम्पनी तथा फर्म व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,

- प्रदेशस्तरमा हानिकारक पदार्थहरुको नियमन तथा व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा इन्धनको गुणस्तर अनुगमन,
- सङ्घीय कानुन बमोजिम क्यासिनो तथा चिठ्ठा दर्ता, अनुमति र नियमन,
- प्रदेशभित्रका उद्योगहरु र साना, मझौला, घरेलु तथा लघु उद्योगहरु स्थापना र प्रवर्द्धन सम्बन्धमा नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- औद्योगिक तथा व्यापार प्रदर्शनीको आयोजना तथा व्यवस्थापन,
- उद्योगमा श्रममूलक प्रविधि र स्वदेशी श्रमिकको उपयोग,
- स्वरोजगारका लागि उद्यमशीलता विकास, प्रशिक्षण, सहुलियत कर्जा र व्यवसाय प्रवर्द्धन सहायता,
- प्रादेशिक पर्यटन विकासको नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना निर्माण, पूर्वाधार विकास, प्रवर्द्धन र नियमन,
- पर्यटक प्रहरी व्यवस्थापन,
- पर्यटकीय होटल, रिसोर्ट, लज, ट्राभल तथा ट्रेकिङ्ग एजेन्सी, गाईड, र्‍याफ्टिङ आदिको दर्ता, अनुमति, नवीकरण र नियमन,
- प्रदेशस्तरमा वन क्षेत्रको नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- वन्यजन्तु र वन पैदावार ओसार-पसार सम्बन्धी नियमन र अपराध नियन्त्रण,
- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु र जैविक विविधता सम्बन्धी प्रादेशिक सङ्ग्रहालय व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा संरक्षण क्षेत्र र चरन क्षेत्रको व्यवस्थापन,
- हात्तीसार तथा चिडियाखानाको व्यवस्थापन,
- जडिबुटी खेती, प्रविधि प्रवर्द्धन, विस्तार तथा बजारीकरण सम्बन्धी नीति तथा कानुन तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र नियमन, अध्ययन-अनुसन्धान तथा तथ्याङ्क सङ्कलन,
- वन तथा वातावरण सम्बन्धी विषयमा प्राविधिक सूचना तथा सेवा प्रवाह,
- वन अतिक्रमण तथा वन डढेलो नियन्त्रण तथा रोकथाम सम्बन्धी नीति, समन्वय र सहयोग,
- प्रदेशस्तरका वनस्पति उद्यान तथा हर्वेरियमहरुको व्यवस्थापन र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण सम्बन्धी नीति र व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा जैविक विविधताको अध्ययन, अनुसन्धान, व्यवस्थापन, नियमन, संरक्षण एवम् लाभांश बाँडफाँट,
- प्रदेशस्तरमा जलाधार संरक्षण तथा जल उपयोग नीति, प्रविधि विकास, व्यवस्थापन,
- प्रदेशभित्र भू–स्खलन नियन्त्रण,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय संरक्षण तथा स्वच्छता सम्बन्धी प्रविधि विकास र व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा वातावरण सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,

- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणालीको स्थापना,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय जोखिमका लागि तयारी तथा उद्धार,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय प्रयोगशालाको स्थापना, सञ्चालन र व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा ठोस, वायु, तरल, जल, ध्वनि तथा विद्युतीय लगायत प्रदुषणको मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियन्त्रण,
- प्रदेशस्तरमा न्यून कार्वनमुखी तथा वातावरणमैत्री विकास प्रक्रिया र हरित क्षेत्र प्रवर्द्धन,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय संरक्षण क्षेत्र तथा प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण र सम्वर्द्धन,
- प्रदेशभित्र वातावरणीय क्षेत्रको अध्ययन, अनुसन्धान, क्षमता अभिवृद्धि, वातावरणीय सुशासन तथा परीक्षण,
- भू-परिधी क्षेत्र तथा वन क्षेत्रको पहिचान, वर्गीकरण, संरक्षण र व्यवस्थापन,
- संरक्षण क्षेत्र पहिचान र व्यवस्थापकीय पद्धति निर्धारण,
- अन्तर प्रदेशीय नदी उकास तथा सडक किनार वृक्षारोपण व्यवस्थापन,
- वृक्षारोपणको लागि दिगो तथा गुणस्तरीय बीउ उत्पादन, बीउ वगैंचा स्थापना र व्यवस्थापन,
- प्रदेशभित्र बृक्षारोपण तथा सम्भार सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशभित्र जडिवुटी तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार सम्बन्धी व्यवस्थापन,
- बन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशस्तरमा विज्ञान प्रविधिको विकास तथा विस्तार, सो सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन र सर्वेक्षण र जनशक्ति विकास र उपयोग,
- वैज्ञानिक अध्ययन अनुसन्धान एवम् विज्ञान र प्रविधिको आविष्कार, उन्नयन र विकास,
- विज्ञान सङ्ग्रहालय र प्लोटोरियमको स्थापना र सञ्चालन र ब्यवस्थापन।

तालिका १५ः उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	९३७३६६	६३०४१०	६७.२५
पुंजीगत	१२०००३५	७९०१५०	६५.८४
जम्मा	**२१३७४०१**	**१४२०५६०**	**६६.४६**

***स्रोतः** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट ११ः उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

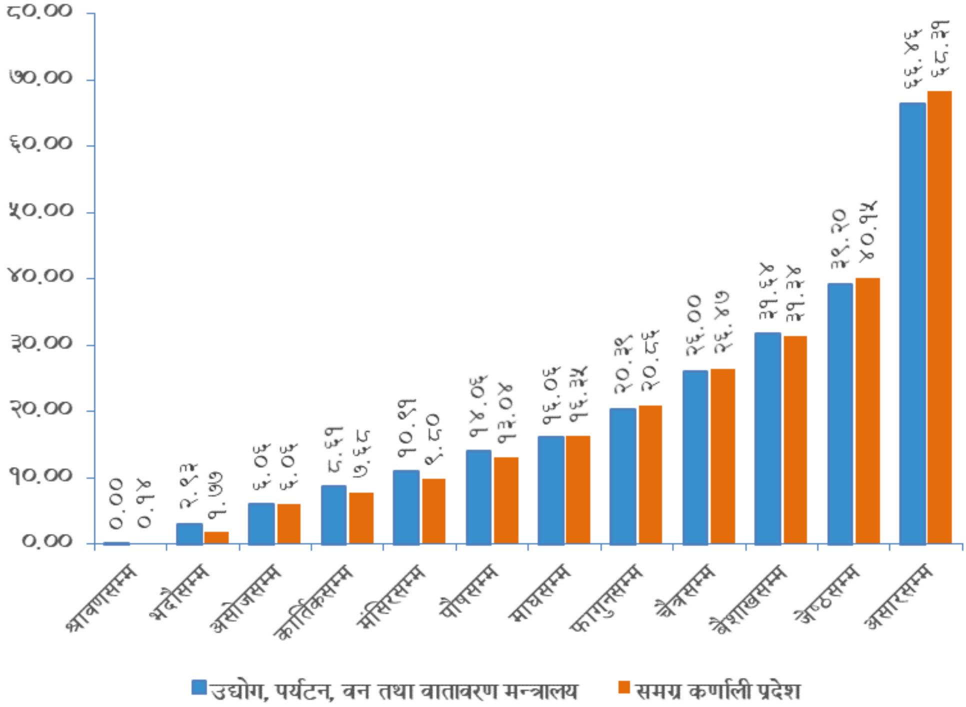

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका १६ः उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको बहुवर्षीय आयोजनाहरुको प्रगति विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	कार्यक्रम	विनियोजित बजेट	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
१	डिभिजन वन कार्यालय, भेरी	कार्यालय भवन निर्माण	६०००		
२	डिभिजन वन कार्यालय, दैलेख	कार्यालय भवन निर्माण	५०००	४९८१	९९.६१
३	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय भवन निर्माण	९०००	५५३६	६१.५१
४	प्रदेश वन निर्देशनालय	कार्यालय भवन निर्माण	१९२७०	१३३६८	६९.३७
५	डिभिजन वन कार्यालय, सुर्खेत	कार्यालय भवन निर्माण	१८०००	१३०१३	७२.२९
६	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, जुम्ला	कार्यालय भवन निर्माण	५०००	११२०	२२.४०

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	कार्यक्रम	विनियोजित बजेट	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
७	डिभिजन वन कार्यालय, कालिकोट	पिली युद्ध सङ्ग्रहालय पर्यटन पूर्वाधार निर्माण	२००००	१९९९५	९९.९७
८	डिभिजन वन कार्यालय, कालिकोट	पचाल झरना पर्यटन पूर्वाधार निर्माण	१७०००	१५६७३	९२.२०
९	डिभिजन वन कार्यालय, कालिकोट	त्रिवेणी वडिमालिका पर्यटन पूर्वाधार निर्माण	१५०००	१५०००	१००.००
१०	डिभिजन वन कार्यालय, मुगु	रारा पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण	१४००००	३४८३३	२४.८८
११	डिभिजन वन कार्यालय, रुकुम पश्चिम	एक जिल्ला एक पर्यटकीय उपज (खारा जनयुद्ध संग्राहालय)	२००००	३८२	१.९१
१२	डिभिजन वन कार्यालय, सुर्खेत	काक्रेविहार वरिपरी कम्पाउण्डवाल निर्माण	१३५००		
	जम्मा		२८७७७०	१२३९००	४३.०६

स्रोतः *उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका १७ः उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयमार्फत बजेट कार्यान्वयनबाट हासिल भएका मुख्य उपलव्धिहरु

क्र.सं.	वन व्यवस्थापनको विवरण	इकाई	जम्मा
१	सामुदायिक वन क्षेत्रफल	हेक्टर	३६३८६४
२	सामुदायिक वन संख्या	गोटा	२८११
३	सामुदायिक वनवाट लाभान्वित घरधुरी	संख्या	२९१९९६
४	कवुलियती वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	८२२७
५	कवुलियती वनको संख्या	गोटा	७८४
६	कवुलियती वनवाट लाभान्वित घरधुरी	सख्या	१९१२
७	धार्मिक वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	८९
८	धार्मिक वनको संख्या	गोटा	१२
९	वन संरक्षण क्षेत्रको क्षेत्रफल	हेक्टर	१७६
१०	वन संरक्षण क्षेत्र संख्या	गोटा	१
११	निजी वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	१०४
१२	निजी वनको संख्या	गोटा	१६४

स्रोतः *उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश।*

५. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका चुनौती

- प्राथमिकीकरणको आधारमा योजना छनौट नहुनु,
- कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि निर्माणमा ढिलाई भएको,
- जनशक्तिको अभाव हुनु,
- निर्मित संरचनाको व्यवस्थापन तथा दिगोपना सम्बन्धी कार्ययोजना/कार्यविधि नहुनु।

६. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरु

- आ.व. २०७९/०८० मा कर्णाली प्रदेशभित्र ३५५७ उद्योग दर्ता भएको,
- मन्त्रालय तथा अन्तर्गतका कार्यालयबाट कुल राजस्व रु. ९ करोड ७४ लाख सङ्कलन भएको,
- मन्त्रालय तथा अन्तर्गतका कार्यालयबाट विभिन्न प्रजातिका कुल ८ लाख ९९ हजार विरुवा उत्पादन भएको,
- वन क्षेत्र १४२ हेक्टर र निजी जग्गा १४५ हेक्टर गरी जम्मा २५७ हेक्टरमा वृक्षरोपण भएको,
- लघु घरेलु सामग्री विक्री केन्द्र (सौगात घर) को निर्माण भएको,
- उद्यमीहरुका लागि उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम अन्तर्गत उद्यमीहरुलाई आवश्यक मेशिन, औजार उपलव्ध गराइएको,
- नियमित गर्नुपर्ने, असुलउपर गर्नुपर्ने र पेश्की बेरुजू गरी कुल रु. १ करोड ९७ लाख ६ हजार फछ्र्योट भएको,
- बजेट कार्यान्वयनबाट १३ हजार ९ सय ६५ जनाले थप रोजगारी प्राप्त गरेको र ४ हजार ४ सय ४५ जना उद्यमी भएको,
- नदी तथा खानीजन्य स्रोत उत्खनन्, सङ्कलन तथा बिक्री वितरणलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यविधि, २०७९ को निर्माण तथा कार्यान्वयन,
- प्रदेश वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र र डिभिजन वन कार्यालय, सुर्खेतको भवन निर्माणको कार्य,
- १५ वटा खोटो सङ्कलनसँग सम्बन्धित र दुई वटा पन्ध्र शैयाको अस्पताल (भेरीगङ्गा र लेकबेशी) गरी १७ वटा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) स्वीकृत भएको,
- तेलपानी-रानीघाट सडक आयोजना लगायत तीन वटा आयोजना वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) प्रतिवेदन स्वीकृतीको चरणमा रहेको।

३.७ जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि

ऊर्जा

कर्णाली, तिला र भेरी नदीमा गरिएको सम्भाव्यता अध्ययन अनुसार जलविद्युत उत्पादन क्षमता करिब १८ हजार मेघावाट रहेता पनि कर्णाली प्रदेशबाट हालसम्म १६ मेगावाट जलविद्युत मात्र राष्ट्रिय ग्रीडमा आवद्ध छ। जलविद्युत सेवाको पहुँच प्रदेशको ४४ प्रतिशत जनतामा मात्र पुगेको छ। अतः प्रदेशको सबै घरधुरीमा विद्युत सेवाको पहुँच पुऱ्याउन, कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रमा बढ्दै गएको मागलाई सम्बोधन गर्न एवम् विद्युतमा आत्मनिर्भर भइ निर्यात समेत गर्न प्रदेशको अपार जलविद्युत क्षमतालाई सदुपयोग गर्न आवश्यक छ। वैकल्पिक र नवीकरणीय ऊर्जाको क्षेत्रमा भएको नवप्रवर्तन र प्रगतिबाट प्रदेशले फाइदा लिन सकिने देखिएको छ। हाल प्रदेशको कुल ऊर्जा खपतमा वैकल्पिक ऊर्जाको योगदान ४७.८९ प्रतिशत रहेको छ। वैकल्पिक ऊर्जाको उपयोगबाट छरिएर रहेका गाउँ बस्तीहरुलाई उज्यालो पार्नुका साथै नागरिकहरुको ऊर्जाको आवश्यकता सुपथ र सुलभ रुपमा पूरा गर्न सकिन्छ। प्रदेश सरकारले नेपाल सरकार र स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा वैकल्पिक ऊर्जाको प्रवर्द्धन र विकास गरी प्रदेशको ऊर्जाको आवश्यकतालाई पूरा गर्नेछ।

सिंचाइ

कर्णाली प्रदेशको खेतीयोग्य जमीनको १५.५ प्रतिशतमा मात्र वर्षभरी सिंचाइ सुविधा उपलब्ध छ। हिमाली र उच्च पहाडी भू-भाग बढी भएको यस प्रदेशमा केही न्यून मात्रामा भएपनि भित्री मधेश रहेको यस प्रदेशमा परम्परागत सतह सिंचाइबाट जम्मा ३० हजार ३ सय ९६ हेक्टर जमीनमा मात्र परम्परागत सिंचाइ सेवा उपलब्ध हुन सक्ने देखिन्छ भने थप ६९ हजार ५ सय ९७ हेक्टर जमीनमा लिफ्ट सिंचाइ प्रणालीको मर्मत-सम्भार गराउनु पर्ने देखिन्छ। हालका दिनमा परम्परागत सिंचाइ प्रणालीको मर्मत सम्भार तथा नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाइ प्रणालीको माध्यमबाट सिंचित कृषि क्षेत्रको विस्तार हुँदै आइरहेको छ। योजना अवधिमा सिंचाइ हुन बाँकी खेती भइरहेको तथा खेतीयोग्य जमिनलाई हिमाली क्षेत्रको हिउँ सङ्कलन पोखरी, पहाडी भूमिगत जलस्रोतको उपयोग तथा सबै स्थानमा वर्षातको पानी सङ्कलन पोखरी, मूलको पानी सङ्कलन पोखरी जस्ता वैकल्पिक उपायहरु मार्फत् सिंचाइ सेवा उपलब्ध गराई कृषि उत्पादनमा वृद्धि गर्नेतर्फ प्रयास केन्द्रित रहनेछ।

खानेपानी

मानव जीवनको लागि अत्यावश्यक सेवामा पर्ने खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा मध्ये हालसम्म यस प्रदेशमा आधारभूत खानेपानी सुविधामा ८६.२ प्रतिशत जनसङ्ख्याको पहुँच पुगिसकेको छ। कर्णाली प्रदेशका सबै जिल्ला खुला दिसामुक्त घोषणा भइ आधारभूत सरसफाइ सुविधाको उपयोग गरिरहेका छन्। नागरिकलाई नेपालको संविधानले मौलिक हकको रुपमा व्यवस्था गरेको सेवाहरु सुनिश्चित गर्नको लागि खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधा दिगो, भरपर्दो, सर्वसुलभ हुन जरुरी छ। यसरी दिगो र भरपर्दो आधारभूत खानेपानी सरसफाइ सुविधा पुऱ्याउने राष्ट्रिय लक्ष्यका साथै दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न यस प्रदेशले धेरै प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ।

२. दीर्घकालीन सोच

- जलविद्युतको उत्पादन तथा उपयोगबाट समृद्धि,
- वैकल्पिक ऊर्जा विकास मार्फत् ऊर्जामा पहुँच विस्तार,
- दिगो सिंचाइ व्यवस्थापनबाट कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि,
- स्वच्छ, सुलभ र सुरक्षित खानेपानी, सफा सुग्घर वातावरण।

३. लक्ष्य

- जलविद्युतको विकास गरी तीव्र आर्थिक विकास गर्ने,
- वैकल्पिक ऊर्जाको उत्पादन बढाई स्वच्छ ऊर्जामा पहुँच सुनिश्चित गर्ने,
- कृषियोग्य भूमिमा बाह्रै महिना सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने,
- आधारभूत खानेपानी र सरसफाइ सेवा सबै नागरिकहरुलाई उपलब्ध गराउने।

४. रणनीतिहरु

- सङ्घसँगको समन्वयमा ठूला जलविद्युत आयोजनाहरु निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने नीति नियम निर्माण गरी लगानी जुटाउन पहल गर्ने,
- विद्युत उत्पादनलाई राष्ट्रिय प्रसारण ग्रीडमा प्रवाह गर्न प्रसारण लाइनहरु निर्माण गर्ने,
- प्रदेश सरकारको अगुवाइमा प्रदेशस्तरीय जलविद्युत आयोजनाहरु सञ्चालन गर्ने,
- वैकल्पिक ऊर्जाको विकास र बहुउपयोग वृद्धि गर्ने,
- स्थानीयवासीमा वैकल्पिक ऊर्जाको विकास र प्रयोगको लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- सिंचाइ विकासको नीति तथा गुरुयोजना तयार गर्ने,
- सिंचाइमा नयाँ प्रविधिको प्रयोग गर्ने,

- सिंचाइ प्रणालीको दिगो व्यवस्थापन एवम् मर्मत सम्भार सुनिश्चित गर्ने,
- आधारभूत खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउने,
- सामुदायिक सहभागितामा सरसफाइलाई अभियानका रुपमा सञ्चालन गर्ने,
- मौजुदा खानेपानी सेवालाई स्तरवृद्धि गरी क्रमिक रुपमा मध्यम तथा उच्च स्तरको बनाउदै लैजाने।

५. कार्यक्षेत्र

- प्रदेशस्तरको ऊर्जा, विद्युत, सिंचाइ, जल उत्पन्न प्रकोप (नदी तथा पहिरो) व्यवस्थापन र खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान, नीति, कानुन, मापदण्ड, गुरुयोजना, योजना तथा आयोजना निर्माण, कार्यान्वयन सञ्चालन, मर्मत सम्भार, समन्वय र नियमन गर्ने,
- प्रदेशस्तरमा ऊर्जा, विद्युत, खानेपानी तथा सिंचाइ सम्बन्धी सेवाको गुणस्तर र सेवा शुल्कको आधार निर्धारण र नियमन गर्ने,
- ऊर्जा, विद्युत, सिंचाइ, खानेपानी सेवा विस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानी प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड निर्धारण र नियमन गर्ने,
- राष्ट्रिय जलस्रोत नीति र सङ्घीय योजना बमोजिम प्रदेश सीमा नदीका जल उपयोग सम्बन्धी आयोजनाको पहिचान, निर्माण, सञ्चालन, सम्भार र व्यवस्थापन गर्ने,
- प्रदेशभित्रको जलस्रोत उपयोग तथा नदी संरक्षण सम्बन्धी योजना तथा गुरुयोजना तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन र सञ्चालनमा समन्वय गर्ने,
- प्रदेशभित्रको जलस्रोत उपयोग हुने आयोजनाहरुको अध्ययन, सर्वेक्षण, तयारी, कार्यान्वयन, अनुगमन र सञ्चालनमा समन्वय गर्ने,
- प्रदेशस्तरमा जलाधार संरक्षण तथा जल उपयोग नीतिको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, प्रविधि विकास र व्यवस्थापन गर्ने,
- मौसम र जलमापन सञ्चार सञ्जाल व्यवस्थापन गर्ने,
- जलगुण तथा वायुगुण सम्बन्धी प्रयोगशाला व्यवस्थापन गर्ने,
- प्रदेशस्तरको खानेपानी, सरसफाइ तथ स्वच्छता सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन, सेवाको शुल्क निर्धारण, योजना, आयोजना कार्यान्वयन तथा सञ्चालन, सम्भार र नियमन,
- खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा विस्तारमा नीजी क्षेत्रको सहभागिता प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सर्वसाधारणलाई स्वच्छ खानेपानीको उपलव्धता र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतामा पिछडिएका वर्गको पहुँच सुनिश्चितता।

तालिका १८: जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	२५०००७	१५३७९९	६१.५२
पुँजीगत	३५४३१९३	३२४२८९०	९१.५२
जम्मा	**३७९३२००**	**३३९६६८९**	**८९.५५**

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट १२: जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

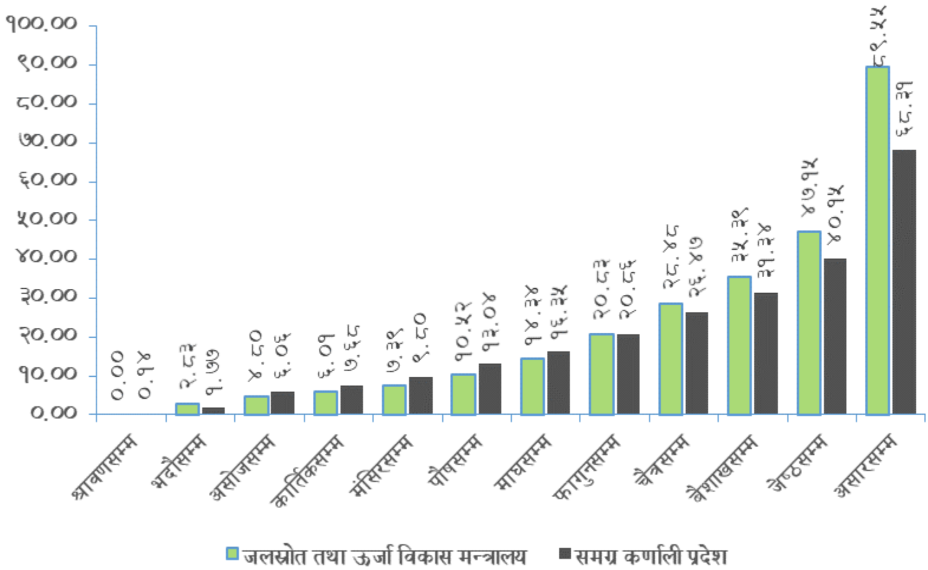

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका १९: जलस्रोत तथ ऊर्जा विकास मन्त्रालयको बहुवर्षीय आयोजनाहरुको प्रगति विवरण

(रकम रु. हजारमा)

सि. नं.	योजनाको नाम	लागत अनुमान	प्रस्तावित बजेट	प्रगति
१	नौफेरी सिंचाइ योजना, जाजरकोट	४९८५९	१५०००	४० प्रतिशत
२	तुम्च सिंचाइ सर्केगाड, हुम्ला	४६५००	१००००	२५ प्रतिशत
३	पागरपानी खानेपानी बराई, सर्केगाड		१५००	७८ लाख

सि. नं.	योजनाको नाम	लागत अनुमान	प्रस्तावित बजेट	प्रगति
४	धारापोरी खा.पा. योजना, सिमकोट ७ हुम्ला	७००	१५००	४८ लाख
५	चिनराङसी देखि काँडाताली थरगाँउ सिंचाइ योजना, ठुलीभेरी न.पा. ६ डोल्पा	३५८७३	८०००	५० प्रतिशत
६	गिजागार चौर सिंचाइ योजना, आठबीसकोट रुकुम-पश्चिम	१०२९४	१०००	
७	हाँकु डाँगिवाडा हरिजिउला सिंचाइ योजना, तातोपानी २ जुम्ला	४८३१२	३०००	९० प्रतिशत
८	दानसाँगु माडु सिंचाइ योजना, चन्दननाथ न.पा. जुम्ला	२९८९८	२०००	८५ प्रतिशत
९	उठिलिया ऐरेनी सिंचाइ योजना चन्दननाथ, तातोपानी जुम्ला	९२४११	२००००	करिब २ करोड
१०	ठुलोखोला गैरागाउँ सिंचाइ, महाबु १ दैलेख	२६२६८	३०००	५५ प्रतिशत
११	भाव्रखरिगैरा दवडा सिंचाइ, महाबु १ दैलेख	२७१००	६५००	५० प्रतिशत
१२	चामुण्डाबिन्दासैनी ठाटीकाधँ आठबीस ग्रामीण विद्युतीकरण, दैलेख	२५००००	२५०००	५० प्रतिशत
१३	गोछे खोला सिरेनी लिफ्ट सिंचाइ, गुर्भाकोट ७ सुर्खेत	१६१६०	१५००	सम्पन्न हुने
१४	भेरी नदी देखि सेराघारी लिफ्ट सिंचाइ, गुर्भाकोट १३ सुर्खेत	१५३३०	१५००	सम्पन्न हुने
१५	तरङ्गा वृहत खानेपानी आयोजना (विशेष अनुदान), सुर्खेत	१२६५२८	१५००	सम्पन्न हुने
	जम्मा		१०१०००	

स्रोतः *जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय।*

तालिका २०: जलस्रोत तथ ऊर्जा विकास मन्त्रालयको हालसम्म प्राप्त उपलव्धिको विवरण

सि. नं.	क्षेत्र	आ.व. २०७६/७७	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	कूल जम्मा
१	खानेपानी (लाभान्वित संख्या)	२१४६७	३०८३४	५४९१७	१०३३०५	**२१०५२३**
२	सिंचाइ (हे.)	२९५५	२१२५	२२१०	२२६९	**९५५९**
३	नदी नियन्त्रण (कि.मि.)	७.६५	१८.७७	१७.५५	१३	**५६.९७**
४	जग्गा उकास (हे.)	८५	१८०	१७६	१५२	**५९३**
५	विद्युत (लाभान्वित संख्या)		३५४०	५९२३	१७५८६	**२७०४९**

स्रोतः *जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय।*

६. बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या

- माथिल्लो तहको प्राविधिक जनशक्तिको पद रिक्त अवस्थामा हुनु र कार्यालयको विद्यमान जनशक्ति एवम् उपलब्ध साधनहरुको तुलनामा अत्यधिक मात्रामा आयोजनाहरु कार्यान्वयन गर्नुपर्दा आयोजनाको गुणस्तर कायम गर्नका साथै अनुगमन र मुल्याङ्कनमा अपेक्षित प्रतिफल हासिल गर्न चुनौती भएको,
- भुगोल सुहाउदो तथा कार्यक्रम र कार्यबोझको आधारमा कार्यालयको सांगठनिक संरचना बन्न नसक्नु,
- ऊर्जा क्षेत्रको विकासको लागि आवश्यक कार्यालयको स्थापना र बिषय विज्ञ जनशक्ति नहुदा ऊर्जा क्षेत्रको विकास प्रभावित भएको,
- बजेट तर्जुमाको स्पष्ट मापदण्ड नबन्दा र तिनै तहका सरकारको अधिकार क्षेत्र निश्चित नहुदा योजना तर्जुमामा दुविधा उत्पन्न भएको र प्रदेश सरकारको आवधिक योजना अनुसार बजेट/कार्यक्रम नआउने विद्यमान अवस्था रहेको,
- सडक निर्माण गर्दा अधिकांश खानेपानी एवम् सिंचाइ संरचनाहरुमा क्षति पुगेको,
- Construction Material Testing Lab को स्थापना र प्राविधिक जनशक्तिको अभावमा निर्माण कार्यको गुणस्तर जाँच गर्न नसकिएको।

७. समाधानका उपाय/बजेट कार्यान्वयनबाट भएको सिकाइहरु

- आयोजना कार्यान्वयन प्रभावकारी बनाउन आयोजना छनौट प्रकृयामा सुधार ल्याइ आयोजनाको लाभ लागत अनुपात विश्लेषण गरी योजना तर्जुमा गर्न तथा योजना तर्जुमामा स्वयम् कार्यालय प्रमुखलाई जिम्मेवार बनाउन आयोजना पहिचान सम्बन्धी जिल्लास्तरीय अभिमुखीकरण गोष्ठी सञ्चालन गर्नु पर्ने,
- आयोजनालाई दिगो रुपमा सञ्चालन गर्न तथा उपभोक्ताहरुको आयोजना प्रति अपनत्व भाव वृद्धि गर्न उपभोक्ता समितिलाई मर्मत सम्भार कार्यकर्ता तालिम तथा सिंचाइ संस्थागत विकास कार्यक्रमको सञ्चालन गर्न आवश्यक देखिएको,
- ऊर्जा क्षेत्रको विकासको लागि आवश्यक कार्यालयको स्थापना र बिषय विज्ञ जनशक्ति नहुदा ऊर्जा क्षेत्रको विकास प्रभावित भएकोले तत्काल समस्या समाधान हुन आवश्यक देखिएको,
- प्रदेशमा कार्यरत कर्मचारीहरुका वृति विकासका अवसर रोकिएकोले कर्मचारीमा नैराश्यता उत्पन्न भइ कामकाज प्रभावित हुने हुदा कानुन बनाइ वृति विकासका अवसर सिर्जना गर्न आवश्यक देखिएको।

८. समीक्षा अवधिमा सम्पादित प्रमुख कार्यहरू

- सिंचाइ तर्फ कुल २ हजार २ सय ६९ हेक्टर. जमिनमा थप सिंचाइ सुविधा उपलब्ध भएको,
- खानेपानी तर्फ कुल १ लाख ३ हजार ३ सय थप जनसङ्ख्यामा स्वच्छ खानेपानी सुविधा उपलब्ध भएको,
- नदी नियन्त्रण तर्फ १३ किलो मिटर तटबन्धन निमार्ण भइ १५२ हेक्टर थप जमिन उकास भएको,
- ऊर्जा तथा विद्युतीकरण तर्फ विद्युतीकरण विस्तार तथा सौर्य ऊर्जा जडान गरी कुल १७ हजार ५ सय ८६ थप जनसङ्ख्या लाभान्वित भएको,
- कुल ८२१ आयोजना सम्मन्न,
- कर्णाली प्रदेश विद्युत ऐन तर्जुमा सम्बन्धी विधेयक प्रदेश सभामा पेश भएको।

३.८ भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि

सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको रहेको छ। राज्य शक्तिको प्रयोग सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले गर्ने संवैधानिक प्रावधान छ। संविधान बमोजिम सङ्घको एकल अधिकार अनुसूची-५ मा, प्रदेशको एकल अधिकार अनुसूची-६ मा, सङ्घ र प्रदेशको साझा अधिकार अनुसूची-७ मा, स्थानीय तहको एकल अधिकार अनुसूची-८ मा र सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार अनुसूची-९ मा उल्लिखित विषयमा निहित छ। सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीनै तहको निर्वाचन सम्पन्न भए पश्चात नेपालको संविधानको भाग-१३ मा प्रदेश कार्यपालिकाको व्यवस्था भएको र सोही संवैधानिक व्यवस्था अनुरूप नेपाल सरकारको मिति २०७४/१०/१० को निर्णयानुसार भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको स्थापना भएको छ।

प्रदेशको कृषि, पशु विकास तथा खाद्य पोषण, गरिबी निवारण, सहकारी संस्था, सहकारी सङ्घ तथा सहकारी बैङ्क सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियमन, समन्वय र सहकार्य गर्ने मन्त्रालयका प्रमुख उद्देश्य रहेका छन्।

२. दीर्घकालीन सोच

प्राङ्गारिक कृषिको माध्यमबाट स्वच्छ, स्वस्थ, पोषणयुक्त खाद्य र बहुउपयोगी कृषि उपजको उत्पादन गरी आय आर्जन र रोजगारी सिर्जना गर्दै **समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीबासी**को प्रत्याभूति दिने।

३. ध्येय

प्राङ्गारिक कृषि प्रणालीको माध्यमबाट कृषि पेशालाई व्यावसायिक, मर्यादित, वातावरणमैत्री र प्रतिस्पर्धी बनाई कृषकहरुको आय वृद्धि गर्ने।

४. कार्यक्षेत्र

- कृषि, पशु विकास तथा खाद्य पोषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- कृषि तथा पशुपन्छीजन्य रोग किरा एवम् महामारी नियन्त्रण,
- कृषि औद्योगिकीकरण र पशुपन्छी उद्योग व्यवसायको विकास तथा पवर्द्धन,
- कृषि तथा पशु यान्त्रिकीकरण र उन्नत औजार विकास तथा विस्तार,

- कृषि तथा पशु रोग निदान प्रयोगशाला व्यवस्थापन र नियमन,
- कृषि उपज, कृषिजन्य वस्तु, पशुपन्छी, पशुपन्छीजन्य पदार्थ र पशु उत्पादन सामग्री तथा विउ विजन एवम् नश्ल सम्बन्धी सेवा र प्रविधिको गुणस्तर निर्धारण, सम्बद्धता निर्धारण, स्तरीकरण, प्रमाणीकरण र नियमन,
- प्रादेशिक खाद्य सुरक्षा, खाद्य अधिकार, खाद्य सम्प्रभुता र खाद्य गुणस्तर,
- कृषि तथा पशुपन्छी एवम् खाद्य प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान एवम् विकास तथा प्रवर्द्धन, तथ्याङ्क प्रणालीको व्यवस्थापन र श्रोत संरक्षण,
- कृषि मल, बिउ, र विषादी आपूर्ति व्यवस्था र नियमन,
- कृषि प्रसार, कृषक तालिम तथा क्षमता विकास र सशक्तीकरण,
- कृषि उपजको न्यूनतम् समर्थन मूल्य कार्यान्वयन,
- कृषि तथा पशुपन्छी बिमा सम्बन्धी नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- कृषि बजार पूर्वाधार र कृषि फार्म केन्द्रहरूको विकास, विस्तार तथा सञ्चालन
- राष्ट्रिय नीति र मापदण्ड बमोजिम पाराभेटको दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र नियमन,
- सामुहिक खेती तथा करार खेतीको कार्यान्वयन र प्रवर्द्धन,
- चरन तथा खर्क सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तथा कानुन तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- कृषिजन्य र पशुपन्छीजन्य औषधि, विषादी र सुक्ष्म पोषणतत्वयुक्त वस्तुको उपयोग र व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा उत्पादन, उपयोग र विक्री वितरणको अनुमति, अनुगमन र नियमन,
- भूमि व्यवस्थापन, भूमि प्रशासन र जग्गा नाप-जाँच, भूमिसुधार, भू-उपयोग तथा चक्लाबन्दी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्डको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- निजी, सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गाको प्रादेशिक अभिलेख व्यवस्थापन,
- जग्गा दर्ता, रजिष्ट्रेशन, जग्गा धनी प्रमाण-पूर्जा, दाखिल खारेज, स्वामित्व हस्तान्तरण सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त हुने नक्सा, भौगोलिक सूचना र अभिलेख तथा प्रदेशभित्रको नाप नक्सा र अभिलेखको व्यवस्थापन,
- नाप नक्साका नियन्त्रण विन्दुहरूको सञ्जाल स्थापना,
- क्रमवद्ध कित्ता नापी र भूमि लगत सम्बन्धी मापदण्ड र कार्यान्वयन,
- भूमिहीन सुकुम्वासी, दलित, मुक्त कमैया, हलिया, हरवा-चरवा आदि वर्गको बसोवास, जीविकोपार्जन र पुनर्स्थापना सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,

- सरकारी जग्गा भाडामा दिने सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सुरक्षित बसोवास र जग्गा एकीकरण सम्बन्धी नीति कार्यान्वयन,
- गुठी तथा गुठीजग्गा व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा गुठी तथा गुठी जग्गाको संरक्षण, अभिलेख व्यवस्थापन र सङ्घीय तथा स्थानीय तहसँग समन्वय,
- गरिबी निवारण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड एवम् योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा अध्ययन, अनुसन्धान, सर्वेक्षण, सूचना सङ्कलन, गरिब घरपरिवार पहिचान, सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण,
- सहकारी संस्था, सहकारी सङ्घ तथा सहकारी बैङ्क सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्डको तर्जुमा र कार्यान्वयन, सञ्चालन अनुमति, नियमन, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान,
- सहकारी बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी प्रादेशिक मापदण्ड निर्धारण र नियमन,
- सहकारी सम्बन्धमा सङ्घीय, अन्तर प्रादेशिक र स्थानीय तहका सङ्घ-संस्थासँग समन्वय र सहकार्य,
- सहकारी क्षेत्रको विकास तथा प्रवर्द्धन, क्षमता अभिवृद्धि र परिचालन,
- जलचर तथा जलीय जीवको संरक्षण, व्यवस्थापन, दिगो उपयोगिता र सोबाट प्राप्त लाभांशको समन्यायिक वितरण सम्बन्धी नीति, ऐन, नियम, मापदण्ड, योजना तर्जुमा र नियमन।

तालिका २१ः भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	१६७२९१५	१११७६६१	६६.८१
पुँजीगत	७०९६८५	५७९२६२	८१.६२
जम्मा	**२३८२६००**	**१६९६९२४**	**७१.२२**

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट १३: भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

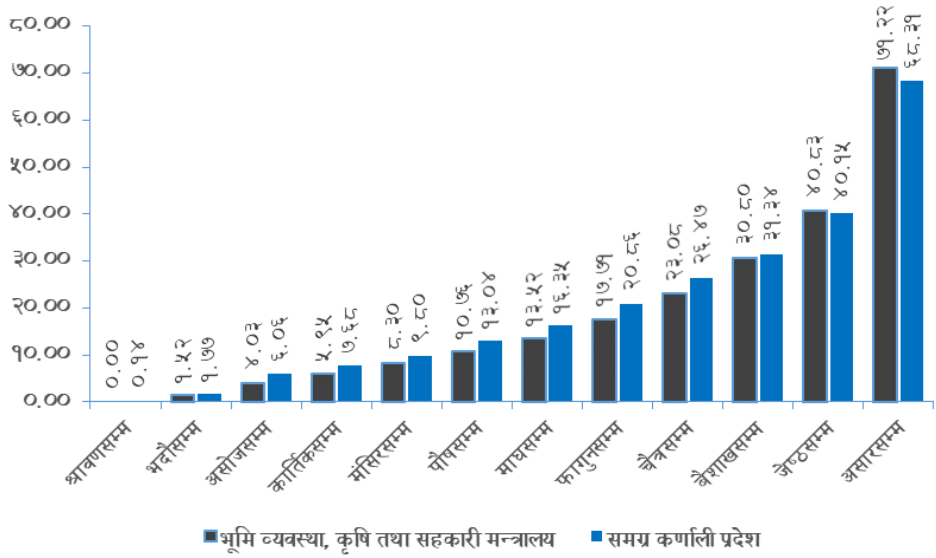

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका २२: कर्णाली प्रदेशबाट निर्यात भएका प्रमुख कृषि उपज सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	निर्यात गरिएका प्रमुख कृषि उपजहरु	परिणाम (मेट्रिक टनमा)	रकम (रु हजारमा)	निर्यात गरिएको स्थान
१	खाद्यान्न (मकै, मार्सी चामल, कोदो, चिनो, कागुनो, फापर	२८२३	१२७०३५	नेपालगञ्ज, बुटवल, चितवन, काठमाण्डौ, कैलाली, पोखरा, विरगञ्ज।
२	तरकारी	२३१३५	७४७०१०	
३	तरकारीको विऊ	१८३	९४७८४	
४	सुन्तला	५७२८	३३१५४०	
५	स्याउ	११८१	७१०६०	
६	अदुवा	६५८७	१८७५६२	
७	बेसार	१५२३	३३५०६	
८	सिमी	१४४	२२९२५	
९	मह	१०.५	८७६४	
१०	आलु (वर्षे)	१३२५४	१५२४३८	
११	सुन्तला/कागतीको विरुवा (संख्या)	२२००००	५५००	
	जम्मा		**१७८२१२४**	

स्रोत: *भूमि व्यवस्था, कृषि तथ सहकारी मन्त्रालय।*

तालिका २३: कर्णाली प्रदेशबाट निर्यात भएका प्रमुख पशुपन्छीजन्य उपज सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	निर्यात गरिएका प्रमुख पशुपन्छीजन्य उपजहरु	एकाइ	परिणाम (मेट्रिक टनमा)	रकम (रु. हजारमा)	निर्यात गरिएको स्थान
१	खसी/बोका	गोटा	१२२५६३	१९६१००८	नेपालगञ्ज, बुटवल, चितवन, काठमाण्डौ, कैलाली, पोखरा, विरगञ्ज, पोखरा।
२	दुध	मेट्रिक टन	५२६०	३०३३०१	बुटवल, नेपालगञ्ज, पोखरा, रुकुम पूर्व।
३	स्थानीय कुखुरा	गोटा	३७०२६	२२३०३	काठमाण्डौ, रुकुम पूर्व, बाँके।
४	राडिपाखी, खरायोको ऊनको टोपी र पाखो (कोटको कपडा)			३१२९	काठमाणडौ तथा पर्यटकहरुबाट खरिद।
	जम्मा			**२२८९७४१**	

स्रोतः *भूमि व्यवस्था, कृषि तथ सहकारी मन्त्रालय।*

५. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका समस्या/चुनौती

- स्थापित स्रोत केन्द्र सञ्चालन र दिगो व्यवस्थापन गर्न नीतिगत अस्पष्टता,
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबिच कार्य सञ्चालन मापदण्ड एकरुपता नहुनु,
- कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नियमावलीको अभाव,
- थ्री-फेज विद्युतको अभावको कारण शीत भण्डार, साना उद्योग लगायतका पूर्वाधारहरु सञ्चालनमा कठिनाई भएको,
- उपभोक्ता समितिले सम्झौता बमोजिम पेश्की माग गर्ने तर काममा ध्यान नदिने प्रवृत्ति,
- एकै प्रकृतिका कार्यक्रमहरु धेरैवटा निकायबाट सञ्चालन गर्दा कार्यान्वयनमा जटिलता।

६. गर्नुपर्ने सुधारका क्षेत्रहरु

- सँगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O&M) गरी सो अनुसार दरबन्दी पदपूर्ति गर्ने,
- हुम्ला जिल्ला तथा तिब्वती सिमानामा Plant and Animal Quarantine Check Post स्थापना गरी सञ्चालनको प्रकृया अगाडि बढाउनु पर्ने,

- अधुरा कृषि सडकहरुको निर्माण कार्य भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयबाट हुनुपर्ने,
- विगत आर्थिक वर्षहरुमा बनेका भौतिक संरचनाको सञ्चालनको लागि नीतिगत व्यवस्था हुनुपर्ने,
- उत्पादनसँगै बजारीकरण तथा औद्योगिकीकरणका लागि अन्य सम्बन्धित निकायहरुसँग समन्वय गर्नुपर्ने,
- अनुगमन तथा सुपेरीवेक्षणलाई नतिजामूलक बनाउनुपर्ने,
- कृषि पूर्वाधारहरुको निर्माण, पूर्व लागत अनुमान, प्रभाव तथा कार्यान्वयन विधि स्पष्ट नभइ बजेट व्यवस्थापन गर्न नहुने,
- ब्याज अनुदान प्रकृतिको अनुदान मोडल प्रभावकारी देखिएकोले त्यसलाई निरन्तरता दिनुपर्ने।

७. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरु

- व्यवसायिक कृषकहरूलाई व्याज अनुदान कार्यक्रम अन्तर्गत १ हजार ३ सय ५७ जनालाई रु. ८७ करोड ८३ लाख ४३ हजार बराबरको साँवा लगानी गरी व्याज रकम रु. ४ करोड ६९ लाख २५ हजार भुक्तानी भएको,
- साना सिंचाइ तथा मर्मत सम्भार अन्तर्गत ८९२ आयोजनाहरु सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिइएकोमा ७८८ वटा सिंचाइ आयोजना सम्पन्न भएको,
- लक्षित वर्ग विशेष कार्यक्रम अन्तर्गत ५२७ घरधुरीका ५४३ जनाले आंशिक रोजगारी र ११३ जनाले पुर्ण रोगजारी प्राप्त गरेको,
- कृषि यान्त्रीकिकरण कार्यक्रम अन्तर्गत ५१५ घरपरिवारलाई २३९ वटा हाते ट्याक्टर पावर टिलर, ७ वटा थ्रेसर मेशिन, २ वटा मिनी ह्याचरी मेशिन, १० वटा च्यापकटर र ३० वटा अन्य गरी जम्मा ३८८ मेशिन वितरण गरिएको,
- रोड करिडोर कार्यक्रम अन्तर्गत ५२५ घरपरिवारलाई तरकारी, फलफुल, माछापालन, मौरी पालन, पशुपालनमा सहयोग,
- दूग्ध उत्पादन प्रोत्साहन कार्यक्रम अन्तर्गत ३ हजार ५३ कृषकलाई रु. १ करोड २७ लाखा ४८ हजार अनुदान प्रदान गरिएको,
- पचास वटा भन्दा बढी भेडापालन गर्ने कृषकहरुलाई औषधि उपचार वापत प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम अन्तर्गत ४४० कृषकहरुलाई रु. ६९ लाख ३७ हजार अनुदान प्रदान गरिएको,
- अभियानमुखी खोप कार्यक्रम अन्तर्गत पशुचौपायालाई विभिन्न रोग विरुद्ध १५ लाख ७३ हजार ४ सय ६७ खोप लागाइएको।

३.९ आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि

सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको रहेको छ। राज्य शक्तिको प्रयोग सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले गर्ने संवैधानिक प्रावधान छ। नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेशको कार्यक्षेत्र अनुसूची-६, ७ र ९ मा उल्लिखित विषयमा निहित छ। सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीनै तहको निर्वाचन सम्पन्न भए पश्चात् नेपाल सरकारको मिति २०७४ साल माघ १० गतेको निर्णयानुसार आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय स्थापना भएको छ।

शान्ति सुरक्षा, विपद् व्यवस्थापन, कानुन, सञ्चारका क्षेत्रमा नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन नियमन, सूचना सङ्कलन, मूल्याङ्कन र सहजीकरण गर्न क्षेत्राधिकारभित्र रही क्रियाशील रहेको छ।

२. दीर्घकालीन सोच

दिगो र भरपर्दो शान्ति सुरक्षा व्यवस्था, विपद् व्यवस्थापन, सञ्चार क्षेत्रको नियमन, नयाँ स्थानीय प्रशासनको सञ्चालन, व्यवस्थापन र समन्वय गर्ने।

३. ध्येय

शान्ति सुरक्षा, अमन-चयन, विपद् व्यवस्थापन, सञ्चार क्षेत्रको नियमन विकास गर्ने।

४. कार्यक्षेत्र

- प्रदेश शान्ति सुरक्षा र सु-व्यवस्था सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन, सूचना सङ्कलन, मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन तथा सङ्घसँगको समन्वय र सहकार्य,
- अतिविशिष्ट व्यक्ति, महत्त्वपूर्ण भौतिक संरचना, संवेदनशील सार्वजनिक स्थल तथा समारोहको सुरक्षा,
- सङ्घीय र प्रदेश सुरक्षा निकायसँगको सम्पर्क, सम्बन्ध, सूचना आदान-प्रदान र समन्वय,
- सङ्घीय कानुन बमोजिम प्रदेश प्रहरी सञ्चालन, व्यवस्थापन र नियमन,
- प्रदेशभित्रको अपराध अनुसन्धान, सूचना सङ्कलन, रोकथाम, नियन्त्रण तथा समन्वय,

- कानुन, न्याय तथा प्रदेश सभा मामिला सम्बन्धी,
- प्रदेश सभामा पेश हुने विधेयक तर्जुमा र प्रमाणीकरण सम्बन्धी,
- अन्तर्राष्ट्रिय सीमा क्षेत्रमा हुने अपराध र गतिविधिको सूचना सङ्कलन, विश्लेषण र उपयोग तथा अन्तर्राष्ट्रिय सीमा सुरक्षामा सहयोग,
- आधारभूत मानव अधिकारको संरक्षण, नागरिक स्वतन्त्रताको रक्षा तथा प्रवर्द्धनमा सहयोग,
- प्रादेशिक कारागार तथा हिरासतको व्यवस्थापन र सुरक्षा, थुनुवा तथा कैदीहरूको मानव अधिकारको संरक्षण र एक प्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा अभियुक्त, थुनुवा वा कैदीको स्थानान्तरण सम्बन्धी,
- सामुदायिक प्रहरी,
- प्रदेशभित्रको सडक सुरक्षा र ट्राफिक व्यवस्थापन,
- प्रदेशभित्र न्यायिक र अर्धन्यायिक निकायले गरेका फैसला कार्यान्वयन,
- प्रदेशभित्रका गैरसरकारी सङ्घ, संस्थाहरुको अभिलेख र समन्वय,
- गुनासो र विवाद व्यवस्थापन,
- सङ्घीय मापदण्ड बमोजिम हातहतियार, खरखजाना तथा विष्फोटक पदार्थको नियमन,
- फौजदारी कार्यविधि कानुनको कार्यान्वयन,
- अपराध तथा यातना पीडितको पुनर्स्थापना र क्षतिपूर्ति,
- निवारक नजरबन्द र स्थान हद सम्बन्धी,
- अन्तर प्रदेश सम्बन्ध,
- सरकारी प्रयोजनका लागि जग्गा अधिग्रहण तथा सम्पत्ति प्राप्ति सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तथा कानुन तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा जग्गा विवाद समाधान,
- स्थानीय प्रशासनको सञ्चालन, व्यवस्थापन र समन्वय,
- पारिवारिक मामिला, विवाह, सम्पत्ति हस्तान्तरण, सम्बन्ध विच्छेद, टुहुरा, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री उत्तराधिकार र संयुक्त परिवार सम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- विपद् व्यवस्थापन, जोखिम न्यूनीकरण र विपद् प्रतिकार्य, प्रादेशिक विपद् कोष स्थापना र सञ्चालन, स्थानीय विपद् कोषमा सहयोग, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन तथा अनुसन्धान, विपद् जोखिम क्षेत्र नक्साङ्कन र बस्ती स्थानान्तरण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- उपाधि, सम्मान तथा विभूषणको सिफारिस,
- प्रदेशस्तरमा सार्वजनिक बिदा, उत्सव, उर्दी आादिको व्यवस्थापन,

- प्रदेशस्तरमा दिगो शान्ति व्यवस्थापन तथा द्वन्द्वबाट पीडित तथा विस्थापित व्यक्तिको पुर्नस्थापन सम्बन्धी,
- सत्यनिरुपण तथा मेलमिलाप र वेपत्ता पारिएका व्यक्ति सम्बन्धी,
- प्रदेशस्तरको विद्युतीय सञ्चार माध्यम सञ्चालन सम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा अनुमति, इजाजत र नवीकरण,
- प्रदेशस्तरमा तारयुक्त र ताररहित ब्रोडब्याण्ड पूर्वाधारको विकास, व्यवस्थापन र नियमन,
- प्रदेशस्तरमा सूचना प्रविधिको प्रवर्द्धन, सूचना प्रविधि पार्कको निर्माण, सञ्चालन र नियमन,
- प्रदेशभित्र टेलिसेन्टर सञ्चालन, व्यवस्थापन र नियमन,
- प्रदेशस्तरका इन्टरनेट सेवा र अनलाइन तथा अन्य प्रविधिमा आधारित सञ्चार माध्यमको दर्ता, अभिलेख, अनुमति, नवीकरण, अनुगमन र नियमन,
- साइवर सुरक्षा अनुगमन,
- छापा सञ्चार माध्यमको दर्ता, अनुमति, आचार संहिता निर्धारण र अनुगमन, अभिलेखाङ्कन, वर्गीकरण, सञ्चालन र नियमन,
- प्रेस सूचना प्रवाह, सूचना सामग्रीको उत्पादन, प्रकाशन र वितरण,
- श्रमजीवी सञ्चारकर्मीहरुको न्यूनतम पारिश्रमिक अनुगमन,
- प्रदेशस्तरीय प्रेस रजिष्ट्रर सम्बन्धी,
- केबुल वितरणको इजाजत, नवीकरण र नियमन,
- सूचनाको हक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- चलचित्र निर्माण, हल सञ्चालन तथा प्रदर्शन अनुमति र नियमन,
- युवा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, युवा वैज्ञानिक प्रोत्साहन,
- खेलकुद सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन, खेलकूद तथा खेलकुद पूर्वाधारको विकास र प्रवर्द्धन,
- खेलकुद प्रशासन र सङ्घसंस्थाको समन्वय र नियमन,
- राष्ट्रिय र प्रादेशिक खेलकुद प्रतियोगिता तथा कार्यक्रम आयोजना र सहभागिता
- सूर्ति, मदिरा र लागु पर्दाथजन्य वस्तुको मापदण्ड नियन्त्रण तथा नियमन,
- अन्य कुनै पनि मन्त्रालयलाई गर्ने भनि स्पष्ट रुपमा नतोकिएको कार्य।

तालिका २४: आन्तरिक मामिला तथ कानुन मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	२५२४८३	१५७८३२	६२.५१
पुँजीगत	४४४१०	२४८३०	५५.९१
जम्मा	**२९६८९३**	**१८२६६२**	**६१.५२**

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट १४: आन्तरिक मामिला तथ कानुन मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

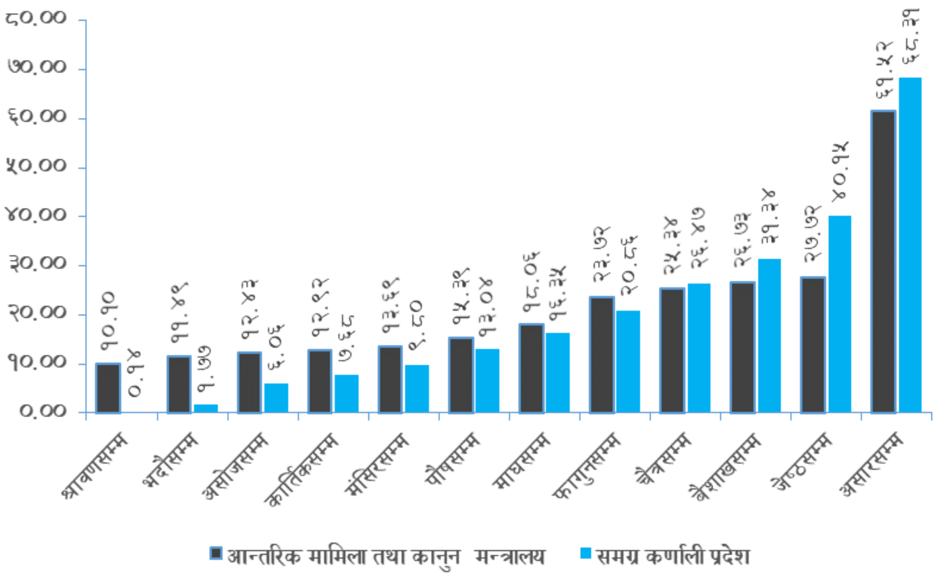

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका २५: आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयको राजस्व सङ्कलनको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	राजस्व शिर्षक	आ.व. २०७८/०७९	आ.व. २०७९/०८०	परिवर्तन (प्रतिशतमा)
१	सरकारी सम्पतिको वहाल	२७	२७	०.००
२	अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँट नहुने रोयल्टी (सञ्चार रोयल्टी र टेलिभिजन दस्तुर)	४०३	४१६	३.२३

क्र.सं.	राजस्व शिर्षक	आ.व. २०७८/०७९	आ.व. २०७९/०८०	परिवर्तन (प्रतिशतमा)
३	आन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१०९	१६६	५२.२९
४	रेडियो एफ.एम. सञ्चालन दस्तुर	१२७४	१२५७	-१.३३
५	बेरुजु	१८	६१५	३३१६.६७
	जम्मा	**१८३१**	**२४८१**	**३५.५०**

स्रोतः *आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय।*

५. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरु

- प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद्को बैठक २ पटक, कार्यकारी समितिको बैठक १० पटक र अन्तर विषयगत समूहको बैठक १२ पटक बसी महत्वपूर्ण निर्णयहरु भएको,
- विपद् व्यवस्थापनको लागि प्रदेशमा ९ वटा विषयगत समूहहरु सक्रिय भइ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाहरु निर्माण भएको,
- विपद् व्यवस्थापन कार्यमा सबै सरकारी तथा विकास साझेदारसँग निरन्तर समन्वय कायम गरिएको,
- जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रका लागि सामग्री खरिद गरी जाजरकोट र रुकुम पश्चिममा हस्तान्तरण गरिएको र अन्य जिल्लामा हस्तान्तरणको प्रक्रियामा रहेको,
- प्राकृतिक प्रकोप एवम् विपद् जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम, सेमुलेसन अभ्यास लगायतका कार्यहरु सम्पन्न भएको,
- कालिकोट, जाजरकोट, हुम्ला, दैलेख, मुगु, जुम्ला लगायत जिल्लाका बाढी, हिमपहिरो तथा अग्नी पीडितलाई हवाई तथा स्थल मार्गबाट उद्धार तथा राहत वितरण गरिएको,
- विपद् पीडित परिवारलाई प्रति मृतक रु. २ लाखका दरले सामूहिक विपद् जोखिम दुर्घटना बिमा रकम वितरण गरिएको। आ.व. २०७९/०८० मा पेश भएका कुल ६४ निवेदन मध्ये ५२ जनाको भुक्तानी भएको,
- विपद् पीडित राहत वितरण सम्बन्धी कार्यविधि बमोजिम रु. १ करोड ७० लाख राहत वापतको रकम जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोषमा पठाई नागरिककाबिच प्रदेश सरकारको उपस्थिति प्रत्याभूत गरिएको,
- कर्णाली प्रदेशको विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०८० स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा रहेको। यसले विपद् व्यवस्थापनमा सबै निकायको भूमिका स्पष्ट गरेको,

- विपद् साहसिक पुरस्कारबाट ३ जना सुरक्षाकर्मीलाई पुरस्कृत गरिएको,
- विपद गोदाम घर निर्माण भइ राहत तथा उद्धार सामग्रीहरुको भण्डारण र व्यवस्थापपन प्रक्रिया अघि बढाइएको,
- जेलमा रहेका कैदीबन्दीहरुका लागि दैलेख जिल्लामा मनोसमाजिक परामर्श कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको,
- घाइते अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई जीवन निर्वाह भत्ता र सहिद वा वेपत्ता पारिएका परिवारका हकवालालाई सहिद स्मृति भत्ता वितरण सम्बन्धी निर्देशिका जारी भइ स्थानीय तह मार्फत क्रमशः १ हजार ४ सय २९ र २ हजार ८३ जनाका लागि भत्ता रकम अख्तियारी पठाइएको। यसबाट लामो समय थाती रहेको द्वन्द्व पीडित घाइते अपाङ्ग जीवन निर्वाह भत्ता र सहिद स्मृति भत्ता सम्बन्धी विषय टुङ्गिएको,
- प्रदेशभित्र रेडियो, टेलिभिजन, पत्रपत्रिका र अनलाइन समेत ९१ वटा सञ्चार माध्यमसँग सम्झौता गरी लोककल्याणकारी विज्ञापनमार्फत आम नागरिकलाई सुसूचित गराइएको,
- मध्यपश्चिम विश्वविद्यालयसँग सम्झौता गरी स्नातकोत्तर तहका लागि पत्रकारिता छात्रवृत्ति कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको,
- पत्रकार कल्याण कोषमा आ.व. २०७९/०८० मा रु. ५ लाख र हालसम्म रु. २५ लाख अनुदान प्रदान गरिएको,
- कर्णाली प्रदेश पत्रकारिता पुरस्कारबाट ३ जना पत्रकार पुरस्कृत गरिएको,
- विधेयक, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिकाको मस्यौदाउपर विभिन्न मन्त्रालयलाई ६८ वटा राय सहितको सहमति प्रदान गरिएको र ५५ अङ्क राजपत्र प्रकाशन भएको,
- स्थानीय न्यायिक समितिको कामकारवाही सम्बन्धमा मुगुको छायाँनाथ रारा नगरपालिकामा अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरिएको,
- गण्डकी प्रदेश र सुदुरपश्चिम प्रदेशमा विपद् व्यवस्थापन र कानुन निर्माण सम्बन्धी अन्तर प्रदेश अनुभव आदानप्रदान कार्यक्रम सम्पन्न भएको,
- मुगुको कर्णाली माध्यमिक विद्यालय र महाकाली माध्यामिक विद्यालयमा मानव अधिकार सम्बन्धमा सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको,
- खेलकुद ऐन (पहिलो संशोधन) विधेयक र कर्णाली प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान विधेयक गरी दुई वटा विधेयक सभामा दर्ता गरिएको।

६. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखा परेका समस्या

- दरबन्दी अनुसार जनशक्तिको अभाव
- संस्थागत स्मरण (अभिलेखीकरण) कमजोर,

- मन्त्रालयको कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न जिल्लामा आफ्नै संयन्त्र/सम्पर्क व्यक्ति नहुनु,
- सङ्घीय कार्यालय र स्थानीय तहमार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन गराउँदा सम्बन्धित सङ्घीय मन्त्रालयको सहमति प्राप्तिमा कठिनाई,
- सरकारका तीन तहबिच अधिकार क्षेत्र र जिम्मेवारीका सम्बन्धमा साझा बुझाई नहुनु,
- विपद् व्यवस्थापन कोषमा पर्याप्त बजेट नहुनु।

७. तत्काल गर्नुपर्ने सुधारका क्षेत्रहरु

- मन्त्रालयमा दरबन्दी अनुसार जनशक्ति आपूर्ति गर्ने,
- स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्यलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने,
- कर्मचारी प्रोत्साहनलाई प्राथमिकता दिनु पर्ने,
- आर्थिक वर्षको सुरुमा नै आवश्यक कानुन र कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा लैजानु पर्ने।

३.१० भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान लागू हुनुपूर्व भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात, सहरी विकास मन्त्रालय र सो अन्तर्गतका संरचनाहरूबाट सम्पादन हुँदै आएका कार्यक्रमहरू संविधान लागू भएपछि सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट सम्पादन हुनुपर्ने संवैधानिक व्यवस्था छ। उक्त व्यवस्था अनुसार प्रदेशस्तरका परिवहन, लोकमार्ग, प्रदेश सरकारी कार्यालयहरूको भौतिक व्यवस्थापन यस मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको छ। साथै सङ्घ र प्रदेशको साझा अधिकारको सूची, सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको सूची, कर्णाली प्रदेश सरकारद्वारा स्वीकृत प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ (संशोधित २०७८ समेत) मा उल्लिखित कार्यहरू यस मन्त्रालयको कार्य जिम्मेवारीमा राखिएको छ। उक्त नियमावली अनुसार प्रदेशस्तरको प्रदेश लोकमार्ग तथा यातायात, प्रदेशस्तरका सरकारी कार्यालयहरूको भौतिक व्यवस्थापन र निर्माण, सहरी विकास योजना तर्जुमा तथा पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन, मर्मत सम्भार लगायतका विषयको आवश्यक नीति, कानुन, गुरुयोजना, योजना निर्माण, मापदण्ड तयारी कार्य यस मन्त्रालयद्वारा सम्पादित हुनेछ। यस्ता भौतिक पूर्वाधारसँग सम्बन्धित आयोजनाहरूको निर्माण, सञ्चालन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, मर्मत-सम्भार एवम् आवश्यक समन्वय र नियमन, अध्ययन, अनुसन्धान लगायत मार्ग निर्देशनको कार्य यस मन्त्रालयबाट सम्पादन हुन्छन्।

२. दीर्घकालीन सोच

- सडक पूर्वाधार र यातायातको विकास मार्फत् प्रदेशमा रहेका बस्तीमा पहुँच अभिवृद्धि गरी आर्थिक समृद्धि हाँसिल गर्ने,
- प्रतिस्पर्धी, सर्वसुलभ, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात प्रणालीको विकास र व्यवस्थित सहरीकरण मार्फत् दिगो आर्थिक सामाजिक समृद्धि हुने,
- सुरक्षित र सुविधायुक्त एकीकृत आवास तथा बस्ती विकास मार्फत् दिगो विकास गर्ने।

३. ध्येय

- सडक सञ्जालको सन्तुलित विकास तथा विस्तार गरी कनेक्टिभिटी वृद्धि गर्ने
- वातावरणमैत्री, कम खर्चिलो, सुरक्षित र दिगो सडक पूर्वाधारको विकास एवम् विस्तार, भरपर्दो यातायात व्यवस्था र सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गरी आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार गर्ने,
- सङ्घ र प्रदेशहरू, प्रदेश र प्रदेशहरू, प्रदेश र स्थानीय तहबिचको सडक पूर्वाधार विकासको माध्यमद्वारा पहुँच स्थापना र अभिवृद्धिमार्फत् सेवा प्रवाहको गुणस्तर कायम गरी व्यापारिक सम्बन्ध विस्तार गर्नु,

- सडक पूर्वाधारको उचित मर्मत सम्भार र संरक्षण गरी सहज सवारी आवागमनको सुनिश्चितता गर्ने,
- यातायात सेवालाई प्रतिस्पर्धी, सर्वसुलभ, भरपर्दो, सुरक्षित र अनुशासित बनाई आवागमन र ढुवानीलाई सहज बनाउने,
- विपद् प्रतिरोधी, मानव केन्द्रित, सुरक्षित, आर्थिक रूपमा गतिशील, स्वच्छ, सफा र व्यवस्थित शहर निर्माण गर्ने,
- शहरको योजना, निर्माण, व्यवस्थापन, सुधार तथा विस्तारका लागि प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि र सहरी पूर्वाधार सुशासनको संस्थागत विकास गर्ने,
- सबै आय वर्गका जनताको निम्ति उपयुक्त, सुरक्षित, वातावरणमैत्री, आधारभूत सुविधा सम्पन्न आवास निर्माण गर्ने,
- भवन निर्माणमा उपयुक्त आधुनिक प्रविधि र स्थानीय वास्तुकलाको मिश्रणबाट नयाँ निर्माण सामग्रीको प्रयोग समेतलाई प्रोत्साहन गरी सुरक्षित, टिकाउ, सुलभ र किफायती भवनहरूको निर्माण गर्ने,
- एकीकृत सरकारी भवन डिजाईन, निर्माण, प्रयोग तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धमा एकद्वार नीति सहित भवन क्षेत्रको संस्थागत तथा कानुनी संरचनाको सुधार गर्ने।

४. कार्यक्षेत्र

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ (संशोधन २०७८) बमोजिम मन्त्रालयले सम्पादन गर्नु पर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन् :

- प्रदेशस्तरको यातायात सम्बन्धी नीति, कानुन मापदण्ड र योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, अध्ययन अनुसन्धान र नियमन,
- प्रदेशभित्रको सवारी दर्ता र नवीकरण, चालक अनुमति र नवीकरण,
- प्रदेशभित्र सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, मापदण्ड, गुणस्तर र भाडा दर निर्धारण र अनुगमन तथा नियमन,
- वातावरणमैत्री, अपाङ्गमैत्री र लैङ्गिकमैत्री यातायात प्रणालीको प्रवर्द्धन,
- प्रदेश तहमा यातायात सुरक्षा र सवारी प्रदुषण नियन्त्रण सम्बन्धी योजना निर्माण र कार्यान्वयन,
- रज्जुमार्ग, जलमार्ग, लगायतका वैकल्पिक यातायात प्रविधिको प्रवर्द्धन, सम्भाव्यता अध्ययन, आयोजना कार्यान्वयन, सञ्चालन र व्यवस्थापन,
- प्रदेश लोकमार्ग सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा र निर्माण, स्तरोन्नति, मर्मत सम्भार, तथ्याङ्क व्यवस्थापन, सडक प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान, यातायात सुरक्षा, कार्यान्वयन र नियमन,

- प्रदेशस्तरका सरकारी कार्यालयहरुको भौतिक व्यवस्थापन र निर्माण सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशभित्रको सहरी विकास योजना तर्जुमा, सहरी पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन, मर्मत सम्भार र आवास तथा भवन सम्बन्धी योजनाहरुको कार्यान्वयन र मार्ग निर्देशन,
- प्रदेशभित्र उपयुक्त भवन निर्माण प्रविधिको प्रवर्द्धन,
- प्रदेशस्तरमा राष्ट्रिय भवन संहिताको कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशको राजधानी र प्रादेशिक सहरको विकास, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, संयोजन र पूर्वाधार निर्माण,
- सुरक्षित बसोवास र जग्गा एकीकरण सम्बन्धी नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन।

तालिका २६: भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	२५१४५८	१७८५०६	७१
पुँजीगत	१०६६९५००	५९५४२५९	५५.८१
जम्मा	**१०९२०९५८**	**६१३२७६५**	**५६.२०**

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट १५: भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

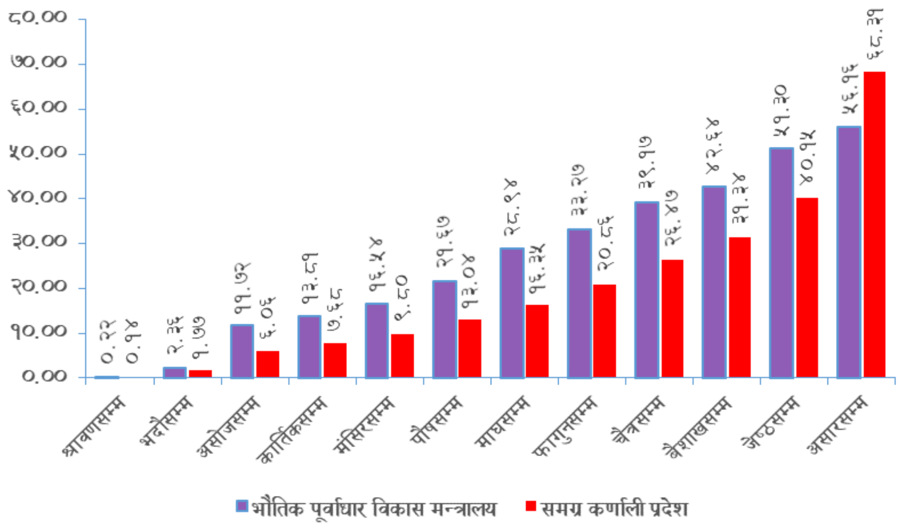

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

५. बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू

- दरबन्दी अनुसार कर्मचारी पदपूर्ति हुन नसक्नु,
- सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबिचमा समन्वयको कमिले दोहोरोपना (Duplication) हुने र कार्यान्वयन गर्न जटिलता उत्पन्न भएको,
- स्पष्ट कार्यविधिको अभाव तथा अन्तरमन्त्रालय समन्वयको अभावले गर्दा बजेट कार्यान्वयनमा समस्या भएको छ जस्तो राष्ट्रिय निकुञ्ज सम्बन्धी कार्यविधिमा भएको अप्ठ्याराहरु,
- बहुवर्षीय आयोजनाहरुमा स्रोत सुनिश्चितता गरेको रकमलाई भन्दा नयाँ आयोजनाहरुमा रकम विनियोजन गर्ने प्रवृत्ति,
- योजना निर्माण प्रणाली बैज्ञानिक नभएकाले अत्यधिक टुक्रे योजनाका कारण काम गर्नमा समस्या,
- वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृतिको प्रक्रिया पूरा नगरी खरिद प्रक्रियामा गएका आयोजनाहरूको कारण निर्माण कार्यमा व्यवधान हुनु। मन्त्रालयमा वातावरण सम्बन्धी विज्ञ कर्मचारीको अभावका कारण वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृतिमा ढिलाइ,
- निर्माण व्यवसायीहरूले कामको सम्झौता गर्ने तर काम नगर्ने प्रवृत्तिले गर्दा काममा प्रगति कम हुने, आयोजनाहरू रुग्ण हुँदै जाने,
- योजना निर्माण तथा कार्यान्वयनका लागि प्रादेशिक नीति तथा ऐन (सडक ऐन, यातायात ऐन, झोलुङ्गे पुल रणनीति तथा प्रादेशिक सडक गुरुयोजना) को अभाव,
- यातायात कार्यालय सम्बन्धी EDL VRS system मा समय समयमा समस्या हुनु।

६. समीक्षा अवधिमा सम्पादित मुख्य कार्यहरु

- सुर्खेतस्थित झ्यान-झ्याने खोलामा सडक पुल निर्माण सम्पन्न भएको,
- सवारी चालक अनुमतिपत्रको प्रयोगात्मक परीक्षा सञ्चालनको लागि ट्रायल सेन्टर निर्माणको लागि सम्झौता भइ साइट मोविलाइजेसन भएको,
- समीक्षा अवधिसम्म ९६ वटा जनता आवास तथा २९ वटा विपन्नको घर निर्माण कार्य सम्पन्न भएको,
- प्रदेश मन्त्रालय तथा निकायहरूलाई एउटै परिसरभित्र रहने गरी एकीकृत प्रशासनिक भवन निर्माणको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययनको कार्य सम्पन भएको छ। भवन निर्माणलाई बहुवर्षीय आयोजनाको रूपमा प्रक्रिया अघि बढाइएको,
- विभिन्न जिल्लामा बाढीको कारण क्षति भएका सडकहरूको तत्काल मर्मत गरी यातायात सेवा सुचारु गर्ने कार्य गरिएको,

- कर्णाली प्रदेशमा झोलुङ्गे पुल सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था नभएको सन्दर्भमा यसको योजना, छनोट तथा निर्माण कार्यमा एकरूपता तथा सहजता ल्याउने उद्देश्यले झोलुङ्गे पुल रणनीतिको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरिएको,
- सिंजा आवासीय तालिम केन्द्रको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयारीको लागि परामर्शदाता छनोट गर्ने प्रयोजनका लागि प्रारम्भिक कार्यसूची तयार भएको,
- विभिन्न आयोजनाहरूको लागत अनुमान स्वीकृति, साइट भेरिफिकेशन, वोलपत्र स्वीकृति लगायतका कार्यहरू सम्पन्न गरिएको,
- प्रदेश सुशासन केन्द्रको नक्सा, डिजाइन, लागत अनुमान लगायतका कागजात तयार गरिएको,
- प्रादेशिक सडक गुरुयोजना अद्यावधिक गर्ने कार्य भइरहेको,
- आ.व. २०७८/०७९ मा भुक्तानी हुन नसकेका आयोजनाहरूको विवरण सङ्कलन गरी बजेटको व्यवस्थापन गरिएको,
- सवारी साधनहरूमा इम्बोष्ड नम्बर राख्ने कार्यको पूर्वतयारी गरिएको।

तालिका २७: भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालयबाट भएका भौतिक निर्माण सम्बन्धी विवरण

विवरण	आ.व. २०७७/०७८	आ.व. २०७८/०७९	आ.व. २०७९/०८०	कुल जम्मा
सडक निर्माण तर्फ (कि.मि.)				
क. कालोपत्रे/पक्की	३३.०२	१५.९	३०.०३	७८.९५
ख. ग्राभेल/खण्डस्मिथ	२००.६	११३.१	१२०.३	४३४
ग. माटे	१२११.८७	५८९.१३	६२३.१	२४२४.१
घ. अन्य: सडक स्तरोन्नति, नाला निर्माण आदि	४५.६५	४१.३८	१२९.२५	२१६.२८
पुल निर्माण तर्फ (संख्या)				
क. झोलुङ्गे पुल निर्माण	८	९	३८	५५
ख. सडक पुल निर्माण	९	८	५	२२
सार्वजनिक भवन तर्फ (संख्या)	३	०	५	८
जनता आवास तर्फ (संख्या)				
क. जनता आवास (सङ्घ)	१२५४	९८२	२५३	२४८९
ख. जनता आवास (प्रदेश)	०	९३	१९८	२९१

विवरण	आ.व. २०७७/०७८	आ.व. २०७८/०७९	आ.व. २०७९/०८०	कुल जम्मा
विपन्नको घर कार्यक्रम तर्फ (संख्या)	०	१०१	१४०	२४१
निर्वाचन क्षेत्र पूर्वाधार विकास कार्यक्रम तर्फ (संख्या)				
क. भवन	३५	५७	८७	१७९
ख. सडक	८	२६	६५	९९
ग. विद्युतीय संरचना	०	२	५	७
घ. तटबन्धन तथा बाँध निर्माण	०	९	३०	३९
ङ. सिंचाइ आयोजना	१४	२३	३१	६८
च. खानेपानी आयोजना	५	९	२७	४१
छ. अन्य	८	१९	१०५	१३२

स्रोतः *भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय।*

तालिका २८: पूर्वाधार विकास निर्देशनालय/कार्यालय मार्फत आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ र २०७९/८० मा जिल्लागतरुपमा कुल राजस्व सङ्कलनको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	मन्त्रालय/कार्यालयको नाम	आ.व. २०७८/०७९	आ.व. २०७९/०८०	परिवर्तन (प्रतिशतमा)
१	पूर्वाधार विकास निर्देशनालय, सुर्खेत	७८०३	५८७६	-२४.७०
२	पूर्वाधार विकास कार्यालय, जाजरकोट	२६११	४५५	-८२.५७
३	पूर्वाधार विकास कार्यालय, डोल्पा	२०८३	३५६	-८२.९१
४	पूर्वाधार विकास कार्यालय, रुकुम पश्चिम	२०८८	१७९५	-१४.०३
५	पूर्वाधार विकास कार्यालय, कालिकोट	३८४	३३९०	७८२.८१
६	पूर्वाधार विकास कार्यालय, जुम्ला	३२८	४८६	४८.१७
७	पूर्वाधार विकास कार्यालय, मुगु	१३६९	२२२	-८३.७८
८	पूर्वाधार विकास कार्यालय, दैलेख	१९८९	६११५५	२९७४.६६
९	पूर्वाधार विकास कार्यालय, सल्यान	२८२५	३५६५	२६.१९
१०	पूर्वाधार विकास कार्यालय, हुम्ला	६३२६	१२७९	-७९.७८
११	यातायात व्यवस्था कार्यालय, सुर्खेत	२१३०८३	२५६६४८	२०.४५
१२	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, जुम्ला	१४७८४	१५५४५	५.१५

क्र. सं.	मन्त्रालय/कार्यालयको नाम	आ.व. २०७८/०७९	आ.व. २०७९/०८०	परिवर्तन (प्रतिशतमा)
१३	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, रुकुम पश्चिम		३९९०	
१४	सडक कार्यालय, रुकुम पश्चिम		३१८	
१५	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय, सुर्खेत	६६		
	जम्मा	**२५५७३९**	**३५५०८०**	**३८.८४**

***स्रोत:** भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय।*

तालिका २९: यातायात कार्यालयहरुबाट आ. व. २०७९/०८० मा भएको सवारी दर्ता सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सवारी साधनको प्रकार	सुर्खेत	जुम्ला	रुकुम पश्चिम (चौरजहारी)
१	बस/मिनी बस/मिनी ट्रक	३०२	०	०
२	ट्र्याक्टर/पावर ट्रेलर	६२	०	२
३	कार/जिप/पिकअप/माइक्रोबस	११८	३	१०
४	मोटरसाइकल/स्कुटर/मोपेड	२११३	४०४	७०
५	टेम्पो/रिक्सा	३७०	२१	१
	जम्मा	**२९६५**	**४२८**	**८३**

***स्रोत:** भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय।*

३.११ सामाजिक विकास मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि

नेपाल सरकारको मिति २०७४/१०/१० को निर्णय अनुसार सामाजिक विकास मन्त्रालय स्थापना भएको छ। प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७६/०५/०६ को निर्णय अनुसार यस मन्त्रालय अन्तर्गत जम्मा ५२ जनाको स्थायी दरबन्दी स्वीकृत भई प्रदेश रा.प. प्रथम सचिवको नेतृत्वमा ५ महाशाखा र १२ शाखा रहेको मन्त्रालयको संगठन संरचना अनुसार मन्त्रालयको कार्य सञ्चालन सुचारु भएको छ। यस मन्त्रालय अन्तर्गत स्वास्थ्य सेवा निर्देशनालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय, मानव संसाधन विकास केन्द्र, प्रदेश अस्पताल, २ वटा जनस्वास्थ्य सेवा कार्यालयहरू, ८ वटा स्वास्थ्य सेवा कार्यालयहरू, ९ वटा सामाजिक विकास कार्यालयहरू, प्रदेश संग्रहालय तथा अभिलेखालय, मेहेलकुना अस्पताल र १० वटा आयुर्वेद औषधालयहरु, प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र, प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला र प्रदेश खेलकुद विकास परिषद् रहेका छन्।

२. दीर्घकालीन सोच

- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच पुर्‍याई स्वस्थ र सक्षम नागरिक तयार गर्ने,
- शिक्षामा सबैको पहुँच र गुणस्तर अभिवृद्धि गरी मानव पुँजीको विकासबाट आर्थिक र सामाजिक रुपान्तरण गर्ने,
- विकासमा युवा सहभागिता बढाउने र दक्ष सीपयुक्त र उत्पादनमुलक मानव संसाधनको विकासबाट स्वरोजगारको अवस्था सिर्जना गर्ने।

३. ध्येय

- स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरीय सहित सबैको पहुँच पुर्‍याउने,
- शिक्षाको विकास र प्रवर्द्धनमार्फत् मानव पुँजीको विकास,
- विकासका कार्यक्रमहरूमा युवा सहभागिता, दक्ष सीपयुक्त र उत्पादनमूलक मानव संसाधनको विकास।

४. कार्यक्षेत्र

- शिक्षा तथा मानव संसाधन,
- स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या,
- सरसफाई,

- महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक तथा सामाजिक सुरक्षा,
- युवा तथा खेलकुद,
- भाषा, धर्म तथा संस्कृति,
- श्रम तथा रोजगार
- पोषण, खानेपानी तथा सरसफाइ।

कर्णाली प्रदेश सरकार कार्य विभाजन नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्-

- प्रदेशस्तरको विश्वविद्यालय तथा उच्च शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- शैक्षिक परामर्श सेवाको मापदण्ड निर्धारण, अनुमति तथा नियमन,
- प्रदेशस्तरमा पुस्तकालय, संग्रहालय, अभिलेखालय सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रादेशिक शिक्षा, प्राविधिक तथा व्यवसायिक तालिम र छात्रवृत्ति सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन तथा पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री निर्माण, उत्पादन र वितरण,
- प्रदेशस्तरको मानव संसाधनको आवश्यकता प्रक्षेपण तथा शैक्षिक योजना निर्माण र कार्यान्वयन,
- प्रदेशस्तरमा विद्यालय तहको शिक्षकको सेवा शर्त, योग्यता, क्षमता र शिक्षक व्यवस्थापनको मापदण्ड निर्धारण र नियमन,
- माध्यमिक तहको परीक्षा व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा प्राज्ञिक अनुसन्धान तथा शैक्षिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन,
- स्वास्थ्य सेवा तथा पोषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशस्तरमा आवश्यक पर्ने प्रर्वद्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक तथा पुनर्स्थापनात्मक स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन,
- स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी प्रदेश स्तरीय प्राज्ञिक, व्यवसायिक र पेसागत सङ्घसंस्थाको दर्ता, सञ्चालन अनुमति र नियमन,
- प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर निर्धारण, अनुगमन र नियमन,
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम औषधीजन्य तथा स्वास्थ्य प्रविधि सम्बन्धी सामग्रीको उत्पादन तथा सञ्चय, अधिकतम खुद्रा मूल्य निर्धारण, अन्तिम बिसर्जन, गुणस्तर तथा माप दण्ड निर्धारण र त्यस्ता सामग्री उत्पादन गर्ने उद्योगको दर्ता, सञ्चालन, अनुमति र नियमन,

- राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र, उपचार केन्द्र र अन्य स्वास्थ्य संस्था तथा प्रयोगशालाको दर्ता, सञ्चालन, अनुमति र नियमन,
- खानेपानी, ध्वनि र हावाको गुणस्तर अनुगमन तथा लेखाजोखाको ढाँचा निर्माण एवम् गुणस्तरको मापदण्ड निर्धारण र कार्यान्वयन,
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम स्वास्थ्य बिमा लगायतका सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्थापन तथा नियमन,
- प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य क्षेत्रको मानव स्रोत विकास र व्यवस्थापन,
- औषधी निगरानी (Pharmacy vigilance), औषधीको उचित प्रयोग र सुक्ष्म जीवनिरोधक प्रतिरोध (Antimicrobial Resistance) न्यूनीकरण,
- खोप र परिवार नियोजन,
- संवेदनशील औषधी तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्री खरिद तथा आपूर्ति व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान तथा सूचना प्रणाली, स्वास्थ्य लेखा पद्धतिको संस्थागत व्यवस्थापन, सूचना प्रवाह,
- प्रदेशस्तरीय जनस्वास्थ्य निगरानी (पब्लिक हेल्थ सर्भेलेन्स) व्यवस्थापन,
- सूर्ती, मदिरा र लागु पदार्थजन्य वस्तुको मापदण्ड, नियन्त्रण तथा नियमन,
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा आपत्कालीन अवस्था, विपद्, महामारी व्यवस्थापन, आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह, आपतकालीन अवस्थाका लागि औषधी तथा औषधी जन्य सामग्रीको प्रादेशिक बफर स्टक व्यवस्थापन,
- सरूवा तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम,
- राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन,
- स्वास्थ्यजन्य फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन,
- आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका अन्य प्रचलित परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवा सम्बन्धी प्रदेशस्तरीय मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन,
- जनसङ्ख्या, बसाइसराइ र परिवार नियोजन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, अध्ययन तथा अनुसन्धान, सूचना प्रणालीको स्थापना र सञ्चालन, क्षमता अभिवृद्धि र राष्ट्रिय संस्थाहरुसँगको सम्पर्क र समन्वय,
- महिला हक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- लैङ्गिक हिंसा, मानव बेचबिखन तथा ओसार-पसार सम्बन्धी नीति तथा कार्ययोजना तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा अन्तराष्ट्रिय सन्धि, सम्झौता र प्रतिवद्धताको कार्यान्वयन, निरोधात्मक र संरक्षणात्मक उपाय र पुनर्स्थापन,

- महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान,
- लैंगिक उत्तरदायी बजेट र लैङ्गिक परीक्षण,
- बालबालिकाको हक-हित संरक्षण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, अध्ययन, अनुसन्धान, बालमैत्री शासकीय प्रवन्ध र सेवा प्रवाह, बाल उद्धार कोष व्यवस्थापन र बाल सुधार तथा पुनर्स्थापना,
- प्रदेशस्तरमा ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अशक्त, बालबालिका र महिला सम्बन्धी कार्यहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन,
- समाज कल्याण र सङ्घ-संस्था सम्बन्धी कार्यहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन,
- लोपोन्मुख, सीमान्तकृत, गरिब, जेष्ठ नागरिक लक्षित आवास सम्बन्धी नीति, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्डको निर्माण तथा कार्यान्वयन, कोष व्यवस्थापन, नियमन, राष्ट्रिय र प्रादेशिक निकाय तथा सङ्घ-संस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य,
- प्रदेशभित्र रोजगारी प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तथा मापदण्ड तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र स्थानीय सरकारसँग समन्वय,
- विश्व-सम्पदा सूचीमा परेका स्मारक र पुरातात्विक महत्वका स्थल संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी,
- भाषा, लिपि, संस्कृति, ललितकला र धर्मको संरक्षण र प्रयोग सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् कला र वास्तुकलात्मक दृष्टिकोणले महत्व बोकेका प्रादेशिकस्तरका दरबारहरुको संरक्षण, सम्भार, अध्ययन, अनुसन्धान तथा व्यवस्थापन,
- प्रादेशिकस्तरमा संग्रहालयको स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरका पुरातात्विक महत्वका स्थल, ऐतिहासिक र धार्मिक सांस्कृतिक सम्पदा, प्राचिन स्मारक, संग्रहालय, सास्कृतिक धरोहर सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन एव संरक्षण, सम्भार, अध्ययन, अनुसन्धान, उत्खनन् तथा पुनर्निर्माण,
- धर्म, परम्परा र गुठी अन्तर्गत चलिआएका विभिन्न जात्रा, पर्वहरुको सञ्चालन र व्यवस्थापन,
- संस्कृतिको विकास सम्बन्धी नीति तथा कानुन तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- रोजगार प्रवर्द्धन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,

- श्रमिक एवम् श्रमिकको सामाजिक सुरक्षा तथा ट्रेड युनियन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- श्रमशक्ति, श्रम बजार सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र श्रम शक्ति योजना,
- औद्योगिक विवाद समाधान, श्रम सम्बन्धमा सुधार र न्यायिक निरुपण,
- कार्यस्थल सुरक्षा, कारखाना निरीक्षण तथा नियमन।

तालिका ३०: सामाजिक विकास मन्त्रालयको आ.व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शिर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	३३३५३०६	२३०९६२७	६९.२५
पुँजीगत	२५५९८३४	२०८३७७५	८१.४०
जम्मा	**५८९५१४०**	**४३९३४०२**	**७४.५३**

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।

चार्ट १६: सामाजिक विकास मन्त्रालयको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

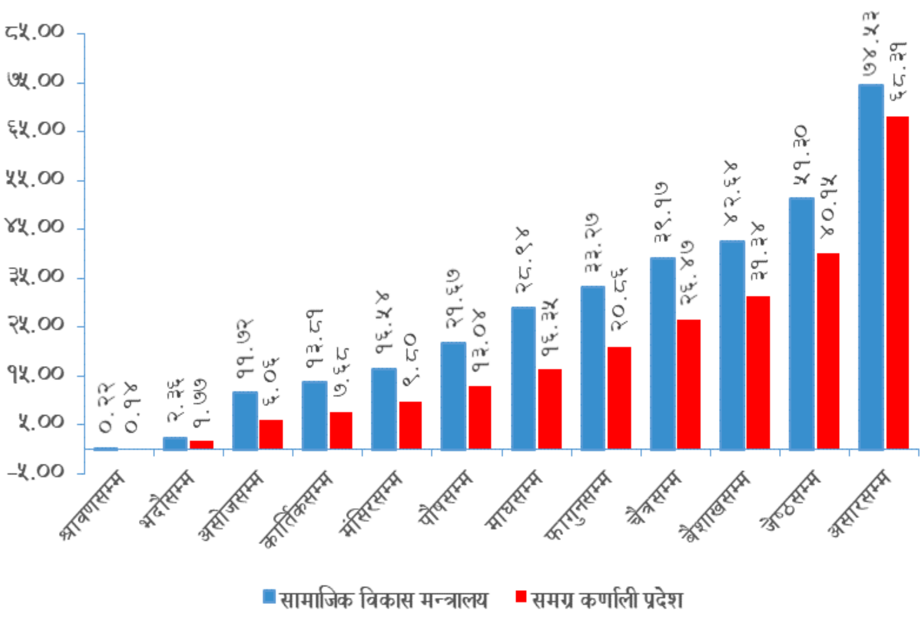

स्रोतः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।

तालिका ३१ः सामाजिक विकास मन्त्रालयको बहुवर्षीय आयोजनाहरुको प्रगति विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	कार्यक्रम	कूल लागत	आयोजना सम्पन्न हुनुपर्ने आर्थिक वर्ष	आ. व. २०७९/०८० मा विनियोजित बजेट	आ. व. २०७९/०८० मा खर्च	चालु आ.व.मा खर्च प्रतिशत	भौतिक प्रगति (प्रतिशतमा)
१	डोल्पा अस्पताल	२०७०००	२०७९/०८०	९१९००	९१६४६	९९.७२	९५
२	सल्यान अस्पताल	१५७४००	२०७९/०८०	१०००००	६८७७०	६८.७७	५०
३	रूकुम अस्पताल	२०९१००	२०७९/०८०	१०६०००	६२९०४	५९.३४	६०
४	हुम्ला अस्पताल	२९६७००	२०७९/०८०	१०००००	६५६३८	६५.६४	५०
५	दैलेख अस्पताल	१९२४००	२०७९/०८०	१००१७०	३६७१९	३६.६६	५०
६	प्राविधिक वि. सल्यान	४०३००	२०७९/०८०	१८५००	१८४५७	९९.७७	६०
७	प्रदेश रङ्गशाला	१५९००	२०८०/०८१	६४००००	६३९९००	९९.९८	७०
८	प्रदेश अस्पताल	१८३००००	२०८१/०८२	३५२५००	२०१५७९	५७.१९	५

***स्रोतः** समाजिक विकास मन्त्रालय।*

५. बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका चुनौती

- स्वीकृत दरबन्दी तेरिज अनुसारका कर्मचारी पदपूर्ति नहुँदा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा कठिनाई देखिएको,
- भवन निर्माण योजनामा परेका कतिपय विद्यालयको भवन निर्माणको लागि बजेट न्यून हुनु, जग्गा उपलब्ध नहुनु तथा विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन हुन नसकी योजना कार्यान्वयन हुन नसकेको,
- स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको लागि भवन, मेशिनरी औजार तथा विशेषज्ञ चिकित्सकको कमी,
- अत्यावश्यक औषधी आपूर्ति व्यवस्थापनमा समस्या,
- बैङ्क खाता छोरीको सुरक्षा जीवन भरीको र सुत्केरी पोषण कोसेली कार्यक्रमका लागि स्थानीय तहमा पठाएको नपुग रकम भुक्तानीमा समस्या रहेको,
- क्रियाकलापहरुको प्रभावकारी अनुगमन, सुपरीवेक्षण हुन नसक्नु,
- कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयनमा स्थानीय तहसँग प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य हुन नसक्नु, मातहतका खर्च केन्द्रहरुबाट बेरुजु फछ्र्यौटमा उदासिनता,
- सबै स्थानको लागि एउटै किसिमको बजेट विनियोजनले गर्दा दुर्गम स्थानमा विद्यालय भवन निर्माणको लागि बजेट अपर्याप्त भएको,

- आर्थिक वर्षको सुरूमा बजेटको बढ्दो माग र अन्त्यमा न्यून प्रगतिको प्रवृत्ति।
- आर्थिक वर्षको सुरूदेखि नै बजेट मागको बढ्दो चाप र रकमान्तरका लागि मातहतका कार्यालयबाट अनुरोध भइरहने,
- स्थानीय तह र विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूबाट बजेट तथा कार्यक्रमको माग उच्च तर स्रोत (बजेट र सोको सिलिङ) न्यून हुनु,
- मन्त्रालयको बहु-विधागत कार्यक्षेत्र, कार्य सम्पादनको समन्वय र प्रतिवेदन प्राप्तिमा कठिनाई,
- तथ्य, माग, अध्ययन तथा आवश्यकतामा आधारित योजना तर्जुमाको अभ्यास पर्याप्त हुन नसक्नु,
- एउटै आ.व. मा विद्यालय भवन निर्माण कार्य सम्पन्न हुन नसक्दा विद्यालयको खातामा बाँकी रकम पठाउनुपर्ने बाध्यता भइ बेरूजुको मात्रामा बढोत्तरी हुने अवस्था रहेको,
- सबै स्थानको लागि एउटै किसिमको बजेट विनियोजनले गर्दा दुर्गम स्थानमा विद्यालय भवन निर्माणको लागि बजेट अपर्याप्त भएको,
- अस्पतालहरूमा चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूको अपर्याप्तता, विशेषज्ञ चिकित्सकहरूको अभाव,
- मातहतका अस्पताल र कार्यालयहरूमा एम्बुलेन्स, शववाहन, सवारी साधन तथा उपकरणहरूको प्रभावकारी व्यवस्था हुन नसक्नु,
- कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयनमा स्थानीय तहहरूसँग प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य हुन नसक्नु, मातहतका खर्च केन्द्रहरूबाट बेरूजु फछ्र्यौटमा उदासीनता।

६. समीक्षा अवधिमा सम्पादित प्रमुख कार्यहरू

- कोभिड-१९ लगायतका महामारी नियन्त्रित अवस्थामा रहेको, संक्रमण नगण्य एवम् मृत्यु शुन्य भएको,
- आ.व. २०७९/०८० मा कर्णाली प्रदेश भित्र ८१ वटा स्कूल भवन तथा ३१२ कोठा निर्माण भएको र हालसम्म ५६६ वटा भवन तथा २०४५ वटा कक्षा कोठा निर्माण भएको,
- खोप, सुरक्षित मातृत्व, पोषण, रोग तथा महामारी नियन्त्रणको अवस्थामा सुधार, संक्रमण र मृत्यु नगण्य रहेको,
- १४१ जना असहाय बालबालिकाहरूको उद्धार गरी बालगृहमा व्यवस्थापन गरिएको,
- सामाजिक कल्याण सेवा (बृद्धाश्रम, ज्येष्ठ नागरिक, मानव सेवा आश्रम, मानव धर्म सेवा, पुनस्थापन केन्द्र...)

- विभिन्न भेदभाव (लिङ्ग, क्षेत्र, भाषा, धर्म, जात, वर्ण) र छुवाछुतको अवस्थामा तुलनात्मक सुधार आएको,
- बैंङ्क खाता छोरीको सुरक्षा जीवन भरीको कार्यक्रममा आवद्ध छोरीको संख्या ३३ हजार ३ सय ८७ रहेको,
- बाल हेल्पलाइन सेवा १०९८ सञ्चालनमा रहेको जसमा बार्षिक औषत ३ हजार बालबालिका लाभावन्वित भएको,
- अल्पकालिन आश्रय सहित जिल्ला सेवा केन्द्र सञ्चालन भएकोमा बार्षिक औषत १ हजार २ सय ६१ जनाले आवश्यक सेवा प्राप्त गरेको,
- हालसम्म कर्णाली प्रदेशबाट ६२७ जना छोरीबुहारी, १४५ जना उच्च शिक्षा प्राविधिक विषय अध्ययनरत विद्यार्थी, ४२१ जना दलित, ४१४ जना अपाङ्ग, १६७ जना जेहेन्दार, ९ जना शहिद सन्तति र ३ जना सिमान्तकृतलाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको,
- सरूवा रोग अस्पतालको जग्गा प्राप्ति भइ, भवन निर्माण प्रकृयामा रहेको,
- प्रदेश आयुर्वेद अस्पताल तथा अनुसन्धान केन्द्रको स्थापना र सञ्चालनमा रहेको,
- प्रदेश अस्पतालको सेवा स्तरोन्नतिको लागि पूर्वाधार विकास बहुवर्षीय प्रकृया शुरू भएको,
- प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशालाको सेवा स्तरोन्नति र सञ्चालन भएको,
- अस्पतालहरू र स्थानीय तहहरूमा एम्बुलेन्सको ब्यवस्थापन भइ सेवा उपलब्ध भइरहेको,
- प्रदेश रङ्गशालाको ७० प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको,
- पोषिलो पिठो (Super-cereal), चिकित्सा उपकरण, प्रयोगशाला उपकरण एवम् निशुल्क औषधी खरिद,
- विभिन्न दिग्दर्शन, कार्यविधि, स्वास्थ्य नियमावली मस्यौदा, बालविकास रणनीति, स्वास्थ्य रणनैतिक योजना, विपद प्रतिकार्य योजना तयार गरिएको,
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको ढाँचा तयारी र सोको कार्यान्वयन,
- थप स्वास्थ्य जनशक्ति व्यवस्थापन (करार, छात्रवृति करार, लोक सेवाबाट पदपूर्ति),
- मातृ, नवशिशु एवम् ५ वर्ष मुनिको मृत्युमा कमी आएको,
- १३ लाख ८३ हजार ९ सय ८९ जनाले बहिरङ्ग र ३९ हजार ९ सय १८ जनाले अन्तरङ्ग स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गरेको,
- प्रदेश अस्पतालमा मृगौला प्रत्यारोपण सेवा सुचारु भएको।

३.१२ कर्णाली प्रदेश योजना आयोग

१. पृष्ठभूमि

प्रदेश सरकारलाई आवश्यकता अनुसार सल्लाह, सुझाव र सहयोग प्रदान गर्ने विज्ञ समूहको रुपमा प्रदेश योजना आयोगको गठन भएको छ। आयोगले प्रदेशको दुरगामी सोच सहितको विकासको अवधारणा तयार गर्ने, उद्देश्य तथा लक्ष्य निर्धारण गर्ने, दीर्घकालीन र अल्पकालीन नीति, रणनीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने र प्रदेशस्तरका महत्त्वपूर्ण नीति, कार्यक्रम र आयोजनाहरुको अनुगमन एवम् मूल्याङ्कन गरी प्राप्त सूचनाहरुको अध्ययन एवम् विश्लेषण गरी सुझाव दिने जिम्मेवारी रहेको छ।

२. दीर्घकालीन सोच

कर्णाली प्रदेश सरकारको दूरगामी विकास अवधारणा तयार गरी नीति, कार्यक्रम र आयोजनाहरुको अनुगमन एवम् मूल्याङ्कन गरी प्रदेश सरकारलाई सल्लाह र सुझाव दिने।

३. ध्येय

प्रदेश सरकारको योजना तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनका लागि विज्ञ समूहको रुपमा प्रदेश सरकारलाई नीतिगत सल्लाह र सहजीकरण गर्ने।

४. उद्देश्य

- प्रदेशको समग्र आर्थिक अवस्था, चालु योजना, प्रदेश प्राथमिकता आयोजना र कार्यक्रमको कार्यान्वयनको प्रगति, समस्या र ती समस्या समाधानका उपायका बारेमा अध्यक्षलाई जानकारी गराउने,
- प्रदेश मन्त्रालयहरुसँग समन्वय गरी प्रभावकारी ढंगले कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने,
- प्रदेशको विकास सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तथा आयोजनाको कार्यान्वयनको अवस्था र प्रतिफल तथा प्रभावको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको विकास गर्ने,
- तहगत समन्वयका लागि सहजीकरण गर्ने,
- अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- लगानीका लागि वातावरण तयार गर्न सहजीकरण गर्ने,
- प्रदेशको समृद्धिका लागि दूरगामी सोच सहितको दीर्घकालीन लक्ष्य, मार्गचित्र, नीति तथा योजना तर्जुमा र सहजीकरण गर्ने,

- आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, पर्यावरणीय र सुशासनका क्षेत्रमा रणनीतिक प्रकृतिका आवधिक नीति तयार गर्न सहजीकरण गर्ने,
- आयोजना बैङ्क तयार गर्ने,
- प्रादेशिक स्रोतको अनुमान, प्रक्षेपण र वितरण, आयोजनाको आर्थिक, सामाजिक, वित्तीय, प्रविधि र वातावरणीय विश्लेषणका लागि मापदण्ड तयार गर्न सहजीकरण गर्ने,
- प्रादेशिक योजनाको अध्यावधिक विवरण खुल्ने स्थिति पत्र तयार गर्ने,
- योजनाको वार्षिक तथा आवधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने।

५. कार्यक्षेत्र

- दीर्घकालीन सोच, तथ्यपरक नीति तथा योजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्य,
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य,
- तहगत समन्वय सम्बन्धी कार्य,
- अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण सम्बन्धी कार्य,
- लगानीका क्षेत्रहरु पहिचान गरी लगानीको वातावरण तयार गर्न प्रदेश सरकारलाई सल्लाह सुझाव दिने।

तालिका ३२: कर्णाली प्रदेश योजना आयोगको आ. व. २०७९/०८० को सुरु बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	३५७७०	१७५६६	४९.११
पुँजीगत	६९५	६१९	८९.१०
जम्मा	**३६४६५**	**१८१८५**	**४९.८७**

स्रोतः *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

चार्ट १७: कर्णाली प्रदेश योजना आयोगको आ. व. २०७९/०८० को मासिकरुपमा खर्चको विवरण (प्रतिशतमा)

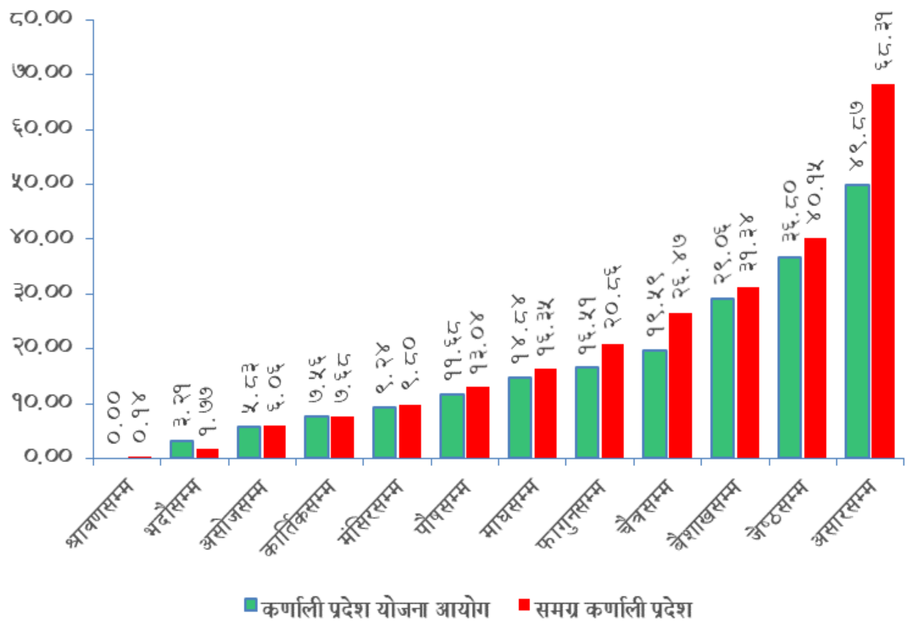

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

तालिका ३३: कर्णाली प्रदेश योजना आयोगको बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम सम्बन्धी विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	आयोजना/क्रियाकलाप	विनियोजन	बजेट खर्च	प्रगति (प्रतिशतमा)
१	स्थानीय तहहरुलाई सशर्त अनुदान	४०००	४०००	१००
२	जिल्लास्तरीय अभिमुखीकरण	१५०	१५०	१००
३	जिल्लास्तरीय समीक्षा	१५०	१३७	९१.२७
४	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	३००	१०५	३५.१३
५	निर्देशक समिति र सचिवालयको वैठक	३००	२०६	६८.७३
६	असल खानपान मार्गदर्शन तयारी र प्रकाशन	३५०	२७१	९०.३२
७	प्रदेश सभा सददस्य अभिमुखीकरण	४००	१५१	३७.६७
८	प्रदेशस्तरीय २ दिने अभिमुखीकरण	३००	१८६	६२

क्र.सं.	आयोजना/क्रियाकलाप	विनियोजन	बजेट खर्च	प्रगति (प्रतिशतमा)
९	समीक्षा र योजना तर्जुमा	१००	१००	९९.५७
१०	व्रोसर प्रकाशन	१००	६६	६५.५४
११	सञ्चारकर्मी अभिमुखीकरण	१००	७१	७१.२
१२	पोषण सामग्री वितरण	४५०	०	०
१३	अनुगमन मूल्याङ्कन अनुदान	३००	३००	१००
	जम्मा	७०००	५७४२	८२.०४

***स्रोतः** प्रदेश योजना आयोग, कर्णाली प्रदेश।*

६. बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका प्रमुख समस्या/चुनौतीहरु

- लामो समय पूर्णकालीन पदाधिकारीको रिक्तताले वार्षिक विकास कार्यक्रमका सबै क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनमा समस्या,
- भाडाको निजी घरमा कार्यालय रहनुपर्दा कार्यकक्ष र सामग्री भण्डारणको लागि घर र कोठा अपर्याप्त,
- सूचना प्रविधि सम्बन्धी दक्ष कर्मचारीको दरबन्दी र कर्मचारी नहुँदा आयोजना सम्बन्धी सूचना प्रणालीहरुको प्रभावकारी सञ्चालन नभएको।

७. समीक्षा अवधिमा सम्पादित प्रमुख कार्यहरु

- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०८० को मस्यौदा तयार भएको,
- वहुक्षेत्रीय पोषण सम्बन्धमा प्रदेश सभाका सदस्यहरु, सञ्चारकर्मी र अन्य सरोकारवालाहरुलाई अभिमुखीकरण गराइएको,
- वहुक्षेत्रीय पोषण सम्बन्धी जानकारीमूलक सामग्री प्रकाशन र वितरण भएको,
- असल खानपान सम्बन्धी सचेतना पुस्तिका प्रकाशन भएको,
- आ.व. २०८०/०८१ देखि २०८२/०८३ सम्मको त्रिवर्षीय मध्यमकालीन खर्च संरचना प्रकाशन र वितरण भएको,
- रोजगारी सृजना सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन सरकारलाई बुझाइएको,
- कर्णाली प्रदेशमा दिगो विकास लक्ष्य प्राप्ति सम्बन्धमा समीक्षा भएको।

परिच्छेद- चार

बजेट प्रणाली तथा सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा भएका सुधारका प्रयास

सीमित साधन स्रोतको अधिकतम परिचालन मार्फत् समग्र प्रदेशको आर्थिक विकासको लागि योजनाबद्ध रूपमा कार्यक्रम छनोट तथा बजेट विनियोजन मार्फत् बजेटरी अनुशासन कायम गर्न आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट निरन्तर रुपमा सुधार प्रयास गरिएको छ।

नेपालको संविधानले निर्दिष्ट गरेको सहकार्य, सहअस्तित्व र समन्वयको मूल मर्मलाई आत्मसात् गर्दै मन्त्रालयले प्रदेशको क्षेत्राधिकार भित्रको बजेट प्रणाली र सार्वजनिक वित्त सुधार सम्बन्धी कार्य अन्तरगत प्रदेशको आर्थिक कार्यप्रणालीसँग सम्बन्धित नीति/नियमहरूको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, यससँग सम्बन्धित विद्युतीय प्रणालीको प्रयोग तथा सुधार गरी सक्षम सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा जोड दिइएको छ।

प्रदेशले सञ्चालन गर्ने बहुवर्षीय प्रकृतिका आयोजना/कार्यक्रममा स्रोतको सुनिश्चितता र कार्यक्रम/आयोजनाहरूको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गरी व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यका साथ कर्णाली प्रदेश बहुवर्षीय ठेक्का बन्दोबस्त सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७ कार्यान्वयनमा छ। बजेट तर्जुमा, छलफल, कार्यक्रम संशोधन/रकमान्तर लगायत मन्त्रालयको बजेट, योजना तथा कार्यक्रम महाशाखा सम्बन्धित कार्यलाई सुव्यवस्थित बनाउन बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन तयारीको चरणमा छ। यसैगरी प्रदेशको आर्थिक कार्य प्रणालीलाई समयानुकूल बनाउन तथा विद्यमान ऐन/नियमलाई सङ्घीय ऐन/नियम अनुकूल हुने गरी तयार गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐनको मस्यौदा तयार भएको छ। वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत यस प्रदेशका स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने सशर्त अनुदानलाई व्यवस्थित गर्न तथा आन्तरिक आय कम भएका स्थानीय तहलाई विकास कार्यक्रममा बढी सहभागी गराउन प्रदेश सशर्त अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि अत्यावश्यक छ।

वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतका समपूरक तथा विशेष अनुदानको आवेदन प्रस्ताव तथा छनौट प्रक्रियालाई राष्ट्रिय योजना आयोगसँगको सहकार्यमा वेवबेसमा आधारित प्रणालीमा आवद्ध गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।

सीमित साधन स्रोतबाट अधिकतम जनअपेक्षा तथा आयोजना/कार्यक्रमको व्यवस्थापन गर्न पूर्वतयारी नभएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूमा बजेट विनियोजन नगर्ने परिपाटीको थालनी गरिएको छ। राष्ट्रिय योजना आयोगसँगको सहकार्यमा आयोजना बैङ्क प्रणाली प्रदेशमा सञ्चालन र वेवबेसमा आधारित मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्ने कार्य सुरु गरिएको छ। यसबाट सार्वजनिक वित्त

व्यवस्थापनमा सुधार भइ प्रदेशले सञ्चालन गर्ने समग्र आर्थिक क्रियाकलाहरू पारदर्शी, व्यवस्थित भइ वित्तीय सुशासन अभिवृद्धि हुने अपेक्षा गरिएको छ।

४.१ वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन र वित्तीय हस्तान्तरण

- नेपालको संविधान, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४, प्रदेश वित्तीय हस्तान्तरण ऐन, २०७५, विनियोजन ऐन, २०७९ लगायत वित्तीय हस्तान्तरणसँग सम्बन्धित विभिन्न कानुन तथा कार्यविधिहरूको आधारमा वित्तीय हस्तान्तरण गरिएको छ।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने बजेट तथा कार्यक्रमका सम्बन्धमा समपूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधिको चौथो संशोधन गरी समसामयिक बनाइएको छ।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतका बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि समयमै सबै स्थानीय तहहरूलाई अख्तियारी तथा मार्गदर्शन प्रदान गरिएको छ।
- वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, समपूरक अनुदान र विशेष अनुदान बापतको रकमको एक चौथाईले हुन आउने रकम सम्बन्धित स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले दाखिला गर्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ।
- वित्तीय समानीकरण अनुदानबाट खर्च भएको रकमको विवरण स्थानीय तहले प्रदेश लेखा इकाई कार्यालय मार्फत् प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा तोकिए बमोजिम पेश गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- स्थानीय तहले सशर्त अनुदान, समपूरक अनुदान र विशेष अनुदान बापत हस्तान्तरण भएको रकम जुन विषय क्षेत्रको आयोजना वा कार्यक्रमको लागि प्राप्त भएको हो सोहि आयोजना वा कार्यक्रमको लागि मात्र खर्च गर्ने गरी कार्यान्वयन हुने अवधि, कार्यान्वयनको प्रक्रिया, खर्चको अनुमान सहितको कार्ययोजना, मासिक नगद प्रवाहको विवरण र सम्बन्धित गाउँ/नगर सभाले पारित गरेको राजस्व र व्ययको अनुमान साउन मसान्तभित्र प्रदेश लेखा इकाई कार्यालय मार्फत् प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा बुझाउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतका सशर्त, समपूरक तथा विशेष अनुदानका स्वीकृत आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक वर्ष भित्र खर्च नभइ बचत भएको रकम सम्बन्धित स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा फिर्ता दाखिला गर्नुपर्ने हुन्छ। यसरी बचत रकम फिर्ता दाखिला नभएमा प्रदेश लेखा इकाइ कार्यालय वा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले त्यस्तो रकम अर्को आर्थिक वर्षमा हस्तान्तरण हुने वित्तीय समानीकरण अनुदान हस्तान्तरण गर्दा समायोजन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।

- प्रदेशका मन्त्रालय र विभिन्न निकायहरुमा वित्तीय स्रोतको उपयोगमा हुने सक्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने उद्देश्यले वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७८ कार्यान्वयनमा रहेको छ।
- प्रदेशको बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, लेखाङ्कन र प्रतिवेदनका लागि नेपाल सरकारको समन्वयमा प्रदेश मन्त्रालयगत वेवबेस बजेट सूचना प्रणाली (Province Line Ministry Budget Information System-PLMBIS) प्रयोग गरिएको छ।

४.२ आ.व. २०७९/०८० को बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी अख्तियारी र मार्गदर्शनका प्रमुख विषय

- कुनै निकायमा एकभन्दा बढी इकाईबाट खर्च गर्ने गरी रकम विनियोजन भएकोमा रकम विनियोजन भएको निकायको प्रमुखले खर्च गर्ने निकायहरूलाई २०७८ असोज पन्ध्र भित्र विनियोजन भएको सम्पूर्ण रकम बाँडफाँट गरी सोको जानकारी आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई दिनुपर्ने।
- प्रशासनिक खर्च बाहेक PLMBIS मा कार्यक्रम/क्रियाकलाप स्पष्ट नखुली एकमुष्ट रूपमा विनियोजित बजेटको क्रियाकलापगत विवरण खुलाई चौमासिक विभाजन सहितको कार्यक्रम तयार गरी २०७९ असोज पन्ध्र भित्र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको स्वीकृतिका लागि पेश गर्नुपर्ने।
- वार्षिक स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम अन्तर्गत फागुन मसान्तसम्म काम सुरू नभएका कार्यक्रमहरूको विनियोजित बजेट मध्ये खर्च हुन नसक्ने बजेट चैत्र १५ गतेभित्र अनिवार्य रूपमा समर्पण गर्नुपर्ने।
- स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने सशर्त अनुदान अन्तर्गतका आयोजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा खर्चका स्वीकृत मापदण्ड लगायतका कार्यविधि सम्बन्धित स्थानीय तहमा उपलब्ध गराउने।
- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश भएका कार्यक्रमहरूको समयसीमा, प्रतिफल सूचक र जिम्मेवारी सहितको कार्ययोजना तयार गरी कार्यसम्पादन गर्ने।
- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को बजेटमा उल्लिखित आयोजना र कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य रूपमा कार्यसम्पादन सम्झौता गर्नुपर्ने।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीमा कुनै कार्यक्रममा दोहोरोपना पर्न गएको भए एउटा कार्यक्रम मात्र कार्यान्वयन गरी अर्को कार्यक्रम फ्रिज हुने।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (Provincial Line Ministry budgetary Information System-PLMBIS) मा समावेश भएको कार्यक्रमलाई नै स्वीकृत

कार्यक्रम र खर्च गर्ने अख्तियारी मानी प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय तथा सम्बन्धित प्रदेश लेखा इकाई कार्यालयहरू मार्फत् बजेट निकासा गर्ने।

- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीमा समावेश भएका कुनै कार्यक्रममा संशोधन गर्नुपर्ने भएमा प्रदेश योजना आयोगको सिफारिसमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति लिनुपर्ने।
- अख्तियारी प्राप्त रकम एक बजेट उपशीर्षकबाट अर्को बजेट उपशीर्षक वा एक खर्च शीर्षकबाट अर्को खर्च शीर्षकमा बजेट रकमान्तर गर्नु परेमा घटाउने बजेट उपशीर्षक वा खर्च शीर्षकमा बजेट रोक्काको सुनिश्चितता गरेर मात्र रकमान्तर माग गर्नुपर्ने।
- आर्थिक वर्षको चैत्र मसान्तपछि कार्यक्रम संशोधन गर्नुपर्ने पर्याप्त आधार भएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमतिमा प्रदेश सरकारको स्वीकृति लिनुपर्ने।

४.३ समीक्षा अवधिमा गरिएका प्रमुख प्रयास

४.३.१ समपूरक र विशेष अनुदान सम्बन्धी प्रणाली

- प्रदेशबाट स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने समपूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्रस्तावका लागि राष्ट्रिय योजना आयोगसँगको समन्वयमा समपूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी प्रणाली http://karnali.csgrants.gov.np/ सञ्चालनमा ल्याई, प्रणाली मार्फत् कार्यक्रम तथा योजना प्रस्ताव माग गरिएको।
- कर्णाली प्रदेश समपूरक अनुदान र विशेष अनुदान सम्बन्धी (चौथो संशोधन) कार्यविधि, २०७५ बमोजिम आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को लागि आयोजनाहरु छनोट गरिएको।

४.३.२ सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा गरिएका अन्य सुधार

- बहुवर्षीय प्रकृतिका आयोजना तथा कार्यक्रमको बजेट सुनिश्चिततालाई व्यवस्थित गरी निर्दिष्ट समयमा आयोजना तथा कार्यक्रम सम्पन्न गर्न कर्णाली प्रदेश बहुवर्षीय ठेक्का बन्दोबस्त सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७ बमोजिम बहुवर्षिय ठेक्का स्वीकृत गर्न सहमति प्रदान गरिएको।
- बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा तथा बजेट कार्यक्रम संशोधन, रकमान्तर, मूल्याङ्कन लगायतका बजेट, योजना तथा कार्यक्रम महाशाखासँग सम्बन्धित विभिन्न कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्नका लागि प्रदेश बजेट कार्यसञ्चालन निर्देशिका तर्जुमाको प्रकृयामा रहेको।

परिच्छेद- पाँच

स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण तथा खर्चको स्थिति

५.१ स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरण

आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा कर्णाली प्रदेशभित्रका स्थानीय तहहरुलाई सुरु विनियोजन मार्फत वित्तीय समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदान गरी कुल रू. ४ अर्व १ करोड ५७ लाख २९ हजार वित्तीय हस्तान्तरण गर्ने अनुमान गरिएकोमा रु. ४ अर्व ३२ करोड ६७ लाख ८७ हजार अर्थात सुरु विनियोजनको १०७.७५ प्रतिशत वित्तीय हस्तान्तरण भएको छ। छ। आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित कुल रकमको ८७.९४ प्रतिशत रकम हस्तान्तरण भएको थियो। प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहमा आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ र आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा हस्तान्तरण भएको बजेटको तुलनात्मक विवरण देहायको तालिका ३४ बाट प्रष्ट पारिएको छ।

तालिका ३४: स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरणको विवरण

(रकम रू. हजारमा)

अनुदान स्रोत	आर्थिक वर्ष २०७५/०७६			आर्थिक वर्ष २०७६/०७७			आर्थिक वर्ष २०७७/०७८			आर्थिक वर्ष २०७८/०७९			आर्थिक वर्ष २०७९/०८०		
	बजेट	हस्तान्तरण	प्रतिशत	बजेट	हस्तान्तरण	प्रतिशत	बजेट	हस्तान्तरण	प्रतिशत	बजेट	हस्तान्तरण	प्रतिशत	बजेट	हस्तान्तरण	प्रतिशत
वित्तीय समानीकरण	४०००००	४०००००	१००	८०००००	८०००००	१००	८०००००	८०००००	१००	८०००००	८०००००	१००	८०००००	७९४४९६	९९.३१
सशर्त				१२०८९६१	५२७८४५	४३.६६	१०४२३४७	८८६५८०	८५.०६	१२९९९००	१५५८१०८	११९.८६	२३९८७२९	३०५०२७५	१२७.१६
समपूरक		४२५३२४		१००००००	३९४०२७	३९.४०	१२५३८१०	५८२२८९	४६.४४	१००००००	३८६१९९	३८.६२	५१२०००	२४३६००	४७.५८
विषेश				३०००००	१८१९१०	६०.६४	४०५८३१	३३९२५३	८३.५९	३०००००	२४५५५९	८१.८५	३०५०००	२३८६१६	७८.२३
जम्मा	४०००००	८२५३२४		३३०८९६१	१९०३७८२	५७.५३	३५०१९८८	२६०८१२२	७४.४८	३३९९९००	२९८९८६६	८७.९४	४०१५७२९	४३२६९८७	१०७.७५

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

५.२ स्थानीय तहमा राजस्व बाँडफाँट

- सवारी साधन कर वापत सङ्कलित रकम प्रदेश विभाज्य कोषमा राखी प्रदेश र स्थानीय तहलाई प्रचलित कानुन बमोजिम बाँडफाँट गरिएको।
- सवारी साधन कर अन्तर्गत वार्षिक अनुमानित राजस्व सङ्कलन २३ करोड २३ लाख मध्ये आर्थिक वर्षको अन्तसम्म १९ करोड ५५ लाख राजस्व सङ्कलन भइ राजस्व बाँडफाँट गरी रु. ७ करोड ८२ लाख स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण गरिएको।

५.३ वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा भएका उपलब्धि र समीक्षा

- कर्णाली प्रदेश सरकारले आफ्नो स्थापना काल देखि नै यस प्रदेशभित्रका स्थानीय तहहरुलाई वित्तीय हस्तान्तरण गरिरहेको छ। वित्तीय हस्तान्तरणका आयोजना/कार्यक्रम छनौट तथा सोको कार्यान्वयनका सम्बन्धमा कर्णाली प्रदेश वित्तीय हस्तान्तरण (व्यवस्थापन) ऐन, २०७५, कर्णाली प्रदेश समपूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ (चौंथो संशोधन सहित) तर्जुमा भएको।
- स्थानीय तहमा सशर्त अनुदानका रुपमा हस्तान्तरण गरिने आयोजना/कार्यक्रमको प्रस्ताव, छनोट लगायत सोको कार्यान्वयनलाई थप व्यवस्थित बनाउनका लागि सशर्त अनुदान सम्बन्धी कार्यविधिको मस्यौदा तयारीको लागि समिति गठन कार्य प्रारम्भ भएको।
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग लगायतका निकायहरुसँग अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँटका सम्बन्धमा समन्वय, सहकार्य भइ रकम प्राप्त भएको।
- राष्ट्रिय योजना आयोगको समन्वय र सहकार्यमा आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा कार्यान्वयन हुने समपूरक तथा विशेष अनुदानका आयोजनाहरु प्रस्ताव गरी विद्युतीय प्रणाली मार्फत प्राप्ति र छनौट भइ कार्यान्वयन भएको।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत विभिन्न अनुदानहरु हस्तान्तरणका सम्बन्धमा हासिल भएको उपलब्धि सन्तोषजनक रहेको भएता पनि आयोजना तर्जुमा, सोको कार्यान्वयन तथा वित्तीय अनुशासनको पालना लगायतका विषयहरुमा आगामी दिनमा थप कार्य गर्नुपर्ने।
- विभिन्न आयोजना/कार्यक्रमको कार्यान्वयनको गुणस्तरीयता, प्रभावकारिताको विषयमा पर्याप्त अनुगमन तथा मूल्याङ्कन हुन आवश्यक रहेको। यसका लागि आगामी दिनमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन संयन्त्र प्रभावकारी बनाउनुपर्ने।
- नेपालको संविधानले परिकल्पना गरेको तीन तहको राज्यको संरचनाको समन्वय, सहकार्यको एक महत्त्वपूर्ण औजारको रुपमा वित्तीय सङ्घीयतालाई लिइन्छ। सोको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तीनै तहका सरकारबिच निरन्तर रुपमा समन्वय र सहकार्य हुनुपर्ने तथा विभिन्न तहका सरकारबाट निर्धारित कार्यक्षेत्र अनुरुप मात्र आयोजना/कार्यक्रम छनौट भइ बजेट विनियोजन हुनुपर्ने आवश्यकता रहेको।

५.४ वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयनमा देखा परेका समस्या

- वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयन तथा वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको लागि प्रदेश तथा स्थानीय तहमा पर्याप्त जनशक्तिको अभावका कारण अपेक्षित लक्ष्य हाँसिलमा कठिनाई भएको।

- प्रदेश समपूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ बमोजिम ठेक्का सम्झौताको विवरण सम्झौता सम्पन्न भएको सात दिनभित्र सम्बन्धित स्थानीय तहले आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा प्रेषित गर्नुपर्ने व्यवस्था भएकोमा सो अनुसारको विवरण सबै स्थानीय तहबाट प्राप्त नभएको।
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा मन्त्रालयबाट जारी गरिने विभिन्न परिपत्र तथा मार्गदशर्नको पालनामा ध्यान नपुगेको। कतिपय स्थानीय तहहरुले वित्तीय हस्तान्तरण अनुदानका आयोजनाहरुको आर्थिक वर्ष समाप्त भएपछि विनियोजन ऐन अनुसार फिर्ता गर्नुपर्ने रकम फिर्ता नगरेको।
- समपूरक अनुदान तर्फको आयोजनाहरुको हकमा कतिपय स्थानीय तहले आयोजना प्रस्ताव गर्दा महत्त्वकांक्षी ढङ्गले गर्ने तर साझेदारी गर्न नसक्दा व्यवहारमा आयोजना कार्यान्वयन नै नहुने वा ढिलाई हुने तथा संशोधनको लागि समेत अनुरोध गर्ने देखिएको।
- समपूरक र विशेष अनुदानका आयोजनामा पूर्व तयारीका चरण सम्पन्न भइसकेका आयोजना प्रस्ताव गर्नुपर्नेमा सो नगरी आयोजना अन्तिम चौमासिकमा ठेक्का सम्झौता गरी कार्यान्वयनमा ढिलाई गर्ने लगायतका कारण उक्त आयोजना/कार्यक्रमको दायित्व अर्को आर्थिक वर्षमा सरी आयोजना/कार्यक्रम अधुरो रहने स्थिति देखिएको।
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शनमा समेत जुन आयोजना/कार्यक्रमको लागि बजेट विनियोजन भएको हो सोही आयोजना/कार्यक्रममा खर्च गर्नुपर्ने र बचत रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था हुँदाहुँदै बचत रकम स्वीकृत आयोजना/कार्यक्रम बाहेकका आयोजना/कार्यक्रममा खर्च गर्ने गरेको।
- सशर्त अनुदान तर्फ आयोजना छनोटको निश्चित मापदण्ड नहुँदा टुक्रे प्रकृतिका आयोजनाको सङ्ख्या बढ्दै गई स्रोत र साधनको प्राथमिकतापूर्ण र दक्षतापूर्ण उपयोग हुन नसकेको।
- कतिपय स्थानीय तहमा सशर्त अनुदानबाट सञ्चालन हुने आयोजना/कार्यक्रम तहाँ निकायको आवश्यकता बमोजिम नभएको भनि उक्त आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनमा तदारूकता नहुँदा सोको सट्टामा अन्य आयोजना/कार्यक्रममा सो रकम रकमान्तर गर्नका लागि अनुरोध गर्ने गरेको।
- सशर्त अनुदानका आयोजनाहरुको कार्यान्वयनका सन्दर्भमा विषयगत मन्त्रालयहरुबाट पनि समयमै कार्यविधि/मापदण्ड/मार्गदर्शन स्थानीय तहमा प्रेषित नहुँदा आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनको विधि र प्रक्रियाका सम्बन्धमा द्विविधा भएको।
- कर्णाली प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७८ मा तोकिएको समयमा सबै स्थानीय तहबाट राजस्व बाँडफाँटको रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला नभएको। यसका साथै स्थानीय तहबाट दहत्तर बहत्तर शुल्क वापत सङ्कलन भएको राजस्व कतिपय स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा प्रदेश आर्थिक ऐन बमोजिम दाखिला नगरेको।

- वार्षिक बजेट तर्जुमा पश्चात समेत आयोजना/कार्यक्रममा गैर बजेटरी रकमका लागि प्रस्ताव गर्ने प्रवृत्ति देखिएको।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) र SuTRA (Sub national treasury regulatory application) बिच Real time आवद्धता नहुँदा प्रतिवेदन प्राप्तिमा समस्या देखिएको।
- कतिपय स्थानीय तहले SuTRA प्रणालीमा पूर्णरुपमा बजेट तथा खर्च प्रविष्टि नगर्दा स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरणको रूपमा उपलब्ध गराइएको रकमको यथार्थ खर्च विवरण प्राप्त तथा सोको आधारमा खर्च विश्लेषण तथा प्रतिवेदन प्रणाली व्यवस्थापनमा कठिनाई भएको।
- स्थानीय तहले कार्यान्वयन गर्ने कतिपय आयोजनाहरुमा दोहोरोपना देखिएकोले सो आयोजना/कार्यक्रममा विनियोजित रकम नयाँ आयोजना/कार्यक्रममा रकमान्तरका लागि प्रस्ताव गर्ने गरेको।

५.५ समाधानका उपाय

- प्रदेश तथा स्थानीय तहको कार्यान्वयन कुशलता अभिवृद्धिका लागि पर्याप्त र दक्ष जनशक्तिको परिचालन गर्नुपर्ने। यसका लागि कर्मचारीको पदपूर्ति, क्षमता अभिवृद्धि लगायतका विषयमा ध्यान दिनुपर्ने।
- प्रचलित कानुन बमोजिम उपलब्ध गराउनुपर्ने प्रतिवेदन समयमै प्रदान गर्न सम्बन्धित सबै निकाय जिम्मेवार हुनुपर्ने।
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा मन्त्रालयबाट जारी गरिने विभिन्न परिपत्र तथा मार्गदर्शन लगायत प्रचलित कानुनको पालनामा ध्यान दिई वित्तीय अनुशासन कायम गर्नुपर्ने।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतका विभिन्न अनुदानहरुको कार्यान्वयनका सम्बन्धमा सम्बन्धित ऐन, कानुन, कार्यविधि, मापदण्डमा तोकिएको कार्यान्वयन विधि लगायतका विषयहरुको अधीनमा रही आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्ने।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत अनुदानका कार्यक्रमहरुको माग/छनौट कार्यलाई प्रणालीसँग आवद्ध गर्दै लैजाने र स्वचालित प्रतिवेदन प्रणालीको विकास गर्ने।
- वित्तीय हस्तान्तरणका अनुदानहरु हस्तान्तरण गर्दा मानव विकास सुचकाङ्क, राजस्व उठाउने क्षमता, कार्यान्वयन दक्षता लगायतका विषयमा ध्यान दिई दुर्गम स्थानीय तहहरुलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने।
- स्वीकृत आयोजना/कार्यक्रम तोकिएको समयमै सम्पन्न गर्न तदारुकता देखाउनु पर्ने।

- कर्णाली प्रदेश समपूरक अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ बमोजिम ५० प्रतिशत साझेदारी गर्न नसक्ने स्थानीय तहहरुलाई साझेदारी गर्नुपर्ने अनुपात घटाउने वा विशेष अनुदानका आयोजनाको सङ्ख्या बढाई बजेट सन्तुलन कायम गर्नुपर्ने।
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगबाट सशर्त अनुदान प्रदान गर्दा पालना गर्नुपर्ने आधार तथा सिफारिसको अधीनमा रही स्थानीय तहसँगको समन्वय र सहकार्यमा हस्तान्तरण गर्नुपर्ने।
- सशर्त अनुदानका आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनका सम्बन्धमा सम्बन्धित विषयगत मन्त्रालयहरुबाट समयमै कार्यविधि/मापदण्ड/मार्गदर्शन स्थानीय तहमा प्रेषित गरी आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वनयको विधि र प्रक्रियाका सम्बन्धमा स्पष्ट गर्नुपर्ने।
- प्रचलित आर्थिक ऐन बमोजिम राजस्वको बाँडफाँट तोकिएको समयमै सम्बन्धित सञ्चित कोषमा दाखिला गरी राज्यका विभिन्न तहबिच समन्वय र सम्पर्क बढाउनुपर्ने।
- विपद्जन्य अवस्थाको व्यवस्थापन बाहेक अन्य आयोजना/कार्यक्रमका लागि वार्षिक बजेट तर्जुमाको समयमा नै बजेट प्रस्ताव र विनियोजन गर्ने परिपाटीको विकास गर्नुपर्ने।
- वार्षिक बजेट तर्जुमा, सोको कार्यान्वयनका सम्बन्धमा हुने खर्च/प्रगति, राजस्व सङ्कलन लगायतका विषयलाई थप व्यवस्थित गर्नका लागि विकास गरिएको प्रणालीहरुमा अनिवार्य रुपमा विवरण प्रविष्टि गरी प्रतिवेदन प्रणालीको सुदृढीकरणका लागि सबै तहले ध्यान दिनुपर्ने।
- योजना/कार्यक्रममा देखिएका दोहोरोपना हटाउनका लागि केन्द्रीय तथ्याङ्क प्रणाली/परियोजना बैङ्कको विकास गर्नुका साथै पूर्वतयारी, सम्भाव्यता अध्ययन, वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन लगायतका चरण पूरा भएका आयोजना/कार्यक्रममा मात्र सबै तहले आफ्नो कार्य जिम्मेवारी अनुरुप बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने।
- कार्य सम्पादनमा आधारित अनुदान प्रणालीको अवलम्वन गरी स्थानीय तहमा आर्थिक अनुशासन र खर्च गर्ने क्षमतामा वृद्धि गर्नुपर्ने।
- अन्तरसरकारी वित्त हस्तान्तरण अन्तर्गत हस्तान्तरित आयोजना/कार्यक्रम, राजस्व बाँडफाँट लगायतका विषयहरु र सोको कार्यान्वयन प्रचलित कानुन बमोजिम भए/नभएको सम्बन्धमा अनुगमन मूल्याङ्कन गरी सोको पृष्ठपोषणका आधारमा कार्यान्वयन प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्नु पर्ने।
- सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबिचको समन्वय र सहकार्य चुस्त दुरुस्त बनाउनका लागि संविधान, प्रचलित कानुन बमोजिम व्यवस्था भएका अन्तर समन्वय परिषद्हरुको समयमै बैठक बस्नुपर्ने र तीनै तहमा देखिएका नीतिगत तथा कार्यात्मक बाधा व्यवधानका विषयमा अन्तरक्रिया र छलफलबाट बाधा फुकाउनु पर्ने।

परिच्छेद- छ

बजेट कार्यान्वयन र स्रोत व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने प्रयास

आर्थिक वर्ष २०७९/ ०८० मा बजेट कार्यान्वयनको आधारमा कर्णाली प्रदेशको बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयनका क्रममा महसुस गरिएका कमी कमजोरी हटाई सार्वजनिक स्रोतको कुशल परिचालन गरी दक्षता अभिवृद्धि गर्न देहाय बमोजिमका सुधार गर्नु पर्ने देखिन्छ।

६.१ तत्काल गर्नुपर्ने कार्य

६.१.१ बजेट कार्यान्वयन

- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को खर्च प्रगति हेर्दा आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को भन्दा केही सुधार भए पनि आगामी आर्थिक वर्षहरुमा संशोधित कार्ययोजना बनाई बजेट कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउने।
- अध्ययन र पूर्व तयारी बिना बजेट विनियोजन गरिएका कार्यक्रम र आयोजना कार्यान्वयनमा जान सक्ने वा नसक्ने सम्बन्धमा तत्काल निक्यौंल गरी कार्यान्वयनमा जान नसक्ने देखिएका आयोजना/कार्यक्रममा विनियोजित बजेट समर्पण गर्ने वा कुनै आयोजना वा कार्यक्रममा बजेट नपुग भएमा प्रचलित कानुन बमोजिम रकमान्तर प्रस्ताव गर्ने।
- आयोजना कार्यान्वयनका क्रममा कुनै समस्या देखिएको अवस्थामा तत्काल समाधानका उपाय खोज्ने, आयोजना प्रमुखबाट समस्या समाधान हुन नसक्ने भएमा मन्त्रालय वा विकास समस्या समाधान समिति वा प्रदेशस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिबाट समाधानको उपाय खोज्ने।
- आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कार्यविधि, निर्देशिका आवश्यक पर्ने भएमा यथाशीघ्र तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने।
- कार्यक्रम/आयोजनाको मासिक रुपमा समीक्षा गर्ने।
- चालु आर्थिक वर्षमा सिर्जित दायित्व सोही वर्ष भुक्तानीको व्यवस्था मिलाउने।
- आयोजनाको स्थलगत अनुगमनमा जोड दिने।
- आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले विभिन्न मन्त्रालयहरुबाट माग गरिएको थप निकासा/रकमान्तर/कार्यक्रम संशोधनमा तत्काल निर्णय दिने। कार्यविधि, निर्देशिकामा समेत तत्काल राय उपलब्ध गराउने।
- रणनीतिक महत्त्वका आयोजना/कार्यक्रममा विनियोजित बजेटमा मात्र थप रकम आवश्यक भएमा रकमान्तर/थप निकासा माग गर्ने।

- ठूला रणनीतिक महत्त्वको आयोजना/कार्यक्रमबाट साना/खुद्रे कार्यक्रम/ आयोजनामा रकमान्तर प्रस्ताव नगर्ने।
- सङ्घीय सरकारबाट सशर्त अनुदानमा संचालित आयोजनामा थप रकम आवश्यक पर्ने भए सोको विवरण तयार गरी सङ्घीय अर्थ मन्त्रालयमा तत्काल अनुरोध गर्ने।
- आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति नलिई दीर्घकालीन दायित्व सिर्जना हुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन नगर्ने।
- प्रदेशस्तरीय बजेट व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (PLMBIS) लाई स्तरोन्नति गरी थप व्यवस्थित गर्ने र TSA तथा CGASS सँग एकीकृत गर्ने।

६.१.२ स्रोत व्यवस्थापन

६.१.२.१ राजस्व व्यवस्थापन

- गैरकर राजस्व वा सम्भावित क्षेत्रहरुको पहिचान गरी सङ्कलनको अवस्था बारे अनुगमन गर्ने।
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क सङ्कलनमा देखिएका समस्या र आवश्यकता बारे मालपोत कार्यालयहरुसँग समन्वय गरी समाधानका प्रयास गर्ने।
- भुक्तानी बाँकी सङ्घीय सशर्त अनुदान आयोजनाको लागि थप बजेट माग गर्ने।
- प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७९ को परिपालना भए नभएको सम्बन्धमा सम्बद्ध निकायहरुको अनुगमन गर्ने।
- सवारी साधन कर र यातायात क्षेत्रबाट सङ्कलन हुने राजस्व सङ्कलनमा चुहावट र अनियमितता हुन नदिन निरन्तर अनुगमन गर्ने।
- समपूरक अनुदान र विशेष अनुदान तर्फ खर्च नभएको रकम नियमानुसार प्रदेश सञ्चित कोषमा फिर्ता नगर्ने स्थानीय तहहरूलाई तत्काल सम्पर्क गरी फिर्ता गर्न लगाउने।
- ढुङ्गा, गिटी, बालुवा, दहत्तर, बहत्तर वापतको स्थानीय तहले सङ्कलन गरेको राजस्वको ४० प्रतिशत प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा नगर्ने स्थानीय तहको नियमित अनुगमन गर्ने।
- मनोरञ्जन कर र विज्ञापन कर वापतको प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा हुनुपर्ने रकम प्राप्त भएको देखिदैन, सोको अनुगमन गर्ने।

६.२ दीर्घकालमा गर्नुपर्ने कार्य

६.२.१ बजेट तर्जुमा

- आवश्यक पूर्वतयारी भएका आयोजनालाई मात्र बजेट विनियोजन गर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने। परियोजना बैङ्कलाई कार्यान्वयनमा ल्याई सो बैङ्कमा नपरेका आयोजनामा बजेट विनियोजन नगर्ने नीति अवलम्बन गर्ने।
- सञ्चालन विधि स्पष्ट भएका कार्यक्रमहरुलाई मात्र बजेटमा समावेश गर्ने।
- विगतमा बहुवर्षीय ठेक्का, क्रमागत र अधुरा आयोजनामा आवश्यक पर्ने रकम पर्याप्त विनियोजन गरेर मात्र नयाँ कार्यक्रम/आयोजना प्रस्ताव गर्ने।
- कर्णाली प्रदेश बहुवर्षीय ठेक्का बन्दोबस्त सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७ बमोजिम बहुवर्षीय ठेक्कामा प्रस्ताव गर्नुपर्ने आयोजनाका लागि पर्याप्त रकम विनियोजन गर्नुपर्ने।
- बजेट छलफल गर्दा प्रदेश तहबाट स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान दिनुपर्ने आयोजना/कार्यक्रमको समेत पर्याप्त तयारी गरी बजेट विनियोजन गर्ने।
- आयोजना प्रस्ताव गर्दा मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समावेश गरी तीन वर्षको खर्च अनुमान गर्ने।
- बजेट तर्जुमा र आयोजना छनौट सम्बन्धमा प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐनको व्यवस्था पूर्ण परिपालना गर्ने।
- विनियोजन गर्दा संवैधानिक दायित्व, पन्ध्रौं राष्ट्रिय आवधिक योजना, प्रदेशको आवधिक योजनाका उद्देश्य हाँसिल हुने गरी बजेट विनियोजनमा कुशलता हाँसिल गर्ने।
- बजेट प्रस्ताव गर्दा अवण्डा राख्ने गरी प्रस्ताव नगर्ने। स्थानीय तह मार्फत् गर्नुपर्ने कामको लागि बजेट तर्जुमा गर्दा नै वित्तीय हस्तान्तरण प्रस्ताव गर्ने।
- औचित्य नभइ नयाँ सङ्गठन स्थापना र दरबन्दी सिर्जना नगर्ने। दोहोरो जिम्मेवारी देखिएका निकाय एक आपसमा गाभ्ने वा खारेज गर्ने।
- कुनै खास आयोजना/कार्यक्रम सञ्चालन गर्न स्थायी संस्था खडा नगरी अस्थायी संरचना खडा गर्ने।
- नतिजा वा उत्पादनसँग आवद्ध गरेर पारदर्शी तरिका अपनाउने गरी मात्र सञ्चालन, पुँजीगत र व्याज अनुदान दिने नीति अवलम्बन गर्ने।
- प्रदेशस्तरीय बजेट सूचना प्रणालीलाई वेवबेसमा आधारित बनाई एकल खाता कोष प्रणालीसँग अन्तर आबद्धता गर्ने।

६.२.२ बजेट कार्यान्वयन

- प्रदेश सभाबाट बजेट स्वीकृत हुनु अगावै बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना बनाउने र पूर्व तयारीका कामहरु सुरु गर्ने। बजेट कार्यान्वयनका लागि तयार गर्नुपर्ने कार्यविधि तथा मापदण्ड यथाशीघ्र स्वीकृत गराउने।
- अवण्डा राखिएका रकमहरु श्रावण महिनाभित्र बाँडफाँट गरी सक्नुपर्ने।
- वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश भएका बाहेक कुनै पनि नयाँ आयोजना/कार्यक्रम प्रस्ताव नगर्ने। आकस्मिक र विशेष परिस्थिति बाहेक नयाँ आयोजना नदिने र रकमान्तर/ कार्यक्रम संशोधन नगर्ने।
- कर्णाली प्रदेश योजना आयोग, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय र विषयगत मन्त्रालयको संयुक्त अनुगमन टोली बनाई ठूला आयोजना/ कार्यक्रमको नियमित अनुगमन गर्ने। यसरी अनुगमनका क्रममा देखिएका समस्याको तत्काल समाधान गर्ने।
- बजेट कार्यान्वयनमा अन्तर निकाय समन्वय र सहजीकरण लाई प्रभावकारी बनाउने।
- कर्णाली प्रदेश बहुवर्षीय ठेक्का बन्दोबस्त सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७ बमोजिम बहुवर्षीय ठेक्कामा लैजानु पर्ने आयोजनामा स्रोतको सहमति माग गर्ने।
- आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति नलिई कुनैपनि निकायले विनियोजित बजेट भन्दा बढीको दायित्व सिर्जना नगर्ने।
- व्यक्ति, समुदाय, सहकारीलाई अनुदान दिँदा विगतको कार्य प्रभावकारिताको राम्ररी समीक्षा गर्ने।
- आयोजनाको सिर्जित दायित्व भुक्तानी समयमा नगरी अर्को वर्ष दायित्व सार्ने कर्मचारी उपर कारवाही गर्ने।
- क्रियाकलापमा आधारित बजेट तर्जुमा तथा खर्च प्रणालीलाई थप व्यवस्थित र उपयोगमैत्री बनाउने।
- बहुवर्षीय र ठेक्कामा रहेको आयोजनामा खर्च हुन नसक्ने बजेट अन्य आयोजनामा खर्चको लागि सिफारिस गर्ने प्रवृत्तिको निरुत्साहन गर्ने।
- स्थानीय तहहरुबाट समपूरक अनुदानमा सञ्चालित आयोजनाहरुमा स्थानीय तहले योगदान गरे/नगरेको अनुगमन गर्ने।
- निर्माण सामग्री परीक्षणको लागि प्रादेशिक गुणस्तर परीक्षण प्रयोगशालाको व्यवस्था गर्नुपर्ने।
- प्रदेश निजामती सेवा ऐन तर्जुमा तथा जनशक्ति व्यवस्थापनको पहल गर्नुपर्ने।
- बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना, खरिद योजना/गुरुयोजना अनुसार कतिपय निकायको कार्य प्रारम्भ गर्नुपर्ने।

६.२.३ स्रोत व्यवस्थापन

- प्रदेशको क्षेत्राधिकारमा परेका नयाँ कर, गैरकरका क्षेत्रहरु पहिचान गरी दायरा विस्तार गर्ने।
- प्रदेशको आर्थिक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहन गर्ने वा प्रणालीको माध्यमबाट उत्प्रेरणा दिने नीति लिने।
- कर दाखिलालाई सूत्र प्रणालीमा आवद्ध गर्ने।
- समपूरक र विशेष अनुदान आर्थिक वर्षको अन्त्यमा फिर्ता नगर्ने स्थानीय तहलाई अर्को वर्ष समानीकरण अनुदान दिँदा कट्टा गर्ने।
- राजस्व बाँडफाँटबाट स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजस्व जम्मा नगर्ने स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदानका आयोजना नदिने प्रणाली विकास गर्ने।
- गैरकर राजस्वका दरहरु पुनरावलोकन गरी समसामयिक बनाउने।
- आन्तरिक आयको क्षेत्र पहिचान गरी आय स्रोत बढाउन पहल गर्ने।
- नेपालको संविधानमा भएको व्यवस्था, प्रदेशको एकल अधिकार वा साझा अधिकार सूचीमा रहेका राजस्व सङ्कलन र प्राप्तिमा पहलकदमी बढाउनुपर्ने।
- सङ्घीय कार्यक्रम संशोधन तर्फ प्रदेश आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयलाई उद्देश्यमा फरक नपर्ने गरी कार्यक्रम संशोधन गर्नसक्ने अनुमति प्राप्त हुनुपर्ने।
- मनोरञ्जन कर, विज्ञापन करको दायरा विस्तार गर्ने।
- वन पैदावर बिक्री शुल्क र पर्यटन शुल्कमा विविधीकरण गर्नुपर्ने।
- कृषि आयमा लाग्ने करको अध्ययन गर्नुपर्ने।
- स्थायी राजस्व परामर्श समिति तथा चुहावट नियन्त्रणका लागि समिति/कार्यदल गठन गर्नु पर्ने।
- प्रदेशको आन्तरिक राजस्व सीमित भएको र खर्चको आवश्यकता बढिरहेको अवस्थामा प्रदेशलाई दिने वित्तीय समानीकरण अनुदान र राजस्व बाँडफाँटको दायरा बढाउन पहल गर्नुपर्ने।
- वैदेशिक स्रोत समावेश भएका आयोजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन, बजेट रोक्का/फुकुवा, प्रगति विवरण र शोधभर्ना माग सम्बन्धमा सशर्त अनुदान प्रदान गर्न सम्बन्धित निकाय र कार्यान्वयन गर्ने प्रदेश अन्तर्गतका कार्यालयहरुबिच पर्याप्त समन्वय हुनुपर्ने।
- स्थानीय तह र राजस्व सङ्कलन गर्ने सरकारी कार्यालयको राजस्वको तथ्याङ्क अद्यावधिक र नियमन गर्ने प्रणालीको व्यवस्थापन गर्ने।

- प्रदेशमा पहिचानमा रहेका पर्यटकीय स्थलहरुमा आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटन विकास र पर्यटन तथा पदयात्रा शुल्क सङ्कलनका लागि स्थानीय तहसँग साझेदारी गर्ने।
- बैंङ्क तथा वित्तीय संस्था, बिमा, धितोपत्र लगायतमा प्रदेशको कार्यक्षेत्र र समन्वय स्पष्ट हुनुपर्ने।
- मालपोतबाट हुने घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क निर्धारण वास्तविक कारोबार मूल्यमा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था गरिनुपर्ने।
- कर्णाली प्रदेशको राजस्व परिचालनमा प्राप्त प्रतिवेदनका सुझावहरु कार्यान्वयनमा ल्याउने।

६.२.४ वित्तीय उत्तरदायित्व र जवाफदेहिताको परिपालना

- विनियोजित बजेट भन्दा बढीको खरिद प्रक्रिया अगाडि नबढाउने।
- आर्थिक दायित्व हुने विषयमा निर्णय गर्दा वा मन्त्रिपरिषद्मा प्रस्ताव पेश गर्दा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति अनिवार्य रुपमा लिने।
- आम्दानी, खर्च, अनुदानको विवरण मासिक रुपमा सार्वजनिक गर्ने।
- आयोजना कार्यान्वयन कार्ययोजना, आयोजनाको विवरण सार्वजनिक गर्ने।
- भौतिक प्रगतिको आधारमा मात्र भुक्तानी गरिने व्यवस्था कार्यान्वयन गर्ने।
- कार्यक्रम संशोधन, स्रोत व्यवस्था र PLMBIS प्रविष्टि स्वीकृत भएपछि मात्र कार्य सुरु गर्ने।
- विनियोजन ऐन र बजेट कार्यान्वयनका लागि जारी भएको मार्गदर्शनको परिपालना गर्ने।
- सबै निकायले बजेट कार्यान्वयनको नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्ने।
- चौमासिक रुपमा मन्त्रालयको विकास समस्या समाधान समितिको बैठक बसी समाधान गर्न नसकिने समस्याहरु प्रदेशस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिमा पेश गर्ने।
- बेरुजु फछ्र्यौट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको निर्देशन अनुसार आ-आफ्नो निकायको बेरुजु फछ्र्यौटका लागि पहल गर्ने।

६.२.५ सार्वजनिक सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउन

- वार्षिक बजेट, नीति तथा कार्यक्रमले निर्धारण गरेका लक्ष्य प्राप्तिको लागि कार्यान्वयन गर्न आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।

- कार्यालय र दरबन्दी सङ्ख्यालाई छरितो बनाउन र सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी समय/लागत घटाउन पहल गर्नुपर्ने।
- प्रदेश अन्तर्गतका जनशक्तिबाट सम्पादन हुन सक्ने कार्यको लागि सेवा परामर्शमा खर्च नगर्ने।
- क्षेत्रगत कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि विषयगत मन्त्रालयहरुसँगको समन्वय र सहकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउनुपर्ने।
- अनुगमन र मूल्याङ्कनलाई विकास मापनको प्राथमिकतामा राखी अनुगमन संयन्त्रको विकास गरी नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने।
- मातहतका कार्यालय नभएका र प्राविधिक जनशक्ति आवश्यक पर्ने मन्त्रालय/ निकायको कार्यक्रम प्रभावकारी कार्यान्वयका लागि अन्तर निकाय समन्वय गर्नुपर्ने।
- अन्तर निकाय समन्वयका लागि अन्तर निकाय, अन्तर मन्त्रालय नियमित समन्वय बैठक गरी सहजीकरण गर्नु पर्ने।
- पुराना सवारी साधन, मेशिनरी, फर्निचर लगायतका सामग्रीको लिलाम प्रक्रिया अगाडि बढाउने।

६.२.६ सूचना प्रविधिको प्रयोग

- डिजिटल प्रदेशको अवधारणा कार्यान्वयन गर्न प्रणालीहरुको एकीकरण (Integration) मा समन्वय गर्ने।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) को स्तरोन्नति, क्षमता विकास र सेक्युरिटी अडिट गर्नुपर्ने।
- प्रदेशको एकीकृत सम्पत्ति विवरण तयार गर्न Public Asset Management System (PAMS) को प्रयोगलाई प्रभावकारी बनाउने।
- स्थानीय तहमा बजेट व्यवस्थापनका लागि प्रयोगमा रहेको Sub-National Treasury Regulatory Application (SuTRA) र प्रदेशले प्रयोग गर्ने प्रणाली बिच Application Programming Interface(API) विकास गर्ने। राजस्व, बजेट एवम् लेखाङ्कन सम्बन्धी सूचना प्रणालीहरुबिच एक अर्कासँग आवद्धता कायम गर्ने।
- बजेट तर्जुमा गर्दा तयार गरिने वार्षिक खरिद योजनालाई Public Procurement Monitoring Office (PPMO) को विद्युतीय सरकारी खरिद प्रणाली (e-GP) सँग आवद्धता गर्न पहल गर्ने।

- प्रदेश सरकारले कार्यान्वयनमा ल्याएको प्रदेश बेरुजु व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा बेरुजुको सबै अभिलेख अद्यावधिक गर्ने।
- प्रदेशका सबै कार्यालयमा प्रयोग हुने समान प्रकृतिका सामग्री खरिदमा एकरुपता कायम गर्न, सामग्रीको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न र खरिद कार्यलाई सहजीकरण गर्नका लागि त्यस्ता सामग्रीहरुको Specification Bank तयार गर्ने।
- प्रदेशको बजेट, लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदनको लागि Database तयार गर्नुपर्ने वा प्रयोगमा रहेको प्रणालीहरुमा उच्च तहको पहुँच प्राप्त गर्ने।
- प्रदेशको सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित सबै सूचना प्रणालीहरु एकीकृत गर्ने।

अनुसूचीहरु

अनुसूची-१
आय व्ययको विवरण

आय तर्फ

(रकम रु. हजारमा)

शीर्षक	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को अनुमान	आर्थिक वर्ष २०७९/८० वार्षिक प्राप्ति	प्राप्ति प्रतिशत
१ प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला हुने राजस्व (२-६)	१४२८९५५९	१६५०३८२०	११५.५०
२ राजस्व (३+४+५)	१४३८१७३१	१६५८२०२०	११५.३०
३ कर	९१५०३२९	७३४८६१७	८०.३१
४ अन्य राजस्व	५१२१०५	४७३८८४	९२.५४
५ विविध प्राप्ति	४७१९२९७	८७५९५१९	१८५.६१
६ प्रदेशको राजस्व बाँडफाँट मार्फत स्थानीय तहमा जाने (सवारी साधन कर)	९२९३३	७८२००	८४.१५
७ जम्मा अनुदान	१८३२६६०४	१३५२०१६८	७३.७७
८ राजस्व तथा अनुदान	३२६१६१६३	३००२३९८८	९२.०५

व्यय तर्फ

(रकम रु. हजारमा)

खर्च शिर्षक नं.	शीर्षक	आ.व. २०७९/०८० को बजेट अनुमान	आ.व. २०७९/०८० को वार्षिक खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु		**१३५६४९८७**	**९४९४७६७**	**६९.९९**
२१०००	पारिश्रमिक/सुविधा	२५१०९४४	१६९०९९५	६७.३५
२२१००	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	४७७४९३१	३०६६०४०	६४.२१
२२०००	वित्तीय व्यवस्था (अन्य संस्थामा सेयर लगानी)	०	०	०
२६०००	अनुदान	५६७४१७७	४४६८४५५	८५.६४
२७०००	सामाजिक सुरक्षा	२९३८२१	२१३०९६	७२.५२
२८०००	अन्य खर्च	३११११४	५६१८१	१८.१०
३००००	**पुंजीगत**	**१९८६३६२३**	**१२७८६३८७**	**६४.३७**
	बजेट बचत- न्यून	-	-	०
	कुल जम्मा	**३२९७१९४१**	**२२२८११५४**	**६७.५७**

***स्रोत**: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

अनुसूची-२
बजेट तथा खर्च (चालु र पुँजीगत)

(रकम रु. हजारमा)

क्र. सं.	मन्त्रालय/कार्यालय	आ.व. २०७९/८० को कुल बजेट			आ.व. २०७९/८० मा भएको कुल खर्च					
		चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु खर्च	चालु खर्च प्रतिशत	पुँजीगत खर्च	पुँजीगत खर्च प्रतिशत	जम्मा खर्च	जम्मा खर्च प्रतिशत
१	प्रदेश व्यवस्थापिका	१४१४७९	३०५००	१७१९७९	८९०९३	६२.९७	१२९८५	४२.५७	१०२०७८	५९.३५
२	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१००४६८	१३८००	११४२६८	७४१०९	७३.७६	९४६९	६८.६२	८३५७८	७३.१४
३	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१५९३६	२३००	१८२३६	१३५६२	८५.१०	२२६०	९८.२६	१५८२२	८६.७६
४	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	५०५८६२	१६७७३७	६७३५९९	२४५७३१	४८.५८	६१७४१	३६.८१	३०७४७२	४५.६५
५	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१५५३६०	५४३३५	२०९६९५	११९५८१	७६.९७	२३९३२	४४.०५	१४३५१३	६८.४४
६	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	९३७३६६	१२०००३५	२१३७४०१	६३०४१०	६७.२५	७९०१५०	६५.८४	१४२०५६०	६६.४६
७	जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय	२५०००७	३५४३१९३	३७९३२००	१५३७९९	६१.५२	३२४२८९०	९१.५२	३३९६६८९	८९.५५
८	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१६७२९१५	७०९६८५	२३८२६००	१११७६६१	६६.८१	५७९२६२	८१.६२	१६९६९२३	७१.२२
९	आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	२५२४८३	४४४१०	२९६८९३	१५७८३२	६२.५१	२४८३०	५५.९१	१८२६६२	६१.५२
१०	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय	२५१४५८	१०६६९५००	१०९२०९५८	१७८५०६	७०.९९	५९५४२५९	५५.८१	६१३२७६५	५६.१६
११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	३३३५३०६	२५५९८३४	५८९५१४०	२३०९६२७	६९.२५	२०८३७७५	८१.४०	४३९३४०२	७४.५३
१२	कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	३५७७०	६९५	३६४६५	१७५६६	४९.११	६१९	८९.०६	१८१८५	४९.८७
१३	अर्थ - वित्तीय व्यवस्था	२५००००	०	२५००००	६०३५०	२४.१४	०	०.००	६०३५०	२४.१४
१४	अर्थ - विविध	१२०००००	५०००००	१७०००००	०	०.००	०	०.००	०	०.००
१५	स्थानीय तह	४०१५७२९	०	४०१५७२९	४३२६९८७	१०७.७५	०	०.००	४३२६९८७	१०७.७५
	जम्मा	**१३१२०१३९**	**१९४९६०२४**	**३२६१६१६३**	**९४९४८१४**	**७२.३७**	**१२७८६१७२**	**६५.५८**	**२२२८०९८६**	**६८.३१**

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश/२०८०-०४-११।*

अनुसूची-२ (क)
प्रदेश र स्थानीय तहबाट कार्यान्वयन हुने बजेट र सोको प्रगति

(रकम रु. हजारमा)

सि.नं.	तह	कुल बजेट	कुल खर्च	खर्च प्रतिशत
१	प्रदेश तर्फ	२८६००४३४	१७९५३९९७	६२.७८
२	स्थानीय तह तर्फ	४०१५७२९	४३२६९८७	१०७.७५
कुल जम्मा		**३२६१६१६३**	**२२२८०९८४**	**६८.३१**

***स्रोत**ः प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश/ २०८०-०४-११।*

अनुसूची- ३
राजस्व तथा अनुदान प्राप्ति

(रकम रु. हजारमा)

शिर्षक	आ.व. २०७९/८० को अनुमान	आ.व. २०७९/८० को वार्षिक प्राप्ति	प्रतिशत
कर	९१५०३२९	७३४८६१७	८०.३१
आय मुनाफा तथा पूँजीगत आयमा लाग्ने कर			
एकलौटी फर्म तथा व्यक्तिगत आयमा लाग्ने कर			
११९४१ कृषि आयमा कर			
सम्पत्ति कर	१२५०१४	१०४२१६	८३.३६
घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१२५०१४	१०४२१६	८३.३६
११३१५-घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१२५०१४	१०४२१६	८३.३६
राजस्व बाँडफाँट सङ्घ		७२४३१३७	
बस्तु तथा सेवामा आधारित कर		५३६१६०९	
११४११-बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मूल्य अभिबृद्धि कर		५३६१६०९	
अन्तःशुल्क		१८८१५२८	
११४२१-बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तः शुल्क		१८८१५२८	
पूर्वाधार सेवाको उपयोग तथा सवारी साधनमा लाग्ने कर	२०७	२५७	
११४५२ पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर		२५७	
मनोरञ्जन तथा विज्ञापन कर			
११४७१-बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर			
११४७२-विज्ञापन कर			
अन्य	३१०८	१००७	
११६११ व्यवसायले भुक्तानी गर्ने	३१०८	१००७	
अनुदान	१८३२६६०४	१३५२०१६८	७३.७७
वहुपक्षीय वैदेशिक अनुदान	२०५०४		०.००
अन्य वैदेशिक चालु अनुदान	२०५०४		०.००
१३२३१ अन्य वैदेशिक चालु अनुदान	२०५०४		०.००
अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	१८३०६१००	१३५२०१६८	७३.८६
१३३११-समानिकरण अनुदान	१०७२६४००	९३८५६००	८७.५०
१३३१२-सशर्त अनुदान चालु	१९३२९००	१३२८३८१	६८.७२
१३३१३-सशर्त अनुदान पूँजीगत	३७६३८००	२०६२९३५	५४.८१

शिर्षक	आ.व. २०७९/८० को अनुमान	आ.व. २०७९/८० को वार्षिक प्राप्ति	प्रतिशत
१३३१५ विषेश अनुदान	६६८०००	४०४७६१	६०.५९
१३३१६ समपुरक अनुदान पूँजीगत	१२१५०००	३३८४९१	२७.८६
अन्य राजस्व	५१२१०५	४७३८८४	९२.५४
सम्पत्तिबाट प्राप्त आय	२५०३५८	२९३७०१	११७.३१
भाडा र रोयल्टी	१७०८१	९७८६४	५७२.९४
१४१५१-सरकारी सम्पतिको वहालबाट प्राप्त आय		१९९	
१४१५३-बाँडफाँट भइ प्राप्त वन रोयल्टी		१८६६३	
१४१५४-बाँडफाँट भइ प्राप्त खानी तथा खनिज सम्बन्धी रोयल्टी		८११	
१४१५६-बाँडफाँट भइ प्राप्त विद्युत सम्बन्धी रोयल्टी		१६२६	
१४१५७-बाँडफाँट भइ प्राप्त दहत्तर बहत्तरको विक्रीबाट प्राप्त हुने आय	१७०८१	११०८३	६४.८८
१४१५८-बाँडफाँट भइ प्राप्त पर्वतारोहण वापतको रोयल्टी		३४६	
१४१५९ अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँड नहुने रोयल्टी		३६१	
३३३६१ वन क्षेत्रको रोयल्टी		६४७७५	
राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त आय	२३२३३३	१९५५००	८४.१५
सवारी साधन कर	२३२३३३	१९५५००	८४.१५
अन्य शुल्क	९४४	३३७	३५.७०
पर्यटन शुल्क	९४४	३३७	३५.७०
वस्तु तथा सेवा विक्रिबाट प्राप्त रकम	२३९५४५	१६९८४९	७०.९०
वस्तु तथा सेवा विक्रिबाट प्राप्त रकम	२८५७	५२६४	१८४.२५
१४२११-कृषि उत्पादनको विक्रीबाट प्राप्त रकम	१३९९	१८८३	१३४.६०
१४२१२-सरकारी सम्पतीको विक्रीबाट प्राप्त रकम	६६०	१३३०	२०१.५२
१४२१३-अन्य विक्रीबाट प्राप्त रकम	७९८	२०५१	२५७.०२
१४२१७-नहर तथा कुलो उपयोग वापतको शुल्क			
१४२१९-अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री			
प्रशासनिक सेवा शुल्क	१३६६९८	८७५८९	६४.०७
१४२२३-शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	५८१	६०१	१०३.४४
१४२२४-परीक्षाशुल्क	९८२७७	५८०१२	५९.०३
१४२२५-यातायात क्षेत्रको आम्दानी	१२३२०	९५१३	७७.२२
१४२२९-अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	२५५२०	१९४६३	७६.२७

शिर्षक	आ.व. २०७९/८० को अनुमान	आ.व. २०७९/८० को वार्षिक प्राप्ति	प्रतिशत
अन्य प्रशासनिक दस्तुरहरू	६९१९०	६८२६६	९८.६६
१४२५३-व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	३०१४०	११४४३	३७.९७
१४२५४-रेडियो/ एफ.एम.सञ्चालन दस्तुर	३३०	१५३२	४६४.२४
१४२५५-टेलिभिजन सञ्चालन दस्तुर		१००	
१४२५६-चालक अनुमति पत्र, सवारी दर्ता किताब (Blue book) सम्बन्धी दस्तुर	३८७२०	५५१९१	१४२.५४
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	३०८००	८७३०	२८.३४
१४२६४-वन क्षेत्रको अन्य आय	३०८००	८७३०	२८.३४
दण्ड जरिवाना र जफत	२२२०२	८८८०	४०.००
दण्ड जरिवाना र जफत	२२२०२	८८८०	४०.००
१४३११-न्यायिक दण्ड,जरिवाना र जफत	२२	३१४	१४२७.२७
१४३१२-प्रशासनिक दण्ड,जरिवाना र जफत	२०६८०	८५३६	४१.२८
१४३१३-धरौटी सदरस्याहा	१५००	३०	२.००
विविध राजस्व			
चालु दावी तथा अन्य शुल्कहरू			
१४५११-बीमा दावी प्राप्ति			
अन्य राजस्व		१४५४	
१४५२९-अन्य राजस्व		१४५४	
विविध प्राप्ति	४७१९२९७	८७५९५१९	१८५.६१
विविध प्राप्ति	१६४७१२	१५६८३८	९५.२२
१५१११-बेरूजू	९९२६६	५१५४२	५१.९२
१५११२-निकासा फिर्ता	२३५६०	५३५७८	२२७.४१
१५११३-अनुदान फिर्ता	४१८८६	५१७१८	१२३.४७
नगद तथा मौज्दात	४५५४५८५	८६०२६८१	१८८.८८
३२१२१- गत वर्षको नगद मौज्दात	४५५४५८५	८६०२६८१	१८८.८८
(राजस्व बाँडफाँट भइ स्थानीय तहमा जाने रकम)	९२१७२	७८२००	८४.८४
प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला हुने राजस्व	३२६१६१६३	३००२३९८८	९२.०५

स्रोत: *प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।*

अनुसूची-४
हालसम्म स्वीकृत बहुवर्षीय आयोजनाको विवरण

१. भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय

क. सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
१	कुइने जामु बाबियाचौर भक्तरी जगलघाट सडक (बाबियाचौर देखि ११+५००)	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७/२/१३	४ वर्ष							२५	
२	कुइने जामु बाबियाचौर भक्तरी जगलघाट सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७/२/१३	३ वर्ष							१०	
३	प्रदेश राजधानी वीरेन्द्रनगर प्लानिङ क्षेत्र सहरी सडक (प्याकेज १)	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७/२/१३	२ वर्ष							८५	
४	प्रदेश राजधानी वीरेन्द्रनगर प्लानिङ क्षेत्र सहरी सडक (प्याकेज १) ०७८/०७९	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७६/०९/२०	३ वर्ष							२५	
५	रानिघाट तेलपानी सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७/०३/१६	२ वर्ष							१०	
६	झ्यान झ्याने खोला पक्की पुल निमार्ण चौकुने ९	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०५/२०	४ वर्ष							१५	
७	मंगलगढी कांक्रेबिहर सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०८/१४	४ वर्ष							२०	
८	कर्णाली राजमार्गको सहकारी चोकवाट ठौरी जाने वाटोको काठकुवा देखि मझगाँउ वाट ठौरी जाने वाटो स्तरोन्ती	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०३/०७	स्रोत सुनिश्चितता							४०	

क्र. सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
९	रत्नराजमार्ग देखि हरिदिल भुमी स्कुल	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०७/३०	स्रोत सुनिश्चितता							३०	
१०	भेडाबारी आँपगैरा खेल्नेचौर सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	३ वर्ष								
११	मगलगढी गणेश चोक सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०५/१७	स्रोत सुनिश्चितता							५	
१२	बट्टीचौर-विम्रेनी-वावियाचौर-विद्यापुर सडक निर्माण आयोजना	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		३	२१ करोड २५ लाख	४ करोड	२३ करोड ७१ लाख			८४ करोड ९६ लाख ८४ हजार		स्वीकृत भएको
१३	घाटगाउँ- साल्मा कोरलावास कुल्लिमारी सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८	३ वर्ष								समपुरक अनुदान
१४	दोमुख तरापानी गमगढी नाक्चे लाग्ना सडक	मुगु	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०२/२७	३ वर्ष								
१५	झुगला मोटोरेबल पुल निर्माण आयोजना	मुगु	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०९/३०	४ वर्ष								
१६	दोमुख मोटोरेबल पुल निर्माण आयोजना	मुगु	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०९/१४	४ वर्ष								
१७	कालिमाटी खालचौर नेटिलेख सडक खण्डको सक्ला खारि बयाले लिम्सा सडक	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०६/१८	५ वर्ष								
१८	छेडा थलह सनाखोला चाँदे जुम्ला सडक (सनाखोला चाँदे जुम्ला सडक खण्डको ३० कि.मि.)	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०९/०५	५ वर्ष								
१९	सालमा खोला पुल	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०४/२९	४ वर्ष								
२०	बारेकोट-८ सागुतरा र नलगाड-५ सिर्के जोड्ने सडक मोटरेबल पुल	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०४/२९	स्रोत सुनिश्चितता								

क्र. सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
२१	कैना साँट सडक पुल योजना नलगाड न.पा.नि. क्षे.-१	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८	स्रोत सुनिश्चितता								
२२	कल्याण खोला पक्कि पुल योजना	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८	स्रोत सुनिश्चितता								
२३	भैसेडी खोला पक्कि पुल	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८	स्रोत सुनिश्चितता								
२४	दैलेख सदरमुकाम देखि नौमुले गा.पा. १ देखि ४ हुदै जुनी जाजरकोट जिल्ला जोड्ने सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	५ वर्ष								
२५	माथिल्लो डुगेश्वोर दुल्लु बेउली कालिकोट सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	५ वर्ष								
२६	रामाघाट -ठाटीकाध-सिहासैना-पिपलकोट हुदै कालिकोट मोटर बाटो ग्राभेल	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	५ वर्ष								
२७	सांगेतडा-ब्रिन्दासैनी-चामुण्डा बाटो निर्माण	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	स्रोत सुनिश्चितता								
२८	रबट छामघाट खोला पक्कि पूल	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	३ वर्ष								
२९	जुम्ला एयरपोर्ट उर्थु खाली न्यौरिघाट बुलबुले मुगु सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७६	२ वर्ष								
३०	खोप्टि दिप रह मलारानी सी सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७६	२ वर्ष								
३१	जुम्ला दानसाघु चोत्र काईगाउ डोल्पा सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	५ वर्ष								
३२	त्रिबेणी-नर्कु- सर्मि-लुलेक-जुम्ला सडक योजना	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७६	३ वर्ष								
३३	दुनै सरस्वती मन्दिर देखि तिप्ला गाउँ हुँदै थरगाउँ काँडाताली सम्म सडक	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.		स्रोत सुनिश्चितता								

क्र. सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
३४	मौरे रिमि काईगाउँ सिम्लाग्ना सडक	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.		स्रोत सुनिश्चितता								
३५	पातिहाल्ना देखि परिला रह आँखेखोला हुँदै फोक्शुन्डो सम्म सडक	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.		स्रोत सुनिश्चितता								
३६	क्याटु साल्दांग धो सडक योजना	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.		स्रोत सुनिश्चितता								
३७	लालिबगर औलथाली मोटोरेबल पूल, हुम्ला	हुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	५ वर्ष								
३८	यान्च्चु बगर पालिका केन्द्र देखि तुम्लिंग मोटोरेबल पुल	हुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	५ वर्ष								
३९	सर्केगाड मारघोर खार्पुनाथ सिमिकोट सडक	हुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	४ वर्ष								
४०	कालिकोट सेरी पान्तडी पदमघाट जुम्ला सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७६	२ वर्ष								निर्माणको प्रकृयामा रहेको; हालै म्याद थप भएको
४१	बरातु सियाला रेंगिल सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७६	२ वर्ष								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
४२	सेरी पान्तडी पादम्घाट जुम्ला सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	४ वर्ष								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
४३	कालिकोट लाली लैफु कोटबाडा रुपषा सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	४ वर्ष								
४४	सान्नीगाड सिपखाना सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	४ वर्ष								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
४५	बालुवा संग्रहि कुपिन्डे खलंगा सडक	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७६	३ वर्ष								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
४६	थारमारे बडागाउँ चौरजहारी सडक सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	स्रोत सुनिश्चितता								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
४७	बागचौर - पातीहाल्ना जंघारखोला मोटोरेबल पुल	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	३ वर्ष								५ कि.मि Back Cutting सम्पन्न, २ कि.मि नाला सम्पन्न, २ कि.मि Sub base सम्पन्न र बाँकी निर्माण कार्य भइरहेको

क्र. सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
४८	रिम सोलावांग सडक, सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	स्रोत सुनिश्चितता								२ कि.मि Premix सम्पन्न, ३ कि.मि Base सम्पन्न. १ कि.मि RCC Pavement सम्पन्न र बाँकि निर्माण सम्पन्न कार्य हुँदै
४९	कालीमाटी रामपुर लुहाम सडक, सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७७	स्रोत सुनिश्चितता								Foundation को Earthwork Excavation कार्य भइरहेको
५०	काभ्रा रामवजार संखपिपल जोड्ने सारदा नदि जोड्ने मोटेरपुल जोड्ने पुल	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८	स्रोत सुनिश्चितता								२४ कि.मि Track मा २०० मिटर जोड्न बाँकी र निर्माण कार्य संचालन हुँदै
५१	चिसापानी राडी नदुवा मुसिकोट सडक	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०२/०३	३ वर्ष								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
५२	झुल्नेटा नुवाकोट अर्मा पेदि गराईला सल्लीचौर घापागार सडक	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०३/१	स्रोत सुनिश्चितता								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
५३	छेरावगर पक्कीपुल निर्माण	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०३/२४	३ वर्ष								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
५४	नयाँगाउँ बैरागीठाँटी सडक पुल	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८/०३/२४	स्रोत सुनिश्चितता								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
५५	देवस्थल-कैनडाडा-चौरजहारी-डोल्पा सडक	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी वि मं.	२०७८	३ वर्ष								निर्माणको प्रकृयामा रहेको
५६	खार्पुनाथ चुवाखोला टापुलेक सडक	हुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		५	८ करोड	२० करोड ३ लाख	१ करोड ५२ लाख	७ करोड ५७ लाख	१४ करोड ७१ लाख	५१ करोड ८४ लाख २१ हजार		
५७	ढोरचौर छापडांडा गैरीकटेरी मैदुपोखरी सल्लीबजार सडक	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		४	४ करोड ८३ लाख	७ करोड ८३ लाख	८ करोड	४ करोड ३१	०	२४ करोड १४ लाख ५४ हजार		
५८	जलजला गोठिज्यूला जलजला थालाचौर गोठेलवाडा बडु कालाकांडा मुगु खत्याड सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		४	५ करोड	७ करोड	५ करोड	७ करोड ९९ लाख	०	६३ करोड ६३ लाख ५० हजार		

क्र. सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
५९	भैंसेडी पक्की मोटेरेवल पुल	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		३	२ करोड ५० लाख	३ करोड	८६ लाख ३५ हजार	०	०	३९ करोड ९१ लाख ७७ हजार		
६०	जुम्ला एयरपोर्ट उर्थुखालि न्याउरीघाट बुलबुले मुगु सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		४	८ करोड	८ करोड	१० करोड	६ करोड ५१ लाख	०	३१ करोड ३० लाख १ हजार		
६१	धरमपोखरा अवलचिङ्ग ढाडखेत रानीवास रहकुल वादासाल छिन्चु जाजरकोट सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत	२०७७/०६/२१	३	१०००००	१५००००	८४७००	०	०	२०३८३०	८०	
६२	छाान्ना ओखरवास उनपाटा सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		५	३ करोड ६० लाख	४ करोड २१ लाख	४ करोड २१ लाख	४ करोड २१ लाख	४ करोड १५ लाख	४१ करोड ९९ लाख १९ हजार		
६३	कोप्ची कट्टी वेस्तडा रुम चौराठा देउली दैलेख सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		५	६ करोड ३०	११ करोड	११ करोड	११ करोड	२ करोड ६९ लाख	२३ करोड ८९ लाख १२ हजार		
६४	ताराघाट खरिगैरा गैंडावाज रानीवन टांकुरी कांशिकांध सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		५	३ करोड ७० लाख	५ करोड	५ करोड	५ करोड	५ करोड १९ लाख			
६५	सान्तडा मेहलतोली पातिहाल्ना जाजरकोट सडक (शहिद मायांराम मार्ग)	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		५	५ करोड २२ लाख	७ करोड	८ करोड	७ करोड	७ करोड ६२ लाख	३४ करोड ८५ लाख १२ हजार		
६६	नारायण नगरपालिका रिङ्गरोड दैलेख	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत			३ करोड	३ करोड	१६९९४३०००.			१९ करोड ९९ लाख ४३ हजार		स्रोत सुनिश्चितता भएको
६७	भैरवस्थानचौक देखि वि.न.न.पा ४ हुँदै प्रादेशिक सहिद पार्क सम्म सडक कालोपत्रे	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय						१ करोड ४० लाख	१ करोड ३९ लाख ७५ हजार	२ करोड ७० लाख ७५ हजार		स्रोत सुनिश्चितता भएको
६८	शंकरचोकदेखि पृतना गेटसम्म सडक स्तरोन्नती	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय						१ करोड ४० लाख	१ करोड ४८ लाख ८४ हजार	२ करोड ८८ लाख ८४ हजार		

क्र. सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
६९	सालागारखोला मोटेरवल पुल		भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय						१ करोड २० लाख	१ करोड ३७ लाख ७८ हजार	२ करोड ५७ लाख ७८ हजार		
७०	सेतीगाडखोला पक्की पुल		भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय						७० लाख	६४ लाख ५९ हजार	१ करोड ३४ लाख ५९ हजार		
२. जल स्रोत तथा उर्जा विकास मन्त्रालय													
७१	शान्तेडाँडा गाउँ खानेपानी योजना	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	२०७७/२/१३	२ बर्ष	६०००	१६१७५				२२७१८	९०	कार्यान्वियन भइरहेको
७२	फुलबारी मुहान रोकायगाउँ खा पा बारेकोट २ र ३	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	२०७७/२/१३	३ बर्ष	३५००	१७५००	१००९६			३९८३०	८०	कार्यान्वियन भइरहेको
७३	काफलकाँडा देखि लामाकार्टिया बोर्रेनेटा खानेपानी योजना भे.न.पा.–९	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	२०७७/२/१३	३ बर्ष	१५००	१५०००	७०५६			२९४५६	८५	कार्यान्वियन भइरहेको
७४	नौफेरी सिंचाइ योजना	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	२०७७/०२/१५	४ बर्ष	४५००	२००००	२००००	१५०००		४९८५९	४०	कार्यान्वियन भइरहेको
७५	बिमल देखि खातिगाँउ खानेपानी जुनिचाँदे-५		खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट										सम्पन्न भएको
७६	तुम्च सिंचाइ सर्केगाड हुम्ला	हुम्ला	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय हुम्ला	२०७७/०२/१५	३ बर्ष	४०००	३००००	१२५००	१००००		४६५००	२५	कार्यान्वियन भइरहेको
७७	पाक्टसा देखि ताकु सिंचाइ योजना	हुम्ला	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यलय हुम्ला	२०७७/०२/१५	२ बर्ष	१०००	२१६००	०	०		२२६००		
७८	चिनराङसी देखि काँडाताली थरगाउँ सिंचाइ ठुलीभेरी ६	डोल्पा	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यलय डोल्पा	२०७७/०२/१५	२ बर्ष	१००००	२५८७३		८०००		३५८७३	५०	कार्यान्वियन भइरहेको

क.सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
७९	पिनारा पानी धार देखि स्यालासम्म तटबन्धन त्रिपुरासुन्दरी २ डोल्पा	डोल्पा	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय डोल्पा	२०७७/०२/१५	२ वर्ष	१०००	९३००				१०३००		
८०	भेरेखोला देखि घट्टेखोला सम्म सिंचाइ नरहरीनाथ	कालीकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय कालीकोट	२०७७/०२/१५	२ वर्ष	२५००	२८००	८०००			३७२००	५०	चालु आ.व. मा योजना सम्पन्न हुने
८१	घोटेना सिंचाइ योजना दाहा १, २ र ३	कालीकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय कालीकोट	२०७७/०२/१५	२ वर्ष	८४६	८००	८०००			२२९५१	८०	चालु आ.व. मा योजना सम्पन्न हुने
८२	खार्दु तटबन्धन पचालझरना	कालीकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय कालीकोट	२०७७/०२/१५	२ वर्ष	३०००	५२७१८				५५७१८		बहुबर्षीय स्वीकृत भएता पनि सोही अनुसार हालसम्म ल.ई स्वीकृत नभएको
८३	मजाउ जिउला त्रिवेणी ६ खानेपानी आयोजना	सल्यान	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	२०७६/१२/२५	२ वर्ष	२०००	७५००				९५००	१००	कार्यान्वयन भइरहेको
८४	बागचौर खानेपानी आयोजना	सल्यान	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	२०७६/१२/२५	३ वर्ष	४०००	१७०००	१००००	०		३६०४३	७०	कार्यान्वयन भइरहेको
८५	हारेमाझ सिंचाइ कुलो निर्माण	सल्यान	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	२०७६/१२/२५	३ वर्ष	४०००	१५८००	१००००	०		४१०४०	८५	कार्यान्वयन भइरहेको
८६	लेख पोखरा बृहत छत्रेश्वरी खानेपानी आयोजना	सल्यान	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	२०७६/१२/२५	३ वर्ष	४०००	१६६००	८८१६	०		३६८३४	८०	कार्यान्वयन भइरहेको
८७	देउताखोला गरायला ज्यूला वेलटाकुरे सिंचाइ योजना	रुकुम-पश्चिम	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय रुकम-पश्चिम	२०७७/०२/१५	२ वर्ष	३०००	३११५०	०	०		३४१५०		
८८	गिजागार चौर सिंचाइ योजना आठबिसकोट रुकुम-पश्चिम	रुकुम-पश्चिम	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय रुकम-पश्चिम	२०७७/०२/१५	२ वर्ष	२५००	७७९४	०	१०२९४		१०२९४		

क्र. सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
८९	हाँकु डाँगिवाडा हरिजिउला सिंचाइ योजना तातोपानी २ जुम्ला	जुम्ला	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय जुम्ला	२०७७/११/१६	३ वर्ष	०	१०७००	१३५००	३०००		४८३३१.५	९०	कार्यान्वयन भइरहेको
९०	दानसाँगु माडु सिंचाइ योजना चन्दननाथ न.पा. जुम्ला	जुम्ला	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय जुम्ला	२०७७/११/१६	३ वर्ष	०	५०००	१००००	२०००		२९८९८.४	८५	कार्यान्वयन भइरहेको
९१	ठुलो खोला गैरागाउँ सिंचाइ महाबु१ दैलेख	दैलेख	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय दैलेख	२०७७/११/१७	३ वर्ष	२०००	११३००	१२९६८	३०००		२६२६८	५५	कार्यान्वयन भइरहेको
९२	भाब्र खरिगैरा दवडा सिंचाइ महाबु १ दैलेख	दैलेख	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय दैलेख	२०७७/११/१८	३ वर्ष	१०००	१३७५०	१२३५०	६५००		२७१००	५०	कार्यान्वयन भइरहेको
९३	चामुन्दाबिन्द्रसैनी आठबिस थाटिकाधा ग्रामीण बिधुतीकरण	दैलेख	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय दैलेख	२०७७/११/१९	३ वर्ष		१०००००	१०००००	२५०००		२५००००	५०	कार्यान्वयन भइरहेको
९४	शान्तेडाडा गाउँ खानेपानी योजना छेडागाड न.पा.	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	२०७६/१२/२५	२ वर्ष	६०००	१६१७५				२२७१८	९०	कार्यान्वयन भइरहेको
९५	निकास खोला नियन्त्रण वि.न.पा. २ र ९	सुर्खेत	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सुर्खेत	०७६/७७	२ वर्ष	१००००	२९९५१				३९९५०.६८	९०	COVID-19 को कारण बिगतमा काममा ढिला भए पनि चालु आ.ब.मा सम्पन्न हुने अबस्थामा रहेको
९६	भेरी नदी देखि सेराघारी लिफ्ट सिंचाइ, गुर्भाकोट न.पा.-१३	सुर्खेत	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सुर्खेत	०७६/७७	२ बर्ष	४०००	११३३०		१५००		१५३३०.२१	८०	आगामी आ.व. मा सम्पन्न हुने
९७	गोछे खोला सिरेनी लिफ्ट सिंचाइ, गुर्भाकोट न.पा.-०७	सुर्खेत	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सुर्खेत	२०७६/७७	२ बर्ष	४०००	१२११६	०	१५००		१६१६०.४३	८०	आगामी आ.व. मा सम्पन्न हुने
९८	तरंगा बृहत खानेपानी योजना	सुर्खेत	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सुर्खेत	२०७६/७७	२ बर्ष	२५०००	७५०००		१५००		१२६५२७.६	८०	आगामी आ.ब. मा सम्पन्न हुने

क्र.सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
३. सामाजिक विकास मन्त्रालय													
९९	वीरेन्द्रनगर सुर्खेत प्रदेश रंगशाला निमार्ण	सुर्खेत	सामाजिक विकास मन्त्रालय	२०७८/०३/२८	३ वर्ष			४०००००	७०००००			७ प्रतिशत	काम भइरहेको
१००	शहिद नेत्रलाल अभागी प्राविधिक शिक्षालय सल्यान	सल्यान	सामाजिक विकास मन्त्रालय		३ वर्ष	१००००						१० प्रतिशत	काम भइरहेको
१०१	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय दैलेखको, अस्पताल भवन निमार्ण	दैलेख	सामाजिक विकास मन्त्रालय	२०७७/५/१५	३ वर्ष	३००००						१० प्रतिशत	काम भइरहेको
१०२	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय हुम्ला, अस्पताल भवन निमार्ण	हुम्ला	सामाजिक विकास मन्त्रालय	२०७७/५/१५	३ वर्ष	३००००						१० प्रतिशत	काम नभएको
१०३	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय डोल्पा, अस्पताल भवन निमार्ण	डोल्पा	सामाजिक विकास मन्त्रालय	२०७७/५/१५	३ वर्ष	३००००	१०००००	९१९९८.३६				शून्य प्रतिशत	काम भइरहेको
१०४	स्वास्थ्य सेवा सल्यानको भौतिक सुविधा विस्तार (खानेपानी, अस्पताल भवन निमार्ण	सल्यान	सामाजिक विकास मन्त्रालय	२०७७/५/१५	३ वर्ष	३००००	१३००००	१२००००.				१२ प्रतिशत	काम भइरहेको
१०५	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय रुकुम पश्यिम भौतिक सुविधा विस्तार (खानेपानी अस्पताल भवन निमार्ण	रुकुम पश्मि	सामाजिक विकास मन्त्रालय	२०७७/५/१५	३ वर्ष	३००००	१३००००	१२९१५४.८					सुचना प्रकाशन भएको
४. उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय													
१०६	कँक्रिविहार वरिपरि कम्पाउन्ड वाल निर्माण	सुर्खेत	डि.व.का. सुर्खेत		४ वर्ष						११,८५,४२,५६२,४७/-	११८५४२ ५६२.४७	उच्च अदातलको स्टे अर्डरले काम रोकिएको
१०७	रारा ताल वरिपरि साइकल परिपथ	मुगु	डि.व.कामुगु		४ वर्ष							४६४२१२ ०००	ठेक्का आहान भइ प्राविधिक प्रस्ताव मूल्याङ्कन भइरहेको
१०८	दुनैभेरी टापु पर्यटन पूर्वाधार निर्माण	डोल्पा	डि.व.का.डोल्पा		४ वर्ष							४४१५०० ००	हालसम्म काम शुरु नभएको

क्र. सं.	बहुवर्षिय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/०८१	लागत अनुमान	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
१०९	कार्यालयभवन निर्माण	सुर्खेत	डि.व.का सुर्खेत सुर्खेत		३ वर्ष			१करोड	१ करोड ३५ लाख			३६७४४६ २४.९४	ठेक्का आहान
११०	कार्यालय भवन निर्माण	सुर्खेत	डि.व.का भेरी		३ वर्ष	१करोड		१करोड	१करोड			३६७४४६ २४.९४	ठेक्का आहान
१११	कार्यालय भवन निर्माण	सुर्खेत	प्रदेशवन निर्देशनालय		३ वर्ष	१करोड		१करोड				३६७४४६ २४.९४	ठेक्का आहान
११२	कार्यालय भवन निर्माण	सुर्खेत	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र		३ वर्ष			१करोड				२४९६ ८०००	ठेक्का आहान
११३	एक जिल्ला एक पर्यटकिय उपज (खारा जनयुद्द संग्राहालय)	रुकुम पच्शिम	उधोग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय सुर्खेत		५	३० करोड	४ करोड	४ करोड	४ करोड	४ करोड ९७ लाख	१९ करोड ९७ लाख २६ हजार ७ सय ९१ पैसा		सहमती प्राप्त भएको
११४	त्रिवेणीवडिमालिका पर्यटकिय गुरु योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	कालिकोट	उधोग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय सुर्खेत		३	२० करोड	२ करोड ७० लाख	२ करोड ३६ लाख			६७ करोड ४८ लाख ८ हजार		
११५	पचाल झरना पर्यटकिय पूर्वाधार विकास	कालिकोट	उधोग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय सुर्खेत		४	२० करोड	२४ करोड ४० लाख	२ करोड ४४ लाख	२ करोड ९१ लाख	०	९७ करोड ५८ लाख ५७ हजार ४९ पैसा		
११६	पिली यूद्द संग्राहलय अध्ययन कार्यान्वयन	कालिकोट	उधोग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय सुर्खेत		५	२० करोड	२१ करोड ६० लाख	२ करोड १६ लाख	२ करोड १६ लाख	२ करोड ७० लाख	१० करोड ८१ लाख ४३ हजार ८ सय ७८ पैसा		
५. मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय													
११७	प्रदेश सुशासन केन्द्रको भवन निर्माण	सुर्खेत	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय						१ करोड	१ करोड ८६ लाख ३७ हजर	१४ करोड ३१ लाख ८५ हजार		

आ.व. २०७९/०८० मा थप भएका बहुवर्षीय आयोजनाहरुको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	आयोजनाको कूल लागत	आ.व. २०७९/०८० मा विनियोजित बजेट	आगामी आ.व.हरुको लागि स्रोत सुनिश्चितता दिइएको रकम	आयोजनाको अवधि	स्वीकृत मिति
११८	प्रदेश अस्पताल सुर्खेतको तला थप	१८३५६२७	३९२५००	१४४३१२७	३ वर्ष	२०७९/०९/१८
११९	डिभिजन वन कार्यालय दैलेखको भवन निर्माण कार्यक्रम	४५०६०	५०००	४००६०		२०८०/०१/२०
१२०	भु तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय जुम्लाको भवन निर्माण कार्यक्रम	३०१८६	५०००	२५१८६		२०८०/०१/२४
१२१	खुर्पाखोला पक्की पुल जाजरकोट	४८२९८	७५००	४०७९८		२०८०/०१/२६
१२२	दार्मा खोला फारुलाबजार पक्की पुल दार्मा गा.पा.	४७८६२	१५००	४६३६२		२०८०/०१/२६
१२३	माझचौर बेलिब्रिज खत्याड ४ र ७ मुगु	२४४०७	८०००	१६४०७		२०८०/०१/२६
१२४	रानीघाट तेलपानी भुरीगाउँ सडक आयोजना, सुर्खेत	१९९९९८	४००००	१५९९९८		२०८०/०२/१७
१२५	भर्तागाड रिंगी पक्की पुल निर्माण शुभकालिका गा.पा. कालिकोट	४८५४४	१००००	३८५४४		२०८०/०२/१७
१२६	लोतिखोला बेलिब्रिज चंखेली २,४ हुम्ला	४४४६०	२००००	२४४६०		२०८०/०३/१३
१२७	प्रदेश सुशासन केन्द्र नयाँ भवन निर्माण	२३१००९	४७०००	१८४००९		२०८०/०३/२४
	जम्मा	**२५५५४५१**	**५३६५००**	**२०१८९५१**		